

Ratüpurî Hoafî Sowandümo Homo-rundeimbi-yomondi Ratüpurî

Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi ai Ahandî hoafî Serusarem ngoafîhü bokamarîhoemo

¹⁻² Tiofirus, Sisas ai piyu haya ratüpurîyu asu nindou yamundera humbo God ai ahambo sünambe serümündî mahafu ranahamboyo weangurühî bukambe sürü papîmarîhandî. Sünambe hafokoate-yuambe, Sisas ai ahandî hoafî semîndî horambo kafoare hîniŋgîmareapuri ahamumbo-so tüküfi Yifiafî Aboedîndî ŋgîniŋdînambo ratüpurî ai süngunambo refembo ra hoafîmayupuri. Refehayamboyowane, asu süngunambo God ai serümündü mahafu. ³ Ai yîfiyu mbura ahandî hoafî sowandümo homo-rundeimbi-so tüküfi Ai yîfîhündî botîmefiyu ra nafuimbohünda afîndî moatükunî ramareandî. Ranîyo 40 si ranambe Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi ai hoeimarüwuri. Ranîyo ai God ŋgîniŋdî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marapuri. ⁴ Ranîyo ai ahandî hoafî sowandümo homo-rundeimbi-babîdîmbo sowasümondühî nîmarîmombo ahamumboya, “Se yowanî Serusarem hîniŋgîfepoanî. Nğa Ape ai saimbo hoafîmayua asu ro hoafîmayahî

ranahambo se hîmbondîmondühî nîngomo.
⁵ Son ai nindoumbo hoenambo hundürandürî marandî, nga asu yahunümbî si süngunambo Yifiafi Aboedînambo hundürîndeimboyei,” mehu.

Sisas ai sünambe mahafu

⁶ Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai gugurîyafu nîmarîmombo düdürürühî yahomoya, “Adükari hapondani ndani-simboani se Israerîmbo ngînîndî dabupura ahamundîhoari hîfandî-mandundîyo, wanîmandîyo?” mehomondamboyu. ⁷ Asu Ai simborî hoafîyupurühî yahuya, “Ranana se fîfîrîfembo moatükunîyopoani. Nga Ape yangîrani nîni-simboaniyo ranî-moatükunî refembo ra fîfîreamboayu. ⁸ Nga süngunambo Yifiafi Aboedî ai sihamumbo sowana akoso ana, se ngînîndî ndowandümoemo. Asu rananîmbo wandî hoafi Serusarem, Sudia, Samaria asu munğu hîfi ra wataporîmbo-ndümoemo,” mehu.

⁹ Sisas ai ranî hoafi ra wataporîmbora mbura ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai nîngomo hîmboapo-yomondane, nîmoamo mahafu. Raniyo mburîngainambo gabuderühî asu ahambo hoeifikoate-memo. ¹⁰ Sisas ai hafuwane, ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai sünambe hîmboapo-yomondühî nîngomondane, nîmehünou nindou yimbu ranai kifohî hoearî güdîne hena ahamundî fikîmî manîmbafanî. ¹¹ Nindou yimbu ranai safanîya, “Garirihündî nindou, nîmboe se nîngomombo hîmboapoayomoa? Sisas se hoeirüwurî marundî ranana God ai sünambe serümündü mahafu.

Se hoeirüwura mahafu yahurai animbo asukai hihirindüfi kudümbui,” masafani.

Sudasindî ratüpurî fondî semindimbo kamafoarüwuri

¹² Raniyo asu Sisasindî hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai Orif Wafu ra hinîngîru hou Serusaremnambo mahomo. Orif Wafu ranana Serusarem ngoafihündî angunî hamindiyopoanî, nga mamî kiromita-ane.

¹³ Ai adükari ngoafi ranihü tüküyafu mburu worî nimoamo yibadî ahamundî niñgomorundeimbî ranambo mahafomo. Ranana Pita, Son, Sems, Andru, Firip, Tomas, Bartoromyu, Matyu, Sems Arfiusindî nimorî, Saimon Serot-yomondî hohoanimo süngure randeimbî asu Sudas Semsindî nimorî raniyomo.* ¹⁴ Nindou ranai munğu mamühî gugureafu nimarimombo Godimbo didibafi-memo. Bidifirî nimorehî asu Maria Sisasindî hondîyo ahandî akohoandiyomo ai-amboanî munğu gugureahi nîmareimbo didibafîmayei.

¹⁵ Rani-simboanî Sisasimbo anihondümborihindeimbî ranana 120-yei. Pita ai ahei mbusümo botîfi nüngumbo Godindî hoafi wataporimbo-randühî yahuya, ¹⁶⁻¹⁷ “Amoñgomamî asu rehî-mamî Godindî bukambe Yifiafî Aboedî ai Defitindî yasimondî süngure hoafimayo Sudas ai Sisasimbo hürütümbî nindou-yomondî warihüfimbo ra asu hapondanî

* **1:13:** Serot ranana Rom-yomondî hoarehî niñgombo moei yahomo rundeimb-anemo. Asu ai Israer ahei hohoanimo yangirî süngufembo hohoanimo-yomo rundeimb-anemo.

anîhondü tüküfemboane. Ai-amboanî ro-ambeahîndî mamî ratüpurîyefî-rîhundeimb-ani,” mehu.

¹⁸ Sudas ai Sisasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhürirühî ranî-takîni kakaî masemüdu ranînambo hîfî pemîmayu. Asu süngunambo hîfî ranîhü yîfî piyuhüambo bodo bureandühî furî ranai bokarîmefoendî.

¹⁹ Ranîyo süngunambo nindou Serusaremîhü amarei ranai fîfîrîhi hehi hîfî ra ahei hoafînambo Akerdama sei marîhündî. Ahei hoafînambo Akerdama ranana horî kefoendeimbî hîf-ane. ²⁰ Pita ai yare hoafîyuhü yahuya, “Herü bukambe hoafî sürü papîmarundî ranana ndahurai-ane,

‘Hîfî ra nindou ŋgorü ai ndemündümbui,

ŋga moanî yare mbîniŋgo-wamboane.’ *Buk Song 69:25*

Asu ŋgorü bîdîfîranî buk ranambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Ahandî ratüpurî ra nindou ŋgorü ai mbîsemüdu-amboane,’ meho. *Buk Song 109:8*

²¹⁻²² Ranîmboane nindou mamî ahei mbusümonîndî hîniŋgî-ndîhurîmboane sîhîrî-babîdî Sisas ai yîfîhündî botîmefiyu hoafî semîndî horambo. Sapo nindou ranana sîhîrî-ambeahîndî Sisas ai sîhîrî-babîdîmbo huranda Son ai nindou hundürürandürî ra humbo asu Sisas ai hîniŋgîreamunî haya sünambe mahafu rananîmbo wataporîmbo-mbîrundamboane,” mehu.

²³ Ai nindou yimbu ndürî pamarupîrî: Sosep Barsabas, ahandî ŋgorü ndürî Sastus yahomondo-rundeimbî, asu ŋgorü Matias.

24-25 Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai yaru didîbafiyafundühi yahomoya, “Adükari, se munḡuambo nindou-yei hohoanîmo fifîrowamboanafi. Se yihoefimbo nafuindafi nindou yimbu nda daboe se kamafoariworî ndanî ratüpurîmbohünda. Yihoefimbo nindou didai sihafi hoafi semîndî horambo tükümandîfi Sudasîndî fondambe. Sudas ai yihoefimbo hinîḡîreamunî haya ai ninḡomboayu ranînambo mahu,” mehomö. ²⁶ Ai nîmarîmombo nindou didai Sudasîndî fondühi ratüpurî ra mandemündü ranîmbo nîmoei pütimemo. Ranîyo nîmoei ranai Matiasîndî tüküme feyoa asu Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi 11 ranîbabîdîmbo hoafi sowandümo homo-rundeimbi nindumbo-mefundî.

2

Yifiafi Aboedî makoso

¹ Nümbür-ambeahînd sesi yimunḡu-remîndîmbo hîhîfi-hîhîfi si Pendikos sei arîhündî ranai tükü feyoambe Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi nindou ranai mamî worambe gugurîmehîndî. ² Ranîyo nîmehünou ḡîninîndî hamîndî werî nahurai sünambeahîndî kosi worî ai gugurîyahi nîmareimbi ranahambo sîmonḡoramîndî haya meḡoro. ³ Asu ranîhü hai imami teifi didîḡarîyohü ahoro nahurai tükü fe haya munḡuambo mamamî aheiwamî nînouyo wakîmareandî. ⁴ Ranîyo Yifiafi Aboedî ranai ahei fiambe farîfehü ahandî ḡîninîndînambo ḡorü-poanîmbo ḡorü-poanîmbo hoafînambo wataporîmayei.

⁵ Asu Serusarem ngoafihü munquambo hifi adaburo ranihündi Suda bidifiri Godimbo hohoanimoyei-rihündeimbi ai tüküyahi mamarei. ⁶ Werî nahurai tüküme Feyo ra himboriyei hehi nindou afindi ranai gugurimehindi. Ranîyo asu himboriyeani Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbi nindou ranai wataporimayei ra ahei hoafinambo wataporimayeia himboriyei hehi mahepühendi. ⁷ Asu Sudahündi-mayei ranai hoafi wataporimbo-marihündi ranahambo hepühêni hehimbo hoafiyehi seiya, “Awi nindou ranana munquambo Garirihündi-mbayeyiyo? ⁸ Sîhîri ana mamî ngoafihündi-yefipoani, nga nungurîhi hehimboyo asu munquambo mamamî sîhefi hoafinambo wataporimayeia ahei hoafi ra himborayefa? ⁹⁻¹⁰ Sîhîri ana Partia, Midia, Eram, Mesopotemia, Sudia, Kapadosia, Pondus, Esia, Frigia, Pamfîria, Isip asu Sairini ngoafikimî Ribia distrik ranambe ngoafi adaburo asu Rom, hifi ranihündambo nindou-ane fi nda fandîhu animboefi. ¹¹ Suda sîhîr-ane fi asu nindou amurî sîhefi Godimbo hohoanimo süngurîhi arihündi anei, Kritihündi asu Arebiahündi munquambo himboriyefani God ai nginîndi-moatükunî ramareandi ranahambo sîhefi hoafinambo wataporimbo-arihündi,” masei. ¹² Asu nindou munquambo ranai hepünahi afindi hohoanimoyehi aheihoari simborî hoafuriyehi seiya, “Nîne-moatükunîyo hapondani nda yahurai tükefeyoa?” masei. ¹³ Nga asu bidifiri ai tirîfoefe hoafi-yahündürühi seiya, “Awi aiana wain hoe afindi hamîndi simîndei hehi mamîkarî hohoanimo-yehimbayei,”

masahündürî.

Pita ai hoafî bokamarîhendî

¹⁴ Asu Pita ai Sisasîndî hoafî sowandümo homorundeimbî 11 ranî babîdimbo nîngomombo puküna hoafîyuhü yahuya, “Wandî wandafî mamî, Suda anei asu nindou bîdifîrî haponda Serusaremîhü amarei, se ro ndanîmoatükunî tükefeyo ranahambo hoafayahî nda hîmboyangîrî kündîhi nîmandimbo hîmborîndei. ¹⁵ Se hohoanîmoyeihîya, nindou nda wain hoe sîmîndei hehi mamîkarî hohoanîmoyeihanei aseî, nga awî hapondanî ana 9 kirok siambeahanefî. ¹⁶ Nga ndanîmoatükunî tükefeyo ranana Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî Soer hoafîmayu süngu-ane tükefeyo.

¹⁷ God ai hoafîyuhü yahuya, ‘Bîdifîranambo si ranai akîmî tüküfemboyoambe ro wandî Yifiafî munquambo nindouyeiwamî koandîhe-heamboyahî.

Sîhei nindowenihî nîmorî asu nîmorehî nîmorî ai Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî nahurai wataporîmbo-ndühümboyei.

Sîhei nindowenihî nîmorî hoarîfamborî ai ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeindumboemo asu boagîrî nindou ai yafogoadîndîmboemo.

¹⁸ Asu ranî-sîmboanî ana ro wandî ratüpurîyeirîhündeimbi, nîmorehî nindowenihî yîboboambo, aheiwamî Yifiafî koandî-heheanda

Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbi nahurai
hoafîndeimboyei.

¹⁹ Bîdîfîranambo si ra nafuimbohünda
ro hepünîfeimbi moatükunî sünambe asu hîfîhü
nafuindamboyahî.

Hori, hai asu hasîheimî afîndî
tükündîfemboe.

²⁰ Adükari ai ahandî adükari hîmboa-mupuimbo-
randeimbi si ra tüküfekoate-yoambe
anîmbo

hüfîhamîndî ai nîmbîndîrî-mîndowohü
asu amoamo ai horî nahurai hamburî
tükündîfimbui.

²¹ Rani-sîmboanî anîmbo muᅅguambo nindou ai
aheimbo fehefendürîmbo hünda

Adükariᅅmbo dîdîbafehîndî ranaheimbo
aboedambo-ndeandürümbui, mehu.” *Joeî*
2:28-32

²² Pita yahuya, “Israerîhündî nindou se wandî
hoafî nda hîmborîndei. Sisas Nasaretîhündî
aiana ranîpoanîmbo nindouyu. God ai sîhei
mbusümo ahandî warîsüᅅgu hepünîfeimbi
moatükunî ramareandî ra se fîfîrîhîndî. ²³ God

ai horombo hondü hoafî fîramündü sîhai
mburamboyu Sisasîmbo sîhei warîhümarîrî,
ᅅga hürütümbî nindou ai nîmî keimbî
karîhendeimbi fihî tîkoründümo pamarüwura
yîfîmayu. ²⁴ ᅅga God ai ahambo yîfîndî asübusî
ᅅᅅnîndîkoate-yoweimbi ranambeahîndî
botîmarîrî. Nîmboe sapo yîfî ai ᅅᅅrîrî ahambo
bobohîndîrîmîndo. ²⁵ Horombo Defit amboanî
ahambo yare hoafîyuhü yahuya,

‘Ro hoeirîhinanî Adükari ai muᅅguambo si
wandî-fikîmî anüᅅgu.

Ai wandı fikimî nüngumbo wambo
 ngırî nini-moatükunî amboanı asübusî
 ndendirî.

26 Ranımboane ro ngusüfoambe aboedi hihifi-
 hihifiyahühi

God ai wambo aboedi moatükunî refem-
 boayu ranahambo himboayahî.

27 Asu se ngırî wambo yifî ambe-ambe rando
 hinîngîndowandırî.

Sapo se ngırî sürühoeimbî nindou kafoaro
 hinîngîmarîworî ra hinîngîndowora yifî
 ambe-ambe sümburîndu.

28 Rananımbo se yangırî aboedi nîngombo nafî ra
 yamundo-wandırîmboyafî.

Asu se yinî mbîsafanı ro se-dîbo nımboambo
 afîndî hihifi-hihifi-ndamboyahî,' *Buk*
Song 16:8-11

mehu. ²⁹ "Amoŋgo mam-anemo asu rehî
 mam-anei, ro sıheimbo anîhondümboanahî
 hoafehandürî, sıhefî amao Defit ai
 yifîmayuwambo masamboarîhurî. Asu ahandî
 yifî ambe ranai haponda sıhefîmbo sowahî
 anîngo ho. ³⁰ Defit ai-ana Godîndî hoafî

hoafîyu-randeimbî wambo fıfîreandı God ai
 ahambo hoafîyundowohüya, 'Süŋgunambo
 sıhafî sırambeahîndî mamî sıhafî fondî
 semîndîmbohünda ahambo bogorîmbondîhinî
 hinîngîndîhinîmboyahî,' mehu. ³¹ Defit ai

nini-moatükunî tükündîfembo ra fıfîreandühi
 wataporîmbo-randühiya, 'God ai ngırî ahambo
 yifîyeimbîyei ngoafîhü hinîngîndirî, asu ngırî
 yifî ambe-ambe sümburîndu,' mehu. God ai
 ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo
 Kraıs yifîhündî botîmarirî ranahamboyu

wataporimbo-marandi. ³² Sisasimboyo God ai yifihündi botimariri. Muᅅguambo ro hoeirihu hohu ranahamboane wataporimbo-arihundi. ³³ Sisasimbo God ai sünambe serümündü hafu h+n+ᅅg+riran+ ahandi warihondü warani mbamarü. God ai horombo hoafimayu süᅅgu Sisasimbo Yifiafi Aboedi masagado, raniyo asu Sisas ai sihefiwami koamafoareandi, ranane haponda se hoafi himboriyei asu hoeirihari arihündi. ³⁴⁻³⁵ Defit ai moai sünambe hafu Sisas ramefiyu nou, ᅅga ai hoafiyuhü yahuya, ‘Adükari ai wandi Adükariimbo hoafiyundowohü yahuya, “Se wandi wari hondüni nimandifi ᅅgafimbo asu sihaf+ hürütümbi+ ra sihaf+ hoarehi+ hiniᅅgi+ndiheapuran+ se hibadapuri+ mboyafi,”’ mehu. *Buk Song 110:1*

³⁶ Ranimboane Israer nindou muᅅguambo se nda ndondihi fifir+ndihindi. God ai Sisas se nimi+ keimbi+ karihe+ndeimbi+fihi+ tikor+homondei+ pamar+hor+ ranahambo Adükariimboriri+ asu ahandi+ nendambo+ aboedambofembo+ nindoumboriri+ kafoariri+ h+n+ᅅg+mariri+,” mehu. ³⁷ Pita ai rani hoafi+ ra wataporimbo-maranda nindou afandi+ ranaheimbo ᅅgusüfoambe horimareandüra bidifiri+ amuri+ Kraisindi+ hoafi+ sowandümo+ homo-rundeimbi+babidimbo+ ahamumbo+ düdur+hipurühi+ seiya, “Asu nini+ nünᅅgu+mandihunda?” maseiamboyu. ³⁸ Asu Pita ai simbori+ hoafiyundürühi+ yahuya, “Muᅅguambo mamami+ se sihei+ moaruwai+ hohoanimo+ ra h+n+ᅅg+ndihi+ hehi+ simbori+ hohoanimo+ süᅅgund+hindühi+ Sisasindi+ ndür+nambo+ hundüründeiani+ animbo+ God

ai s̄hei moaruwai hohoan̄mo ra amboawi mb̄s̄ūmbui. Rani-s̄ūngund̄hindan̄ an̄imbo God ai s̄heimbo Yifiaf̄ Aboed̄ dagad̄r̄ūmbui. ³⁹ God ai Yifiaf̄ Aboed̄ saimbo hoaf̄ f̄ram̄ūd̄ū mas̄hend̄ ranana se, s̄hei n̄imor̄i asu s̄ūngud̄d̄i n̄imor̄i hond̄ū s̄heimbo muṅguamboyo. Rani-moat̄ukun̄i ranana nindou muṅguambo God ai wand-anei yahund̄reimb̄i aheimbo hoaf̄iyu mas̄hend-ane,” mehu.

⁴⁰ Pita ai amur̄i b̄id̄if̄ir̄i hoaf̄i ran̄if̄ih̄i pare haya watapor̄imbo-marand̄i. Ai h̄ūtihoaf̄i-yupur̄uh̄i yahuya, “Se h̄bad̄ih̄ūmbo, ṅga nindou moaruwai hohoan̄moyei-r̄ih̄ūndeimb̄i ran̄i-bab̄id̄imbo moaruwaimbo-ndahimboyei.”

⁴¹ Pita hoaf̄i watapor̄imbo-marand̄i ranai nindou af̄ind̄i ranaheimbo ṅgus̄ūfoambe bot̄imareand̄ura hund̄r̄ūmayei. Rani-s̄imboan̄i 3,000 nindou-yei Sisas̄imbo an̄ihond̄ūmbo-r̄ih̄indeimb̄i hor̄imbod̄d̄i ran̄if̄ih̄i pamareand̄i.

⁴² N̄imoreh̄i nindowenih̄i ranai ran̄ih̄ū Sisas̄ind̄i hoaf̄i sowand̄ūmo homo-rundeimb̄i-yomond̄i yamund̄ife hoaf̄i h̄imbor̄iyeh̄i b̄id̄if̄ir̄i wandaf̄i ranaheimbo fehefend̄ur̄imboh̄ūnda ses̄i mam̄i sah̄ūsih̄i God̄imbo d̄id̄ibaf̄iyahi mar̄ih̄ūd̄i.

Sisas̄imbo an̄ihond̄ūmbo-r̄ih̄indeimb̄i ai mam̄i hohoan̄mo s̄ūngumar̄ih̄ind̄i

⁴³ Sisas̄ind̄i hoaf̄i sowand̄ūmo homo-rundeimb̄i-yomond̄i war̄is̄ūngu God ai hep̄ūn̄ifeimb̄i moat̄ukun̄i ramareanda nindou af̄ind̄i ranai ȳih̄imboyeih̄i ah̄in̄imar̄ih̄or̄i.

⁴⁴ Sisas̄imbo an̄ihond̄ūmbo-r̄ih̄indeimb̄i nindou ranai mam̄uh̄iyahi n̄imareimbo mamam̄i ahei napo ra ahei mam̄uh̄i nahuraimayo. ⁴⁵ Ai ahei

hîfî asu napo ra nindou ŋgorümbö sehîndühî ranîfîhîndî kakî sahümündî hehî kakî ra nindou napokoate-yeimbîmbö sehi marîhündî. ⁴⁶ Muŋguambo si Godîndî worambe gugureahi marîhündî. Asu ai ahei worambe gugureahi nîmareimbo sahüsi rîhündühî aheimayo napo ra nindou ŋgorümbö ŋgusüfoambe hîhîfî-hîhîfî kapeihü sehi marîhündî. ⁴⁷ Nindou ranai muŋguambo si Godîmbö aboed-ani sei hohoanîmoyeia asu muŋguambo nindou ranai aheimbo hîhîfî-hîhîfî-yahündürî marîhündî. Muŋguambo si Adükari ai nindou bîdîfîrî semündündüra asu Sisasîmbö anîhondümbö-rîhindeimbi nindou ranai afîndî safî tüküfe marandî.

3

Pita ai nindou mamî tîŋarî moaruwaimbü aboedîmarîrî

¹ Mamî nîmbambeahî Pita ai Son-dîbombo dîdîbafîfembohünda Godîndî worîna mahüfanî.

² Ranîyo ginîrî yipurî Aboedî Yipurî sei arîhünd ranîkîmî nindou tîŋarî moaruwaimbü mamaruwa hoeimarînerî. Ahandî tîŋarî ra hondi ai yahurai wakîrîmîndî hayamboyo muŋguambo si ginîrî nafîtambe ranîkîmî sahorîmîndei hei hînîŋgîrîhoranî nîmarümbö nîmorehî nindowenihî Godîndî worîna heianî kakî moako-moakoyu-marandî. ³ Nindou ranai hoeireandane, Pita ai Son-dîbombo Godînidî worîna mahüfandamboyo kakî moakomayu.

⁴ Pita weimbo Son ai ahambo hîmboarî parînerî nîmbafanîmbö safanîya, “Yîhoehîmbö sowana

hîmboyaŋi,” masafandamboyu. ⁵ Nindou ranai ahafanîmboya wambo kakî saimbo-mbayafanî yahu haya hîmbomayu.

⁶ Nga Pita ai hoafîyundowohü yahuya, “Ro moai kakî sihambo saimbo sahamîndîhî, nga ro sihambo mamî-moatükunî ndahanînimboyahî. Sisas Kraiss Nasaretîhündî ahandî ngînimîndînambo botîyafo hawa hafî,” mehundo. ⁷ Ranîyu Pita ai ahandî warîhondü watîŋarî kikîhîramündü mbura botîmarira nîmehünou ahandî tîŋarî asu yimîndîho ranai ngînimîramîndîwohü botîmefiyu. ⁸ Ai horîpîrîhoei piyu nünŋu mbura mahu. Ai Pita weimbo-babîdîmbo Godîndî worambe hu nünŋu wakîreandühi hohorîpi-hohorîpiyu randühi Godîmbo adükar-ani mehu. ⁹⁻¹⁰ Muŋguambo nindou ranai fifîrîhindî sapo nindou ranaiyu Godîndî worî ginîrî yipurî Aboedî Yipurî sei arîhündî ranîkîmî nîmarümbö kakî moako-moakoyu-marandî. Asu hapondanî hoeirîhoranî nindou-mayu ranai hoahoanguhü Godîmbo aboed-ani yahu hoafîmayua nindou ranai nünŋure-hayamboyo ranî-moatükunî ra tükümeŋeyo sei hehi mahepünahindî.

Pita ai Godîndî worambe hoafî bokamarîhendî

¹¹ Nindou-mayu ranai Pita weimbo Sonîmbo kikîhîrapümündî nünŋuambe nîmorehî nindowenihî afîndî ranai hepünahi hehi Soromonîndî yibadî sei arîhündî Godîndî worambe ranînambo pîpîmayei hei. ¹² Pita ai nindou afîndî mahüsi ra hoeireandürî haya hoafîyundürühî yahuya, “Israerîhündî nindou

se nîmboe hepünehinda? Se nîmboe yihoefimbo hîmboapoayei ahafandî ngî+nîndî asu ai-ana mbumundî nindouwambo mbayafandî nindou ra aboedîmarînerî sei hehimboa? ¹³ Abraham, Aisak, Sekop asu sîhefî amoao-yei God ai ahandî ratüpurî+yu-randeimbi Sisas ahambo ngî+nîndî masagado, nga se hîfokoe-fimbohünda hürütümbî nindou-yei warîhümarîhorî. Pairat ai aboedambo koarîhefimbo hohoanîmoyuwane, asu se Pairatîmbo seiya, ‘Ro moai Sisasîmbo aboedambo koarîhefimbo hohoanîmoyefî,’ masei. ¹⁴ Se moai aboedî sürühoeimbi ranahambo hohoanîmoyei, nga ahambo semündümbo hündî-mayo ranîyo asu yifiarîyu nindou hîfokoare randeimbi-mayu ra masahorî+mîndei. ¹⁵ Se nindumbo koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîngombo nafî semîndîndürî hombo-mayu ra hîfokoamarîhorî ranahamboane wataporîmbo-rîhu arîhundî. ¹⁶ Sapo se nindou hoeiarîhorî nda se fîfirîhorî, ro Sisasîmbo anîhondümbo-arîhoandî ranîmboyo nindou tînarî moaruwai nda aboedîmefiyu. Se munquambo aboedî hamîndî tüküme fiyuwa hoeiarîhindî ra Sisasîmbo anîhondümbofe ranînamboyo.

¹⁷ Amongo-mamî asu rehî-mamî, ro fîfirîheandî se Sisasîmbo ramarîhorî ra moai sîhei boboagorî nindou ranî-babîdîmbo nîni-moatükunîyo ramarîhindî ra fîfirîhindî. ¹⁸ God ai ahandî hoafî hoafî+yomo-rundeimbi-yomondî yasîmondî süngure hoafî+yuhüya, ‘Krais ai asübusî ndemündü haya yîfîndümbui,’ mehu. Ranîyo asu God ai haponda anîhondü

ndan+süngure h+n+ng+mareanda tüküme feyo.

19 Ran+imbo-an+imbo se sihei ngusüfoambe hohoan+imo ngorü süngund+hindüh+ God sowana hihir+indahi dideiyan+ an+imbo asu sihei moaruwai hohoan+imo ra amboawi mbeyahuamboane. Ranan+imbo Adükar+ ai fi hefe n+mar+imbo si ra koand+hembui.

20 Rawehind+ an+imbo God ai nindou siheimbo fehefendür+imbo kafoarir+ h+n+ng+marir+ Krais Sisas ra, koand+herümbui. 21 Sapo horombo ahand+ hoafi hoaf+yomo-rundeimbi-yomond+ yas+mond+ süngu hoaf+mayu süngu. Sisas ai sünambe nüngu ngumbo God ai mungu-moatükun+ s+mbor+ tüküfembo hoaf+mayu ranambe tükündüfimbui. 22 Horombo Moses yahuya, 'Nindou mam+ ro nahurai God+ind+ hoafi hoaf+yorambo Adükar+ God ai seambeah+ind+ kaboadir+ h+n+ng+ndirümbui.

Asu mungu-moatükun+ ai hoaf+yuweimbi+ ra süngund+hind+, mehu. 23 Nindou God+ind+ hoafi hoaf+yu-randeimbi+ ahand+ hoafi h+mbor+yo süngufekoate-ayei ana, God ai hifokoandeira yif+indeimboyei asu ng+r+ Israer+yei s+rambeah+ind+indei.

24 Nindou God+ind+ hoafi hoaf+yomo-rundeimbi+ Samuer nünguambe peyo haya s+n+imbo ahand+ wagabe ra munguambo mam+ ran+ hoaf+yo watapor+imboru homombo asu hapondanambe tüke feyo. 25 Se-ana God+ind+ hoafi hoaf+yomo-rundeimbi+ ahamund+ ahur+ mam-anei. Asu God ai sihei amoao mam+-bab+d+imbo hoafi f+ramündü mas+hend+ ra siheimbo-hündamboane. Ai sihei ape Abraham+imbo

hoafiyundowohü yahuya, ‘Sihafî ahuirî ranahambo süngunambo animbo munguambo nindou ndani hifihü aniboadei ranaheimbo aboedi-aboedi-ndiheandürî-mboyahî,’ mehu. ²⁶ Siheimbo aboedi-aboedifendüra sihei moaruwai hohoanimo hîniñgîfembohünda God ai weangurühî ahandî ratüpurîyu-randeimbi Sisas siheimbo sowahî koamarîherü,” mehu.

4

Pita weimbo Sonimbo kansirîndî himboahü papî-hoafîmarupîrî

¹ Pita ai Son-diibo nîmorehî nindowenihimbo wataporimbo-rînandürühî nîmbafandambe, Godimbo sesi sihou-rundeimbi-yomo, ami Godîndî worî hîfandîrundeimbi-yomondî bogorî-yomo asu Sadyusi-yomo ai aheimbo sowahî hafomo tükümfundî. ² Ahamumbo ñgusüfoambe moaruwai marapurî ra sapo Kraisîndî hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbi ranai nindoumboya, Sisasîndî ñgîniîndînambo yifihündî botîndahimboyei hoafî ra yamundî-marîneanda ranimboyo ahafanimbo ñgusüfoambe ñgîniîndî-marupîrî. ³ Suda-yafe bogorî nindou ranai Pita weimbo Sonimbo kîkîhirupîndümo houmbo papî-hoafîyopîrimbo mehomo. Nğa asu nîmbîfembo yangîrî-mayoamboyo sümbo papî-hoafîyopîrimboane yahomo houmbo karabusambe hîniñgîmarupîrî. ⁴ Pita, Son ai wataporimbo-marînanda nindou afîndî ranai hoafî wataporimbo-marînandî

ra hîmborîyei hehi Sisasîmbo anîhondümbomarihindî. Nindou ahafandî hoafi hîmborîyei hehi anîhondümbomarihindî ranana 5,000-yei.

⁵ Sünġunambo ŋgorü sinambo Suda-yei hîfandîrundüreimbî, bogorî nindou asu ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî ai Serusarem ŋgoafîhü mafandundî. ⁶ Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî, Anas, Kaiafas, Son, Areksander asu muŋguambo Godîmbo sîhou-rundeimbî-yomondî fikîmînîndî ai-amboanî ranîhü mafandîhindî. ⁷ Ai Pita weimbombo sowapündümo ahamundî hîmboahü hîniŋġîrupîrî houmbo düdurîpîrühî yahomoya, “Se nîni-ŋġînîndînamboyo ranî-moatükunî ra ramarîneanda?” mehomondamboyo.

⁸⁻⁹ Pitandî fiambe Yifiafî Aboedî ranai tüküfehüyo sîmborî hoafîyupurühî yahuya, “Hîfandî-rundeimbî asu bogorî nindou, se nindou tîŋarî moaruwaimbü ranahambo aboedî moatükunî ramarîhoandî ranîmboyo yîhoehîmbo düduwefundî? Asu düdi aboedîmarirî yahomomboemo yîhoehîmbo düduwefundî? ¹⁰ Refe ana ro hohoanîmoyehani muŋguambo se-anemo asu Sudahünd-anei nda fîfîrîndîhindî, nindou ranai ana Sisas Nasaretîhündî ahandî ndürînamboyo aboedî tükümeŋyî. Se nîmî keimbî karîhendeimbî fihî tîkorîhorîmîndei pamarîhorî, ŋġa asu God ai yîfîhündî botîmarirî. Nindou ndanai tîŋarî moaruwaiyusî, ŋġa Sisasîndî ŋġînîndînambo aboedîfi haya haponda sîhei wagabe ndanüŋġu.

¹¹ Sisas ai ana,

‘Kambohoani worimboru-rundeimbi nindou ai
ambe mehomoyosi,

nga asu wori ngineminimbohūnda bogimondi
kambohoani noumbofi tükūmefiyu.’ *Buk
Song 118:22*

¹² Sisasimbo yangiriyo hifi ndanihū God ai
nindou aboedambofembo nginindi masagado.
Ahandi sūngu animbo shiri aboedambo-
ndahumboyefi asu ai yangiri animbo nindou
aboedambo-ndeamunimbui,” mehu.

¹³ Suda-yafe bogori nindou ranai fifirundi Pita
weimbo Son ai moai skuri-yafani, nga moanindi
nindou-yafani yhimbokoate-watapori-
mayafandamboyo nindou ranai mahepūnafundi.
Raniyo horombo Sisas babidimbo hoahoangomo
marundi ra ai fifirimarundi. ¹⁴ Nimboe
sapo nindou aboedimarineri ranai ahafandi
fikimi manūnguwamboyo asu ahafanimbo nini
akidou-amboani hoafikoate-memo. ¹⁵ Suda-
yei bogori nindou ranai hoafimemonda Pita
ai Son-dibo tüküyafine hena mahafani. Ai
hafandanayo bogori nindou ranai nimarimombo
ahamundihoari bogo simbori ndūwurimefundi.

¹⁶ Ai hoafiyomondūhi yahomoya, “Nindou
ndanahafanimbo nini nūnūngu-mandihupira?
Muṅguambo nindou Serusarem ngoafihūndi
ai fifirihindi sapo ai hepūnifeimbi moatükuni
ramarinemandi ra. Nga rani wambo asu shiri
ngiri didimondēhi wani mbisefi. ¹⁷ Nga rani
hoafi ra muṅguambo nindoumbo goago wakinde-
amboembohūnda yowani mbisefomboane.
Yowani mbisefani animbo nindoumbo Sisasindi

ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîkoate-
mbeyafandamboane,” mehomo.

18 Ai asükaiyomo miŋgiyomo hürîhaupîri
houmbo yahomopîriya, “Se yowanî Sisasîndî
ndürî ranahambo nindoumbo wataporîmbo-
yondürî asu yamundîfendürî-rapoanî,”
mehomo. 19 Nga asu Pita ai Son-dîbo simborî
hoafîyafandühî safanîya, “Nîne-hohoanîmo God
ai yifirayu ra se türüboadundî. Ro sîhamundî
hoafî süŋgu-mandîhoyo asu Godîndî hoafî süŋgu-
mandîhoyo? 20 Sapo ro nîne-moatükunî hoeirîho
asu hoafî hîmborîye marîhoandî ranahambo
wataporîmbo-hündambo ŋgîrî ro yafambe
kîkîhî-ndîhoamîndehî,” mehu.

21 Ai moai ahafanîmbo karabusî-fepîrimbo
nafî fîfirundî, sapo nindou muŋguambo
ai hepünîfeimbî moatükunî ramarîneandî
ranîmbo Godîmbo adükar-ani seihü wambo.
Ranîyo Suda-yei bogorî nindou ranai Sisasîndî
ndürî ranahambo wataporîmboyo asu nindou
yamundîferambo ŋgînîndî hamîndî yowanî
yahomo mburumbo asükai aboedambo
koamarîhaupîri. 22 Nindou hepünîfeimbî
moatükunî rarîneandühî aboedîmarînerî ranana
40 hîmbanî ŋgasünde-andeimbîyu.

Anîhondümborîhindeimbîyei dîdîbafîfe hoafî

23 Suda-yafe boboagorî ranai Pita
weimbo-babîdîmbo hoafî dîdîboado-
marundî. Ranîyafanî ranîhündambo ai
mamî anîhondümborîhindeimbî aheimbo-
so hîhîreafîne hafanî Godîmbo sîhou-
rundeimbî bogorî asu Suda-yafe boboagorî

wataporîmbo-marundi ra wataporîmbo-marînandi. ²⁴ Sisasiṁbo anîhondümborîhindeimbi nindou ranai ranî hoafi ra himborîyei hehi muṅguambo Godîmbo didîbafiyeihî seiya, “Adükari serandi hîfi, sünü, sirîwara asu muṅgu-moatükunî ranambe engoro ra nafîmarandi. ²⁵ Horombo yîhoefî amoa Defit sîhafi ratüpurîyu randeimbîmbo Yîfiafi Aboedîndî süṅgu se hoafiya fûhî safîya, ‘Nîmboe muṅguambo hîfi hündî nindou ra ṅṅîndayei?

Asu nîmboe nindou ranai ṅṅusüfo hohoanîmo-koate hoafi fîrarîhümündî?

²⁶ Hîfîndî adükari bobağorî nindou ranai yîfiarîmbo yahomo houmbo gugurîyafu hoafi fîrarîndümo.

Ran-ane hîfandi-rundeimbi bobağorî ranai Adükari asu Kraîs nindou aboedambofembo kafoarîrî hîṅṅîmarîrî ahafanîmbo hîfînambo-fepîrîmbo hoafi fîrarîndümo,’ masafi. *Buk Song 2:1-2*

²⁷ Herot, Pondius Pairat, Suda-yafe ndîfo asu Suda ai Serusarem ṅgoafîhü mamühîyahi Sisai Kraîs sîhafi ratüpurî, ratüpurîyu-randeimbi se nindoumbo aboedambofembo kafoarîworî hîṅṅîmarîworî ranahambo hoafi fîmarîhümündî. ²⁸ Nindou ndanai ndanî-moatükunî ramarîhindî ra sîhafi yîfirî süṅguyo, sapa se horombo sîhafi ṅṅîndînambo hoafi fîrandîfûhî ndanî-moatükunî nda tükümbîfeyo-wamboane safî masîhawandi süṅguyo. ²⁹ Asu haponda Adükari se yîhoefîmbo yîhîmbombîyeia sei hehi hoafi wataporîmbo-marîhündî ra himborîndafi.

Sîhafî ratüpurîyefî-rîhundeimbi yîhoefîmbo fandîhawamunanî anîmbo yîhîmbokoate-sîhafî hoafî ra wataporîmbo-ndîhumboane. ³⁰ Asu se sîhafî warî anğünûmbî nendîyeyî-wamî nandowandûranî aboedîndahindühî Sîsas sîhafî ratüpurîyu-randeimbi ahandî ndürî süngu hepünîfeimbi moatükunî ratüpurîndafî.”

³¹ Ai rarîhi Godîmbo dîdîbafîyeyî kîkîrîhümündianîyo, worî gugurîyahi nîmareimbîmayo ranai yabadîmarandî. Ranîyo Yîfiáfî Aboedî ranai ahei fiambe tüküfehüyo yîhîmbokoate Godîndî hoafî ra wataporîmbo-marîhündî.

Sîsasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbîyafe fehefe hohoanîmo

³² Muñguambo anîhondümbö-rîhindeimbî ranai hohoanîmo mamamberîhi hehi mamî hohoanîmo süngumarîhindî. Ranîyo asu ahei napo ra moai yîhoefî yangîr-ane sei, ñga nindou mamamî ahei napo ra muñguambo aheimayo. ³³ Hoafî sowandümo homo-rundeimbi ai God Sîsasîmbo yîfîhündî botîmarirî hoafî wataporîmbo-marundî ra ñgîndîyo. Ranîyo asu God ai nindou ranaheimbo fehefendürîmbo hohoanîmo-yundürühî afîndî aboedî-aboedî-mareandürî. ³⁴⁻³⁵ Nindou afîndî ranambeahîndî moai mamî ai-amboanî nînî-moatükunî mbonîmboramündu. Nindou hîfî asu woreimbî-mayeyî ranai kakîfîhî koarîhehi mburîhü kakî ra sahümündî hei hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo sehînda ai nindou napokoateyeyimbi mbonîmbo-rîhümündianî yîmburundürî marundî.

³⁶ Nindou mamî ahandî ndürî Sosep ranîhü manüngu asu ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbî ai ahambo ngorü ndürî Barnabas kamafoarüwuri. Ndürî Barnabas ranana ahandî nîmîndî ra ngusüfoambe ngîñîramîndî randeimb-ane. Asu aiana Rifai sîrambeahîndî Saiprusîhündîyu. ³⁷ Ai hîfembüyu hayamboyu hîfî ra kakîfihî sai mbura kakî ra semündü hu hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo masagapurî.

5

Ananias asu Safaira yîfîmayafe

¹ Nindou mamî, ahandî ndürî Ananias, ai ahandî nîmorehî Safaira-dîbo hîfî bîdîfîrî nindou ngorümbo kakîfihîmbo masabînando.

² Ai kakî ra ahambohünda bîdîfîrî masîhenda nîmorehî ai-amboanî fîfîreandî. Nga asu bîdîfîrî yangîrî semündü hu hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo masagapurî.

³ Asu Pita ai hoafîyundowohü yahuya, “Ananias, nîmboe Satan ai sîhafî hohoanîmoambe nîmarümbo Yîfîafî Aboedî ranahambo wosîhoafîrî-randühi kakî hîfîhündî masowandîfî ra bîdîfîrî dîbonapî-marowanda? ⁴ Se hîfî masowandî ra sîhafî hohoanîmo yangîrîyo, asu kakî masowandîfî ra se nîñî-moatükunî refemboayafî ra sîhafî hohoanîmo yangîrîyo. Nga asu nîmboe se rasüngu-marowanda? Yîhoefîmbo-yopoanî wosîhoafî hoafîmayafî, nga Godîmboyo wosîhoafî hoafîmayafî.”

⁵⁻⁶ Pita ai hoafîmayuwa Ananias ai hîhîmborî-yuhündamboyu yîfî pîmayuwa

akohoandi nīmori ai ahandi fi-nimoko ra hoearinambo hīmondīwuri sowarindūmo homo dībonapīmarūwuri. Raniyo nindou afīndi ranai rani hoafi ra hīmborīyei hehi yīhīmbomayei. ⁷ Ahandi nīmorehi ai rani-moatūkuni ramefeyo ra moai fīfireandi, raniyo ŋgīmī awa hohayamboyawane, ai asūkai maho. ⁸ Pita ai ranahambo dūdureandūhi yahuya, “Se hoafiyafīndiri, hīfi-hūndi kaki masowandife ra ndearamboyawai?” mehuamboyo. Asu sīmbori Safaira ai hoafiyowohū yahoya, “Yīni, ra ndearīyo,” mehoamboyu. ⁹ Asu Pita ai ahambo sīmbori hoafiyundowohū yahuya, “Se nīmboe sīhafi nīndowenihi-dībo Adūkarīndi Yīfafi ranahambo refe hoeifembo hoafi fīmarīnandīfea? Hoeiro, nindou sīhafi nīndowenihambo hīfikamarūwuri ranai yīpurīkīmī anīŋgomo. Asu sīhambo amboani ndowandūmonīni ŋgomo hīfi kandunīnimboemo,” mehuamboyo. ¹⁰ Hoafi nīŋgoambe Safaira ai Pitandi yīrīkīmī peyo yīfīmayo. Raniyo nindou akohoandi ranai sīfomo hoeirunda yīfīmayowamboyo sowandūmo homo ahandi nīndowenihandi fīkīmī hīfi kamarundi. ¹¹ Raniyo Kraisīndi nendi-yei asu amuri bīdīfīri raniyei rani hoafi ra hīmborīyei hehi yīhīmbomayei.

Hoafi sowandūmo homo-rundeimbī ai hepūnīfeimbī moatūkuni ramarundi

¹² Hoafi sowandūmo homo-rundeimbī ai nindou-yei mbusūmo hepūnīfeimbī moatūkuni ramarundi. Raniyo anīhondūmbo-rīhindeimbī nindou ranai Godīndi worambe Soromonīndi

Yibadi sei arihündi ranihü gugurimehindi.

¹³ Nindou bidifiri ranai moai ai-babidimbo fandihindi, nga ai aheimbo ahinimayei.

¹⁴ Ranayo nimorehi nindowenihî afindi hamindi ranai Adükarimbo anihondumbo-rihindühi, asu weangurühi anihondumbo-rihindeimbi maniboadei aheifihî pamarihindi.

¹⁵ Ranimbo-hündamboyo nindou ranai angünümbi nendi fufurihümü-ndindürî hei nafî hohü fondiwami asu hoapari foasihî hehi kurimarihindürî. Ai hohoanimo-yeihîya, Pita ai ngu ngasündeandani hüfhamindînambo ahandî hüfhamindîhündî yifiafi ranai boakimbifoareanda sei hehi. ¹⁶ Serusarem ngoafikimi ngoafi adaburo ranihündambo nindou afindi ranai angünümbi asu moaruwai nendi nîmareimbi fufurihümü-ndindürî tükümehindi. Ranayo nindou munguambo ranai aboedimehindi.

Suda-yafe bogori ai hoafi sowandümo homorundeimbiimbo yowanî mehomopurî

¹⁷ Hoafi sowandümo homorundeimbi ai rani-moatükunî ra ramarunda Godimbo sihou-rundeimbi ai Sadyusi-babidimbo nginindi-memo. ¹⁸ Ranayo ahamumbo kikihiripundümo mburumbo karabusambe hinîngimarupurî.

¹⁹ Nga asu nîmbokoanî Adükarîndî sünambeahîndî nendi ai karabus worî yipurî ra sübüdimarîhenda tüküme fundî. Ranayo sünambeahîndî nendi ranai hoafiyuhü yahuya, ²⁰ “Ngomo Godîndî worambe nîngomombo nîmorehi nindowenihimbo

sîmborî hohoanîmo ranahambo wataporîmbo-ndundürî,” mehupurî. ²¹ Ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai ranî hoafî ra hîmborî-yomo houmbo Godîndî worîna siambe hondü homo nîmorehî nindowenihîmbo yamundî-marundürî.

Godîmbo sîhai-randeimbî ai ahandî wandafî-babîdîmbo tüküyafundühî-yomo Suda-yei kansîr asu bogorî hondü ahamumbo gugurîfe wataporîmbo hoafîmemo. Ranîyo nindou bîdîfirî hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo karabus worambeahîndî sepurîmîndîmbo koamarî-houpurî. ²² Nga asu nindou ranai homo hîmboyomondane, hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai karabusî worambe moai nîmarîmo. Ranîyo hîhîrîyafu homo Suda-yei bogorî ranahamumbo hoafîmemopurî. ²³ Ai homo hoafîyomondühî yahomoya, “Karabus worî yipurî ra paru mburumbo karabus hîfandîru-rundeimbî ai yipurî hîfandu manîngomo. Nga asu yipurî sübüdîhoehü hîmboyefane, worî yangîrî mafondaro,” mehomo. ²⁴ Karabus worî hîfandîru-rundeimbî-yomondî bogorîyu asu Godîmbo sesî sîhou-rundeimbî-yomo ai ranî-moatükunî ranahambo nününgufemboyo yahomo houmbo afîndî hohoanîmo-memo.

²⁵ Nindou mamî ranai süni hoafîyupurühî yahuya, “Hîmborîyomo, nindou se karabusîmarüpurî ranana Godîndî worambe nîmorehî nindowenihîmbo yamundundürühî mbanîngomo,” mehu. ²⁶ Ranîyo bogorî-mayu ranai ratüpurîyomo-rundeimbî sepurîmündü

haya homo hoafi sowandümo homo-rundeimbi ra masiwapundümo. Nga asu nindou yamundi marundüri ranaheimboya, “Yihoefimbo nimoeinambo ndihümunimboyei,” yahomo houmbo moai ninî nününgurüpurî.

Hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai yihombokoate-kansirimbo Godindî hoafi wataporimbo-marundî

²⁷ Karabus hifandirundeimbi nindou ranai sowapurindümo homo guguriyafu wataporimbo-marundî ranambe Suda-yei bogori-yomondi himboahü wagabe hinîngimarupurî. Godimbo sihai-randeimbi ai düdureapurühi yahuya, ²⁸ “Ro sihamumbo nimorehi nindowenihimbo nindou ranahandî ndürî ranahambo wataporimbo yowanî masefi. Nga se wataporimbo marunda muṅguambo nindou Serusarem ngoafihü ranai sihamundi hoafi ra himborimaye. Ran-ane se yihoefimboya, se-rurî nindou ranahambo hifokoamarüwuri yahomo houmbo papihofarimuni,” mehomondamboyu. ²⁹ Asu Pita ai hoafi sowandümo homo-rundeimbi bidifiri-babidimbo niṅgomombo simborî hoafiyupurühi yahuya, “Ro Godindî hoafi yangiri animbo süngundihumboyefi, nga ṅgiri hifi ndanihundambo nindou-yei hoafi ana süngundihundi. ³⁰ Se Sisasimbo nimî keimbi karihendeimbifihî tikoründümo parüwuri mburümbo hifokoa-marüwuriyosi. Nga sihefi amoaoyei God ranai yifihündî botimariri. ³¹ God ai sünambe serümündî hafu ahandî warihondü waranî nindou sihefimbo aboedambofembo

bogorîmborirî hîniŋgîrîra anüŋgu. Ahandî sünŋu anîmbo muŋguambo Suda ai moaruwai hohoanîmo hîniŋgî-ndîhindühî aboedî hohoanîmo sünŋundîhinda ahei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui. ³² Ranîmoatükunî God ai ramareandî ra hoeirîhu hoahu anîhond-ane sefî wataporîmborîhu arîhundî. Asu Yifiafî Aboedî ai-amboanî anîhond-ane yaho arandî. Asu muŋguambo nindou didîyei Godîndî hoafî sünŋurîhinda ranaheimbo Yifiafî Aboedî sagadürî arandî,” mehu.

Gamarier ai kansîrîmboya hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo hîniŋgîrou-safîndüpurî mehu

³³ Pita ai ranî hoafî ra hoafîmayuwa Suda-yei bogorî nindou ranai ŋgîniŋdîyomondühî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranahamumbo hîfokoefepurîmbo hohoanîmo-memo. ³⁴ Nga gugurîyafu wataporîmbo-marundî ranambe ahînümbî hohoanîmo yamunde-randeimbî nindou Farisihündî mamî ahandî ndürî Gamarier ahambo ahîniyei rîhündeimbi manüŋgu. Ranîyu hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranahamumbo gugurîyafu wataporîmbo-marundî ranambeahîndî akîdou tükümbeafundî mehu. ³⁵ Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai botîyafu houmbo homondane Gamarier ai kansîrî ranahamumbo haofîyupurühî yahuya, “Israer nindou se ranîmoatükunî ra hohoanîmondîmo hoeindundühî anîmbo randundî mehupurî. ³⁶ Se Tadius tüküfi manüŋgu ra fîfirundai. Ai hoafîyuhü yahuya, ‘Ro adükarî bogorî nindou-anahî,’ mehua 400

nindou ahambo süngumaruri. Nga ahambo gafman ai hifokoamariwura ahambo süngururü-rundeimbī ai fefondühī ahamundi ratūpurī ra hīnīngīmarundi. ³⁷ Asūkai süngunambo gafman ai ndürī semīndambe Garirihündī nindou mamī ahandī ndürī Sudas amboanī gafmanī-babīdī yifiarīmbo nindou bīdīfirī masepurīmündu. Ai ahambo süngururü-rundeimbī masepurīmündu, nga ahambo hifokoa-marīwuramboyo ahambo süngururü-rundeimbī ranai mafefoundī. ³⁸ Ranīamboane ro haponda sīhamumbo hoafehapuri, Se nindou ndanahamumbo nīnī nūnūngu-fepurīpoanī. Ranī-moatükunī ai rawarundī ra hifī ndanīhündambo nindou-yomondī ratūpurāyo ana, ngīrī aboedīndo. ³⁹ Asu ranī-moatükunī ra Godīndī-mayoayo ana, se ngīrī yowanī mbīsīmo kīkīhī-ndūpurīndūmo. Rawarundī ana, se God-babīdīmbo-anemo yifiarī-ayomo,” mehuamboemo.

⁴⁰ Suda-yafe bogorī ranai Gamarierīndī hoafī süngurundühī hoafī sowandūmo homo-rundeimbīmbo mīngīyomo hūrīhoupura mahomondamboyo buburupurī mburumbo moanī koarīhoupurühī yahomoya, “Se yowanī nīmorehī nindowenihīmbo Sisasīndī ndürī ranahambo wataporīmbo-yondūrīpoanī,” mehomopurī.

⁴¹ Ranīyo hoafī sowandūmo homo-rundeimbī ranai hīhīf-hīhīfī kapeihī mahomo. Sapo God ai ahamumbo Sisasīndī sünguna tīngīrīfo masagapurī ranīmbo. ⁴² Ranīyo muṅguambo si Godīndī worambe asu nindou-yei worambe homo aboedī hoafī yamundī-rundūrühī nindou

ranaheimboya, Sisas Krais ranana God ai ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo kafoarirî hîniŋgî-marir-ani, mehomo.

6

Hoafî sowandümo homo-rundeimbimbo fehefembo nindou 7 kafoaru hîniŋgîmarupurî

¹ Rani-simboani süngurîhindeimbi ranai afîndî hamîndî tükümehindî. Raniyo asu süngurundeimbi Grik hoafî hoafümbî ai Aram hoafî hoafümbî ranahamumbo ŋgîniŋdîmarundürî. Ai yaru hoafîyomondühî yahomoya, “Muŋguambo si sehündî nindou sesikoate-yeimbi ranaheimbo farîhehindürî arîhündî, ŋga niŋmorehî kai rohündî ranaheimbo ana moai farîhehindürî riŋhündî,” mehomo.

² Raniyo hoafî sowandümo homo-rundeimbi 12 ranai muŋguambo süngurîhindeimbi mborai yahomo hürîhoundürî houmbo hoafîyomondühî yahomoya, “Asu ro Godîndî hoafî bokarîhefe ra hîniŋgîfe hefe sesî yimbufe ana, aboedî hamîndîyopoani. ³ Ranîmboane wandafî mamî se siheiambeahîndî nindou 7 ndofe fîfîrîfe hohoanîmo asu Yifiafî Aboedî ahamundî fiambe niŋmarîpureimbi kaboadu hîniŋgîndüpürî. Rananîmbo siŋhîrî ranî ratüpürî ra hîfandîmbo ahamumbo hîniŋgîndîhupürîmboane. ⁴ Rananîmbo asu ro nindoumbo Godîndî hoafî yamundîfe asu didîbafîfe ra randîhumboane,” mehomo.

⁵ Muŋguambo nindou ranai ranî hohoanîmo ranahambo yifîrîmayei. Raniyo Stifen ŋgîniŋdî anîhondümbore haya Yifiafî Aboedî ahandî

fiambe adükari nimaroweimbiyu, Firip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas asu Nikoras Suda-yafe ndifohündi ahei rotu süngureandeimbiyu. ⁶ Nindou ranahamumbo hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondi himboahü hininḡimarupuri. Ranıyo ranı ratüपुरi ra refembohünda kafoefe hininḡifembo ahamundıwamı warı nandu houmbo didıbafımefundı. ⁷ Ranıyo Godındı hoafi ranai muḡguambo hıfı hoahoḡohü Serusaremıhü nindou süḡgurıhindeimbi ranai adükari tükümehindı. Ranıyo asu Godımbo sıhou-rundeimbi afındı ranai hoafi ra himborıyomondühi anıhondümbomarındı.

Suda ai Stifenimbo papı-hoafımarurı

⁸ Stifenimbo God ai aboedı-aboedırirühi ḡḡınındı masagadowa nımorehi nindowenihıyei mbusümo hepünıfeimbi moatükunı yare marandı. ⁹ Asu Suda-yafe rotu, moanı ratüपुरambeahındı aboedambomehındı sei arıhündı ranambeahındı nindou bıdıfırı ranai tüküyafu Stifen babıdımbo hoafınambo sımborı hoafı-memo. Aiana Sairini, Areksandria ḡgoafı asu Sisiria, Esia profens hündı-yomo. ¹⁰ ḡḡa asu Yıfıafı Aboedı ranai Stifenimbo farıherühi ahandı hoafi ranai ḡḡınındıyo haya ndorıhoeimbi-mayoa moai ai-babıdımbo hoafınambo sımborı-sımborı-yomo.

¹¹ Ranıyomo nindou bıdıfırambo dıbo hütı-hütı-marüपुरi ho hoafıyowohüya, “Ro himborıyefanı Stifen ai Moses asu Godımbo

tiriŋfoefe hoafiŋmayu,” yahombo. ¹² Ramehomo-ndamboyo Suda-yafe boboagori, ahinūmbi hohoanimo yamundu-rundeimbi asu nindou muŋguambo aheimbo ŋgusūfoambe moaruwaimarandūri. Raniyo homo Stifenimbo kikihiŋrundūmo houmbo Suda-yafe boboagori-yomondi fandife hoafi fifiriŋfe ranambe sowarūdūmo mahifomo. ¹³ Raniyo nindou bidiŋfiri sowapurindūmo hinŋgimarupuri tikefehefe Stifenimbo wosihoaforiyuhūya, “Nindou ndanai ana Godiŋdi wori asu Mosesiŋdi ahinūmbi hohoanimo ranahambo tiriŋfoefe hoafiŋmayu. ¹⁴ Ro hiŋboriyefani ai hoafiŋyuhū yahuya, ‘Sisas Nasaretiŋhūndi ai wori nda biriboade mbunda asu Mosesiŋdi hohoanimo horombo sihefiŋmbo masendi ra ŋgorū-sūngundeambui,’ mehu,” mehomo. ¹⁵ Muŋguambo nindou hoafi fifiriŋfembo gugurimefundu ranai Stifeniŋdi ŋgusūmboarambe hoeirundane, ahandi ŋgusūmboari ranai sūnambeahandi nendi-yomondi ŋgusūmboari nahuraimayo.

7

Stifen ai kansiriŋmbo hoafi bokariŋmarihendi

¹ Godimbo sihai-randeimbi adūkaribogori ranai Stifenimbo dūdurirūhi yahuya, “Ndani-moatūkuni wataporimbo-arundi ra anihondūyo?” mehuamboyo. ² Asu siŋbori Stifen ai hoafiŋyuhū yahuya, “Amongo mam-anemo asu ape mam-anemo, awi se wandi hoafi hiŋbori-yomo. Sihefi amoa Abraham ai Haran ŋgoafiŋnambo hokoate Mesopotemia

hîfîhü nünquambe Adükari God Ngînindeimbi ranai ahambo-o tükümeſiyu. ³ Ranîyo God ai hoafîyundowohü yahuya, “Sîhafî hîfî asu fikîmîninîndî hîninŋîndo hawa ŋgorü hîfî ro nafuindahani ranînambo ŋgafî,” mehundo. ⁴ Ranîyo Abraham ai Kardîa hîfî hîninŋîre haya hu Haran ŋgoafîhü manüŋgu. Asu ahandî afîndî ai yîfîmayuamboyo God ai koamarîheira haponda se anîŋgomo ndanîhü hîhrîfi sünî manüŋgu. ⁵ God ai moai Abrahamîmbo hîfî ra akîdou-amboani kîkîreando. Nga Abraham ai nîmorîkoate-yuambe God ai hoafîyuhüya, “Hîfî nda ndahanînanî sîhafî nîmorî asu ahuirîhoandî ahei hîfîndîmboe,” mehundo. ⁶ God ai Abrahamîmbo ndare hoafîyundowohü yahuya, “Sîhafî ahuirîhoandî ranai hîfîkoate-ndei hehimbo ŋgorü nîndou-yei hîfîhü ŋgei nîmboeimboyei. Rananîmbo nîndou ranî hîfîhündî ranai 400 hîmbanî aheimbo moanî ratüpurîyei rîhündeimbiimbo ndîhindürühi moaruwaimbo-ndîhindürîmboyei. ⁷ Nga asu süŋgunambo ana nîndou dîdîyei aheimbo moanî ratüpurîyei rîhündeimbiimbo-arîhindürî ranaheimbo tîŋrîfo ndahandürîmboyahî. Asu süŋgunambo ahei nîmorî ai ranî hîfî ra hîninŋîndîhi hehi ndühi dîdei wambo ŋgusüfo pandîhindîrîmboyei. ⁸ Fîhoearî kefe tîrîhefe hohoanîmo ra God ai Abraham-dîbo hoafî fîramündî masîhendî. Ranîyo süŋgunambo Abraham ai ahandî nîmorî Aisakîmbo 8 siyuambe fîhoearî kari tîrîmarîherü. Aisak amboani ahandî nîmorî Sekopîmbo hoearî kari tîrîmarîherü, asu Sekop amboani ahandî nîmorî

12 sihefi amoao mamî ahamumbo ramareapurî.

⁹⁻¹⁰ Sekopîndî nimorî apodoho mamî-memo ranai ahamundî akîdî Sosepîmbo yîboaruko-rüwurihi-yomo Isipînambo moanî ratüpurîyo randeimbî nindoumbo-fembo nindou-yomondî warîhümarüwuri. Nga God ai, ai-dîbofihî ahandî tîñîrîfo ranambeahîndî aboedambomarirî. God ai Sosepîmbo ndorîhoeimbî fifîrîfe masagado ranîmbo ahandî adükarî bogorî ranai ahînrürühi hohoanîmoyundo marandî. Ranîmboyo Isip-yafe adükarî bogorî ranai gafmanî-yomondî adükarî bogorîmbomarira ahandî worambe munju-moatükunî engoro ra hîfandîmarandî.

¹¹ Ranîyo süngunambo Isip asu Kenan hîfîhü yahîmo afîndî tüküfehü nümbürîhündî sesî yapataparîyohü sesîkoate-yeihî wembo afîndî tüküme Feyo. Ranîyo Sekopîndî nimorî sihefi amoao mamî ranai sesîkoate-memo.

¹² Nga asu Sekop ai Isipîhü wit engoro hoafi hîmborîyu haya ahandî nimorî sihefi amoao mamî ra weanjurühi hondü koamarîhepurî.

¹³ Asükai hîhîrîyafu mahomondamboyo Sosep ai ahandî amonjo mamîmbo ro Sosep-anahî mehua asu Isip-yafe adükarî bogorî ranai Sosepîndî amonjo mamî ra fifîrîmareapurî.

¹⁴ Ranîyo Sosep ai ahandî afîndî Sekop asu fikîmîndî 75 nîmorehî nindowenihî ra semîndîndürî Isipînambo homböhünda nindou koamarîhepurî.

¹⁵ Ranîyo Sekop ai ahandî nimorî-babîdîmbo homo Isipîhü nîngomombo sihefi amoao mamî ra ranîhü munju yîfîsafîmemo. ¹⁶ Ranîyo asu ahamundî fi-

nîmoko ra Sekem ngoafînambo sowapurîndümo mahîfomo hîfî-kefepurîmbohünda. Sapo Sekem ngoafîhü horombo Abraham ai Hamorîndî nîmori-yomondi-mayo yîfî samboefembo hîfî kakînambo pemîmayu ranambe samboefepurîmbohünda.

¹⁷ Horombo God ai Abraham-dîbo hoafî fîramündî masîhendi ra asu anîhondü tüküfehü Israerîhündî nîndou Isipîhü anîmboei ranai afîndî safî tükümehîndî. ¹⁸ Asükai süngunambo nîndou mamî Sosepîmbo fîfîrîfîkooate ai adükarî bogorîmbofi tüküfi haya Isip hîfandîmarandî. ¹⁹ Ranîyo süngudîdî adükarî bogorî-mayu ranai sîhefî amoao mamîmbo wosîhoaforî-randürühi aheimbo moaruwaimbo-mareandürî. Ranîyo ahei nîmori ra yîfîsafîmbeyeia yahuhaya moanambühi hînîngîfendürîmbo hütîhoafîmarandürî. ²⁰ Ranî-sîmboanîyo Mosesîmbo hondî ai wakîmarîmîndoa aboedî hîmbomayua asu God ai ahambo hohoanîmo-mayundo. Ranîyo Mosesîmbo ahandî afîndandî worambe ngîmî amoamo hîfandîmarîhorî. ²¹ Asu Mosesîmbo moanambühi masîhehoramboyo Isip-yei adükarî bogorîndî nîmorehi nîmori ai serîmîndî haya ahandî nîmorîmbore moanguimarîrî. ²² Ranîyo Isipîhündî ranai Mosesîmbo ahei muñguambo hohoanîmo aboedî ra yamundîmarîhorî. Asu ai ngînîndî nîndouyu haya muñgu-moatükunî ai hoafîyuhü yare marandî.

²³ Moses ai 40 hîmbanîyu haya ahandî nendî Israer aheimbo ho hoeifendürîmbo hohoanîmo-mayu. ²⁴ Moses ai huane Isipîhündî nîndou

mami ai Israer+hündambo moaruwaimbomariri. Raniyo Israer+hündi-mayu ranahambo hoareh+rümündi haya Isip+hündi-mayu ranahambo buburüri hifokoamariri. ²⁵ Moses ai ahandi nendambo hohoani+moyuhüya, God ai wandi warü süngu afar+hendürü ra fifir+imbi+hi-ndamboane mehu, nga ai moai fifir+hindi. ²⁶ Ngorü sinambo asukai huane Israer+hündi yimbu ranai yifiari-mayafandamboyu kiki+fepir+imbo mehu. Raniyu hoaf+yupirühi yahuya, 'Se nimboe simbori buburüri-ayafandi, nga se-ana apodoho-anafani,' mehupiri. ²⁷ Raniyu nindou ngorü, ngorü-dibo yifiari botimareandi ranai Moses+imbo ninindirü pirirühi yahundoya, 'Düdi s+hambo yihoe fi bogorimbore asu nindou yiboboferambore hin+ingimareanina? ²⁸ Se hamani Isip+hündi hifokoamarüworü nou asu wambo hifokoa-mandowandirüyo?' mehuamboyu. ²⁹ Moses ai rani hoafi h+imborüya haya Isip hifi hin+ingire haya hu Midian hifi+hü manüngu. Ai rani+hü nüngumbo sünguna nindouwenihü nimori yimbu kamareapiri.

³⁰ Asu 40 h+imbanü howane süngunambo sünambeahindi nendi ranai Moses+imbo-so nimü+wohi furükoate-reandühü Sainai wafukümi nimü+wami hai imami ambere tüküme fiyu. ³¹⁻³² Moses ai rani-moatükunü ra hoeire haya hepünüfi afindi hohoani+moyuhü akümü türüfoefe hoeifembo mahu. Raniyo Adükari ai hoaf+yundowohü yahuya, 'Ro s+hafi amao mami, Abraham, Aisak, Sekop ahamundi God-anahi,' mehuamboyu Moses ai h+hamindari+yuhü hoeifembo yih+imbomayu. ³³ Adükari ai

hoafi+yundowohū yahuya, ‘Si+hafi yiri hoeari ra safuri+hoefi nga, se hifi haponda an+mbafi ndanana wandi yangi-r-ane. ³⁴ Wandi Israer nindou ranaheimbo Isip+hū n+ne moaruwai moatükun+ ramar+hindi ra hoeir+heandi. Asu ro ahei arani ra himboriya heheamboyahi Isip+yei warambeahindi aboedambo-fendürimbo makosahi. Ran+imboane haponda Moses si+hambo asukai Isip+nambo koandihehean+na ngamboyafi,’ mehu.

³⁵ Moses mam+ ranahamboyo weangurühi Israer+hündi yimbu ai hoafiyafinandowohüya, ‘Düdi si+hambo bogor+imbo-marean+ni asu hoafi himbor+yohü yiboboferambo marean+na?’ masaf+nando. Asu mam+ aiyu God ai sünambeahindi nend n+mi+wami hai imamiambe tükumefiyu ahandi ng+n+nd+nambo ahambo bogor+imbofe asu Israer+imbo aboedambofembo koamar+herü. ³⁶ Moses ai Israer+hündi nindou ranaheimbo Isip+hündi semündündüri mahu. Ai hepün+feimbi moatükun+ Isip+hū asu Hambur sir+wara ran+hū rareandühi 40 himban+ n+mi+wohi fur+koate-reandühi man+boadei.

³⁷ Moses mam+ ranaiyu Israer nindoumbo hoafiyundürühi yahuya, ‘God ai ahandi hoafi hoafiyu-randeimbi ro nahurai seambeahindi ndagadür+imbui’ mehündüri. ³⁸ Moses mam+ ranaiyu Israer-bab+di+imbo n+mi+wohi fur+koate-reandühi guguri+yahi mamarei. Asu ahamboyu Sainai wafuambe sünambeahindi nendi ai hoafimayundo. Ai God+ndi hoafi yangiri n+ngo hohoan+mo sairandeimbi ra semündü haya sihefimbo masendi.

³⁹ Nga sihefi amoa mam+ ranai moai

Mosesîndî hoafi hîmborîyei. Ai ahandî hoafi sahümündi pirîhi hehi asükai Isipînambo hombo hohoanîmomaye. ⁴⁰ Ai Aronîmbo hoafiyahündowohü sahündoya, ‘Moses ai yîhoefîmbo Isipîhündî semündûmunî masüfu, nga ahambo nîni-moatükunîyo tüküme feyo ra ro moai fîfîrîhundî. Ranîmbo anîmbo se god mamî nafîndandanî ai yîhoefîmbo aboedî nafî semündîmunî mbîhuwamboane,’ masei. ⁴¹ Ranîyo nindou-maye ranai tîkai god burmakau nîmorî nahurai nafîrühü mburîhü sesî sîhehindühi warînambo hütî nafiyoweimbî tîkai god ranahambo hîhîfî-hîhîfîmayei.

⁴² Ranîmboyo God ai aheimbo daboadi hîhîri-mareandüra ai hüfîhamîndî, amoamo, mupui ranahambo hohoanîmomaye. Sapo Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbî-yomondî bukambe mapenîngo süngu. God yahuya,

“Israer, se nîmî wohî furîkoate-reandühi 40
hîmbanî manîmboei
ra moai wambohünda sesî sîhehindî.

⁴³ Se ser worîmbombo sahümündi mahei ra
wambo-hündambo-yopoanî,
nga tîkai god Morek asu
Refan ranî god sîsamî mupuiyo nafîrühü
mburîhü hohoanîmoyei marîhündî.

Ranîmbo-hündambo anîmbo ndühîndambo
koandîhe-heandüranî

Babiron hîfînambo ngeimboyei,” *Amos*

5:25-27

mehu.

⁴⁴ Nîmî wohî furîkoate-reandühi
nîmboeiambe worîmbombo ser ra ai-babîdîmbo
meñgoro ranambeyo God ai sîhefî amoao

mam+imbo hoafi+yu marandi. Ser ran+nambo wor+imbombo hohoan+mo ra God ai Moses+imbo hoafi+mayu-ndowamboyo ahandi hohoan+mo-mayu sünguru wor+imbomarundi. ⁴⁵ Asükai süngunambo amoao mam+ ranahei ni+mor+ ranai ser ra sahümündi hehi Sosua-bab+d+imbo ŋgorü nindou-yei hi+fi kosem+nd+imbo mahei. Si+hefi amoao mam+ ranai tükümehindamboyo God ai ahei hi+imboarühi ŋgorü nindou ranaheimbo hemafoareandüri. Ran+yo ser ran+nambo wor+imborühü hi+n+ŋg+r+hinda ni+ngo hombo adükari bogori Defit nüŋguambe tüküme+feyo. ⁴⁶ Sapo Defit, God ai ahambo hi+hi+fi-hi+hi+fi-yundo-randeimbi-mayu ranai di+di+bafi+fihi yahuya, ‘Se yi+n+ mbisafani, ro Sekopi+ndi God si+hambo aboedi wori wor+imbond+ha,’ mehundo. ⁴⁷ Nga Soromon+yu God+ndi wori ra wor+imbomarandi. ⁴⁸ Nga God Ni+moamo Hondü ranai ana moai wori nindou wor+imbo-rundeimbi ranambe ni+maru, sapo God+ndi hoafi hoafi+yu-randeimbi ai hoafi+mayu süngu. ⁴⁹ God ai hoafi+yuhü yahuya, ‘Sünü ana wandi ni+mar+imbo muŋgu-moatükni hi+fand+imbo fond-ane, asu hi+fi ana wandi yit+ŋari pühi+yo ni+mar+imboane.

Asu se wambohünda ni+ni-moatükuni wori wor+imbo-mandundi+yo?

Asu ro fi hefe ni+mar+ fond+imbo ra hohoan+imoyahai?

⁵⁰ Sapo se fi+fi+ri-ndi+hindi ro wandi war+namboyo muŋgu-moatükuni ra nafi+mar+handi,’ *Ai-saia 66:1-2* Adükari ra mehu,” mehu.

51 Stifen ai kansiri+imbo hoafi+yupurühi yahuya, “Sihamundi hohoanimo ana anihondümbofekoate nindou-yei nahurai tapihamiyomboane. Se-ana himboambekoate-yomondühi moai Godindi hoafi himbori-yomorundi. Ranimboane se Yifiafi Aboedindi hoafi himborikoate-ayomo sihamundi amoaomami ramefundu nou. 52 Sihamundi amoa ai Godindi hoafi hoafi+yomorundeimbi horombo hondü maningomonda hifokoefepurimbo mehomo. Ranai horombo hondü hoafi+yomondühi yahomoya, ‘Süngunambo nindou mam Mbumundi Hohoanimo-yurandeimbi tükündüfimbui,’ mehomo, nga sihamundi amoa ai hifokoamarüpurî. Asu se haponda ranahambo daboadi hihirundühi hifokoamarüwuri. 53 Se Mosesindi ahinümbi hohoanimo God ai sünambeahindi nendandi süngu masagado ra masahümündiyosi, nga se moai süngur+hindi,” mehu.

Stifenimbo nimoeinambo hifokoamarüwuri

54 Kansiri+memo ranai rani hoafi ra himboriyomo houmbo Stifenimbo nginindirurühi yahafi hitimarundi. 55 Nga Yifiafi Aboedi ranai Stifenindi fiambe farifehüyo sünambe himbomayu hafu. Raniyo ai Godindi himboa-mupuimborandeimbi si ra hoeireandane, asu Sisai ahandi warihondü warani manüngu. 56 Asu Stifen ai hoafi+yuhü yahuya, “Himboriyomo! Ro hoeir+heanda sünü ai bureandühiyo Nindou Hondü ranai Godindi warihondü warani manüngu,” mehu.

⁵⁷ Ai ranî hoafî ra himboriyomo houmbo, himbo tühifo warinambo kikîru papîründümo mburu puküna hoafî karîhoemo houmbo pipiyomo homo Stifenimbo kikîhîmaründümo.

⁵⁸ Raniyo ngoaf-ambeahîndî moanambühî sowaründümo homo hîfokoeffimbo yahomo houmbo nimoeinambo hüfütimarurî. Nindou horombo ahambo papî-hoafîmarurî ranai ahamundî warî hoandarî ngîsîharî hoearî ra yimündîndümo nindou mamî hoarîfî ahandî ndürî Sor ahandî yirîkimî kurîmarundî.

⁵⁹ Stifenimbo nimoeinambo hüfütirüwurambe didîbafîfihî yahuya, “Adükarî Sisas, se wandî yifiafî ndowandîfî,” mehu. ⁶⁰ Ai

piyu yimîndoho yimbunambo nîmarümbö puküna hoafî karîhoehö yahuya, “Adükarî se yowanî ahamumbo moaruwai hohoanîmo ndanîmbohünda

8

tînjîrîfo segupurîpoanî,” yahu mbura yifîmayu. ¹ Stifenimbo hîfokoamarüwurî ra Sor ai aboed-ane, mehu.

Sor ai Sisasimbo anîhondümbö-rîhindeimbimbo moaruwaimbo mareandürî

Ranî-simboanî munjuambo anîhondümbö-rîhindeimbî Serusaremîhü manîboadei ranaheimbo piyei hehi moaruwaimbo marîhindüra Sudia asu Samaria-yafe hîfîna bukürümayeî. Nga hoafî sowandümo

homo-rundeimbî ai yangîrî Serusaremîhü manîngomo. ² Anîhondümbö-rundeimbî

nindou bidîfirî Godîndî hohoanîmo yangîrî

süŋgurundeimbi ai Stifenimbo pukünambo
 aranïhoafiruri mburu hifi-kamarüwuri.
³ Ranïyo asu Sor ai anihondümbo-rïhindeimbi-
 yafe hohoanimo moaruwaimbo-reandürühi
 hu worini-worinyuhü worambeahindi
 nimorehi nindouwenihi kifi hüramündündüri
 hu karabusambe hinngireandüri marandi.

Firip ai Sameria ngoafihü aboedi hoafi bokamarihendi

⁴ Anihondümbo-rïhindeimbi ai muŋguambo
 ngoafi bukürümayeri ranihü aboedi hoafi
 bokarïhoemo marundi. ⁵ Ranïyo asu Firip ai
 Sameria-yafe adükari ngoafina hanü Sisasimbo
 ai Krais-ani yahu wataporimbo-marandi.
⁶ Ranïyo asu nindou afindi ranai ahandi hoafi
 himborïyeihï hepünifeimbi moatükuni ramare-
 anda hoeirihindühi ahandi hoafi wudïpoaporïhi
 himborïmayei. ⁷ Nindou ranahei fiambe
 moaruwai nendi mamarondürïyosi, nga Firip ai
 hemafoareandüra wurünïyombo gorefoendühi
 nindou ranaheimbo hinngïmarïhindüri. Asu
 nindou afindi yiri warï nïmokoyeimbi tïŋari
 moaruwaimbü ranai-amboani aboedïmayei.
⁸ Ranïyo asu nindou afindi ranai ranï ngoafihü
 afindi hïhifi-hïhifi-mayeri.

⁹⁻¹⁰ Nga nindou mamï ahandi ndüri Saimon
 ranï ngoafihü manüŋgu. Ai hïmoarokora
 randeimbïyu, ranïyo asu Samariahündi ai
 hepünïmehindi. Saimon ai hoafïyu randühïya,
 “Ro adükar-anahi,” yahu marandamboyei,
 amonŋohoandi asu akohoandi muŋguambo
 ahandi hoafi wudïpoaporïhi himborïmayei.

Nindou ranai hoafiyeihī seiya, “Nindou ra ŋgɪnɪndeimb-ani asu ŋgɪnɪndī ra Godɪndī nahurai adūkar-ane,” sei marɪhündī. ¹¹ Asu Saimon ai afɪndimbo ŋgɔŋgoanī hoafi yare maranda hepūnahindūhī ahandī sūŋguyahi marɪhündī. ¹² Nga Firip ai God ŋgɪnɪndī hɪfandarandī asu Sisas Kraisɪndī aboedī hoafi ra wataporimbo maranda nɪmorehī nindouwenihī ranai Firipɪndī hoafi hɪmborɪyeihī hundürümeyei. ¹³ Saimon amboa Godɪndī hoafi anɪhondümbo-mareanda ahambo hundürümärūra asu Firip-dɪbo manūngu. Ai hoeireandane, Firip ai hepūnɪfeimbī moatükunɪ ramareanda, asu ai afɪndī hohoanimo-mayu.

¹⁴ Nga asu ranɪyomo hoafi sowandümo homorundeimbī Serusaremɪhū manɪŋgomo ai hoafi hɪmborɪyomondane, Sameriahündī ai Godɪndī hoafi anɪhondümbo-marɪhindī. Ranɪyo Pita asu Son aheimbo sowana koamari-haupira mahanɪfanī. ¹⁵ Ai tüküyafɪne anɪhondümbo-rɪhindembɪ-meyei, ranaheimbo-hündambo Godɪmbo dɪdɪbafɪ-yafɪneandūhī safanɪya, “Sɪhafɪ Yɪfɪafɪ Aboedī aheimbo dabadürɪ,” masafanī. ¹⁶ Nindou ranai Sisasɪndī ndürɪnambo yangɪrɪyei hundürümeyei. Nga awi moai ranɪ sɪmbonɪ Yɪfɪafɪ Aboedɪ ai aheiwamɪ koso. ¹⁷ Nga asu sūŋgunambo hoafi sowandɪfanɪ hafanɪ-rɪnandeimbɪ ai ahafandɪ warɪ aheiwamɪ nandɪne mburɪnambo, dɪdɪbafɪ-mefɪneanda, Yɪfɪafɪ Aboedɪ ranai aheiwamɪ makoso.

¹⁸ Saimon ai hoeireapɪrane hoafi sowandɪfanɪ hafanɪ-rɪnandeimbɪ ai ahafandɪ warɪ aheiwamɪ manandɪneanda, Yɪfɪafɪ Aboedɪ ahei wamɪ makoso. Ranɪyu asu Saimon ai kakɪ semündü-

haya, ahafanîmbo sowana hu hoafi+yupîrî+hü yahuya, ¹⁹ “Ngînîndî ra wambo amboa seneandîrî, rananîmbo asu ro-amboa wandî warî nindou ranaheiwamî nandîheandani, Yifiafî Aboedî aheiwamî mbîkoso-amboane,” mehu. ²⁰ Nga Pita ai simborî hoafiyuhü yahuya, “Ranî-moatükunî God ai moanî asendî ra, asu se nîmboe kakînambo pemîmbo hohoanîmoayafa? Ranana se sîhafî kakî ranî bîtapîndo yîfîndamboyafî. ²¹ Se ngîrî Godîndî-mayo ratüpurî ndanambe keboawandî. Nîmboe sapo sîhafî hohoanîmo ra Godîndî himboahü aboedîyopoanî, nga moaruwai-ane. ²² Nga ranîmboane se didîboardîndo hohoanîmondafühî anîmbo, sîhafî moaruwai hohoanîmo randühîndo hînîngîndowandî. Asu se Adükarîmbo didîbafîndafoando rananîmbo ai sîhafî ngusüfoambe moaruwai hohoanîmo ra amboawî mbüsümbui. ²³ Ro fîfîrîheandî, se-ana hohoanî afîndeimbanafî asu sîhafî ngusüfoambe moaruwai ranî hohoanîmo ran-ane nîmarîrînîmbo hîfandaranî,” mehu. ²⁴ Saimon ai simborî hoafiyuhü yahuya, “Se wambo farîhefembohündambo Adükarîmbo didîbafîndafoandanî anîmbo, asu rananî moatükunî se hoafîmayafî ra ngîrî tükündîfeyo,” mehu.

²⁵ Asu Pita weimbo Son ai nînî-moatükunî Adükarî ai ramareandî ra ai hoafîyafînandürî mburînambo, asükai Serusaremînambo hîhîrîyafîne mahahüfanî. Nafînambo hahüfandühî, Samaria-yafeihî muŋgua ngoafî adaburo ranaheimbo Adükarîndî hoafî ra bokamarîheneandürî.

Firip ai Itiopia-hündambo aboedi hoafi bokamarithendi

²⁶ Sūnambeahindi nendi mamī ai Firipimbo Serusaremihū hoafiyuhū yahuya “Botiyafo, gebū Gasa ŋgoafinambo nindou ŋgoafi nanngokoateyo nafi gadifi,” mehu. ²⁷ Raniyu asu Firip ai botifi yaha hanūhi rani nafihū Itiopiahūndi mamī hoeimariri. Nindou ra Itiopia-yafe adūkarī bogori nimorehi Kandas ahandi kaka hifandirandeimbi bogoriyu. Nindou ranai timoefi karīwurimb-ani. Ai rotumbo-hündambo Serusaremīnambo mahafu. ²⁸ Asūkai ahandi karisambe ŋgoafina hihirifi mahu. Karisambe huhū Aisaia Godīndi hoafi hoafiyu randeimbi ai bukambe sūrū papīmarandi ra nafina hūbudūmara hu. ²⁹ Raniyo Yifiafi Aboedi ai Firipimbo hoafiyohū yahoya, “Akimi ŋgafi karisi-kimi nimbafi,” meho.

³⁰ Raniyu Firip ai pipiyu hu, karisi fikimi-fiyuane, nindou ranai buk Aisaia sūrū papīmarandi ra ritimīmaranda hīmboriyu haya dūdufihī yahuya, “Hoafi se ritimīmarandi ra awi fīfīrohawambo wamboyaifi?” mehuamboyu.

³¹ Asu ai simbori hoafiyuhū yahuya, “Nindou wambo hoafi ranahandi nīmīndi fīfīrife hoafikoate-ayu ana, ro ŋgiri aboedi fīfīrīndiheandi. Ŋga se mborai sihūfi, fareafo, ro-dībo karisambe nīmandembo,” mehundo.

³² Nindou buk hoeimareandi ranai ndare hoafiyohū yahoya,

“Ahambo sipsip hīfokoefembo sowandūmo ahomo nahuraiyo sowarūdūmo mahomo.

Sipsip wei n̄nendi tūpuri-hehindani,
 heikoate-ayo nou
 nindou nda moai s̄mbori yafambe fare
 hoaf̄iyu.

- ³³ Ai ahambo amoani-ŋgeimbi moatükuni
 rarihindüh̄i moai didīboa-dorīhor̄i papi-
 hoaf̄irīhor̄i.
 Hifī ndanīhü h̄ifokoa-marüwura ai
 n̄imorīkoate yifīmayu,
 ranīmboane ahandī n̄imorī n̄iŋgo-
 koateayei,” meho. *Aisaia*
 53:7-8

³⁴ Kaki h̄ifandīra randeimbi ranai Firipīmbo
 düdufindowohü yahuya, “Hoaf̄indaf̄indīri,
 God̄indī hoafī hoaf̄imbī ra dabui hoaf̄imayu?
 Ahandī fimboyu, asu nindou ŋgorümboyu?”
 mehuamboyo. ³⁵ Ranīyo asu Firip ai ahambo
 Aisaianī buk ranīhü pīyu hayambo, Sisas̄indī
 aboedī hoafī ra yamundīmarirī.

³⁶⁻³⁷ Ai nafīsüŋgu han̄ifanī, h̄imonī
 tükümēfīneandī. Nindou kakī h̄ifanda
 randeimbī ranai hoaf̄iyuhü yahuya, “Hoeiro,
 hoe apuiaro ra, ŋga wambo hundürüyondīrimbo
 ra moai n̄inī-moatükunī gureandīri,” mehu.

³⁸ Nindou ranai karis ŋgīŋgīnī-mareanda
 man̄iŋgo. Ranīyafanī han̄ifanī h̄imonī kosīfoene
 Firip ai ahambo hundürumar̄irī. ³⁹ Hoe
 h̄inīŋgirīne hena hahüfandane, Adükarīndī
 Yifiafī ai Firipīmbo n̄imai ser̄im̄indī maho.
 Nindou kakī h̄ifanda randeimbī ranai Firipīmbo
 moai asükai hoeirirī, ŋga nindou ranai ahandī
 nafīsüŋgu h̄ih̄if-h̄ih̄ifī-kameihī mahu. ⁴⁰ Firip
 ai Asdot ŋgoaf̄ihü tüküfī haya Sisas̄indī aboedī

hoafi wataporîmbora hüfumbo Sisaria ngoafîhü tükümeñiyu.

9

Sor ai Sisasimbo anihondumbo-mariri

¹⁻² Rani-simboanî Sor ai Adükariimbo süngurîhoreimbimbo hîfokoako-foefendürimbo hoafi, hoafiyumarandî. Raniyu asu Godimbo sesî sîhai-randeimbi bogori adükari sowahi hu, hoafiyundühi yahuya, “Damaskus ngoafîhü Suda-yei rotu worambe fandîhi arîhündî ranaheimbo pas papînda koandîhawandî. Pas ranambe hoafîndafühi anîmboya, ‘Sor ai nindowenihîyu nîmorehîyo Sisasîndî nafi süngurîhindeimbi ranaheimbo hoeiareandürî ana, watîñari hüputüpu-ndîhendürî ndemündündürî Serusaremîna ñgumbui,’ mbîsafî,” mehu. ³ Raniyo asu Sor ai pas ra semündü hu Damaskus ngoafîkîmî tüküfiyuane, nîmehünou sünambeahîndî wabürüsî nahurai ahandî fihî sümafoareandî. ⁴ Sor ai hîfîñî piyu yanğurîmbo hîmborîyuwane, hoafi mamî hoafiyondowohü yahoya, “Sor, Sor, nîmboeafi se wambo moaruwaimbo arowandîrî?” mehondo. ⁵ Raniyu asu ai simborî hoafiyuhü yahuya, “Adükari, Se didîyafa?” mehuamboyu hoafi ranai simborî hoafiyondowohü yahoya, “Ro Sisas-anahî, se wambo moaruwaimbo arowandîrî. ⁶ Se botîyafö, hawa adükari ngoafînambo ñgafi. Ranihü nindow mamî ai se nîñî-moatükuniyo refembo ra hoafîndünîñîmbui,” mehu.

⁷ Sor-babidi nindou mahomo, ranai hoafikoate homo maningomo. Hoafi ra himboriyomo, nga asu nindou fi ra moai hoeiruwuri. ⁸ Ranayo Sor ai botifi himboari birihoei himbomayu, nga asu moai nini-moatukuni hoeireandi. Ranayo asu nindou ai-babidimbo mahomo ranai Damaskusnambo wamburundumo mahomo. ⁹ Asu ngami sihi ahandi himboari ranai rahurai yangiri maninggo howa moai sesi sesu, hoe sumundi randi.

¹⁰ Sisasimbo sungureandeimbi nindou mam Damaskusihi manungu ra, ahandi nduri Ananias. Ai ranipoani moatukuni yafogoadnambo nahurai hoeireandane, Adukari ai hoafiyuhü yahuya, “Ananias,” mehuamboyu. Ananias ai yahuya, “Adukari, roana ndanimoahinda,” mehu. ¹¹ Adukari yahuya “Botiyafu hawa, Nafi Mbumundi aho rasungu ngafi Sudasindi worambe se Tarsusihihundi nindou mam hoeindiworimboyaifi, ahandi nduri Sor. Ai didibafiyuhü mbamarü. ¹² Sor ai yafogoadnambo nahurai ranipoanimbo moatukuni ranambe hoeireandane, nindou mam ahandi nduri Ananias ai ahandi himboari birimbihoyuwambo yahu haya worambe kefuai nindou ranahandiwami war manandeandi,” mehu. ¹³ Nga Ananias ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Adukari, nindou afindi ai Sorimbohunda wambo hoafimehundi. Sihafi nindou Serusaremihihundi ranaheimbo moaruwaimbo mareanduri, ranahambo. ¹⁴ Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori ai ahambo kamafoaruwuri, ai nindou afindi ndanihu sihafi ndurimbo hohoanimoeyihi

dîdîbafî-yahünîni arihündî ranaheimbo karabusî-fendürîmbohünda,” mehu. ¹⁵ Nğa Adükari ai Ananaiasîmbo hoafîyunduhü yahuya, “Se ngafi. Nindou ra wandî ratüpurîyu-randeimb-ani. Suda-yafe ndîfo, nindou adükari bogori, asu Suda, ranaheimbo sowana hombo, ai wandî ndürî fifîrifembohünda kamafoarîhin-ani. ¹⁶ Munğambo tîrîfo wambohünda ahambo tükündîfemboe ra ro ahambo nafuindaha-ndomboyahi,” mehu.

¹⁷ Raniyu asu Ananaias ai hu, worambe kefuai, Sorîndî wami ahandî warî nande haya hoafîyundühî yahuya, “Wandafî Sor, Adükari Sisas nafîni sîhambo sowahi tüküme fiyu ranai wambo koamarîhendîra makosahane se asükai wudîpoapofe himboariyo asu Yifiafi Aboedi sîhafî fiambe tüküfembohünda,” mehu. ¹⁸ Raniyo asu himboarîhü kinî yapurî nahurai foare mapaiaro ranai nîmai foarîhoai pîrimayowamboyu asu wudîpoapore himboarîmayu. Ai botîfi mamaru-wamboyo ahambo himonî hundürümarürî. ¹⁹ Asu süngunambo Sor ai sesi sesühiyu, ahandî fi ra ngînimarîmîndo. Ai Damaskusîhü yahunümbî si Sisasîmbo süngururü-rundeimbi-babîdî manüngu.

Sor ai aboedi hoafi Damaskusîhü hoafîmayu

²⁰ Ai nîmehünou Suda-yafe rotu worambe hoahoangu waikîre randühî yahuya, “Sisas ra Godîndî nîmor-ani,” yahu marandî. ²¹ Ahandî hoafi himborîyeihî, hepünahi hehi, hoafîyeihî seiya, “Nindou ndanîmbaiyu Serusaremîhü nindou afîndî Sisasîndî ndürîna dîdîbafîyei

arihündi, ranaheimbo moaruwaimbo-rendürî marandi? Raniyo horombo ndanihü Sisasimbo süngurihori-rîhündeimbimbo watîjari hüputüpuhefe semîndî Godimbo sesi sîhou-rundeimbi bogori sowana hombo hohoanîmomayu ranîmbeyu?” masei. ²² Sorîndî hoafi ngînîndî ho-hombo adükari tüküme Feyo. Asu ai Sudahündî Damaskus ngoafîhü anîboadei ranîbabîdî watapori-mayua ahei hohoanîmoambe seiya nînihoafiyo anîhondayo masei. Raniyo asu ai anîhondümbö hamîndî aheimbo nafuiyundürühi yahuya, Sisas ra Nindou God ai nindou aboedambo-fendürîmbo kamafoarir-ani mehu.*

Sudahündî Sorîmbo yi boaruko-marîhora mafi-foendî

²³ Afîndî siyo-hayamboyo, Suda ai hoafi fîründümo sîhou hou hoafiyomondühi yahomoya, “Sîhiri Sorîmbo hîfokoandîhurîmboane,” mehomo. ²⁴ Nga asu ranî hoafi ra Sor ai hîmborîmayu. Raniyo asu nîmbî-nîmbî si Suda ai ngoafî adükari nîmoei ginîrî yipurîkîmî Sorîmbo hîfokoefimbohündambo sîrîfoaru nîmarîmo marundî. ²⁵ Nga nîmboambo ahambo süngururü-rundeimbi ai arambe sandüwurü hou ginîrî nafîtambe nafî masaföarüwuri hanîmo.

*Sor ai Serusaremîhü manüngu
(Ratüpurî 4:26)*

* **9:22:** Suda-yafe hoafinambo nindou ra ahandî ndürî Mesaia-ani.

²⁶ Sor ai Serusaremînambo hu Adükarîmbo süngururü-rundeimbi babîdifembo mehu. Nga asu ai ahambo yîhîmborurühî, ai-ana Sisasîmbo süngurirî randeimbiyupoanî mehomo. ²⁷ Nga asu Barnabas ai fifîreapurî ai Sorîmbo yîhîmbomemonda asu ai Sorîmbo serümündü haya Godîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi sowana hu ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, Sor ai Damasakusîna nafî huhî Adükarîmbo hoeimarira ai ahambo hoafîmayundo. Asu Damasîkusîhü Sor ai yîhîmbokoate Sisasîndî hoafi bokarîmarîhendî, mehu. ²⁸ Ranîyo asu Sor ai süngururü-rundeimbi-babîdî nüngumbo Serusaremîhü muŋguambo hoahoŋgu wakîreandühî yîhîmbokoate Sisasîndî hoafi bokarîhendürî marandî. ²⁹ Suda Grik hoafi fifîrundeimbi ai Sor-babîdî sîmborî hoafi, sîmborî hoafiyomo marundî. Ranîyo ahambo hîfokoefimbo-hündambo nîni-süngundîhurî, nîni-sîngundîhurî-memo. ³⁰ Ranîyo asu süngunambo Sisasîmbo anîhondümborundeimbi ai ra fifîru mburümborundeimbi asu ahambo sowaründümo hanîmo Sisaria ŋgoafîhü koamarîhawura Tarsusînambo mahu. ³¹ Ranîyo asu muŋguambo anîhondümborîhindeimbi Sudia, Gariri, Sameria-yafeambe manîmboei, ranai aboedî manîboadei. Adükarîmbo ahîniyei-ane, Yifiafi Aboedî aheimbo ŋgînimara-mîndîndüra asu nindou afîndî Sisasîmbo anîhondümborîhindühî aboedî mamambeyahi manîboadei.

Pita ai Ainasîmbo aboedîmarirî

³² Pita ai muŋgua ŋgoafi hoahoanguhü ŋgorü-simboani Godindi nendi Ridahü amarei ranaheimbo sowana ndüfosimbo mahu. ³³ Ranihü ai nindou mamî ahandî ndürî Ainiäs hoeimarirî. Ai yirî warî nimokoyu haya 8 himbaniyu worambe yangirî mamaru. ³⁴ Pita ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Ainiäs, hapoana Sisäs Kraiäs ai sihambo aboedareaninî. Botiyafo, sihafî fondi diboardiro,” mehundoa nimehünou botimefiyu. ³⁵ Ridahündî nindouyei asu Seronihündîyei ai hoerihora mayoa ai Adükarimbo anihondumbo-marihorî.

Pita ai Tabitambo botimareandi

³⁶ Sopa ŋgoafihü süngureandeimbi mamî ra ahandî ndürî Tabita-ane. Griki-yafe hoafinambo ana, Dokas. Nimorehi ra ahandî hohoanimo aboedîyo haya ai nindou napokoateyeimbimbo farihendürî marandi. ³⁷ Rani-simboani ai aŋgünümboyo mbura moaruwaimayo. Raniyo ahandî yifinimoko ra hundürühi mburihumbo, nimoamo yibadiwami manandihindi. ³⁸ Rida ra Sopa ŋgoafikim-ane. Asu Pita ai Rida ŋgoafihü nimarwane, Sopahündî süngurihindeimbi ai himborîyei hehi nindou yimbu ahambo sowana koamarîhehipira mahafani. Asu ai ahambo hoafiyafinandowohü safaniya, “Mborai, nimai ro-babidi ŋgefombo,” masafinando-amboyu.

³⁹ Pita ai botifi haya, ai-babidimbo homo tüküyafu hou ahambo nimoamo yibadinambo sowaründümo mahafomo. Asu ranihü nimorehi kaisahoabedi ai hei, Pitandikimî ni-boadeimbo Dokasimbo hohoanimoyeihî aranîyeihî seiya, “Hoandari hoeari asu bidifiri hoeari ro

gudarîhundî nda Dokas yangîrî niŋgombo nafîmarand-ane,” sei hehi ahambo nafuimayei. ⁴⁰ Asu Pita ai muŋguambo nindou hîhaimafoa-reandüra weindanî maheiya, yirî yimbu pusîre niŋmarümbö, Godîmbo dîdîbafîfi mbura asu hîhîrîfihî yahuya, “Tabita, se botîyafö,” mehundo. Ranîyo asu niŋmorehî ranai hîmboarî birîhoai, Pitambo hoeirera mayowa, asu botîfe mamaro. ⁴¹ Ranîyu asu Pita ai wambuamündî nüŋgumbo anîhondümbö-rîhindeimbî asu niŋmorehî kaisahoabedîmbo hoafîmayua kamefoehinda ai Dokas nafuimendürî. ⁴² Pita ai Dokasîmbo yîfîhündî botîmareandî hoafî ra Sopa ŋgoafî muŋgu ho meŋgorowa, nindou afîndî ranai hîmborîyei hehi, Adükarîmbo anîhondümbö-marîhorî. ⁴³ Ranîyo Pita ai Sopahü afîndî si manüŋgu. Nindou mamî burmakau hoearî nafîra randeimbî Saimon ra-dîbo manüŋgu.

10

Pita ai Korniriusîmbo Godîndî hoafî hoafîmeindo

¹ Suda-yafe ndîfo nindou mamî adükarî ŋgoaf Sisariahü manüŋgu, ahandî ndürî Kornirius. Ai Romî-yafe ami ranambe 100 ami Itari sei arîhündî ra hîfandapurî randeimb-ani. ² Ai Godîmbo hohoanîmo parirî randeimbîyu haya asu ahandî fikîmînîndî babîdî Godîmbo ahîniyei rîhündemb-anei. Asu Suda ai napo mbonîmbo-marîhümündia ahandîmayo kakî adükarî sagadürî randühî asu Godîmbo

munḡuambo si didibafifi marandi. ³ Nimbambe safi yafogoadinambo nahurai hoeireandane, Godindi nendi mamî ahambo sowahi kusû hoafiyundühi yahuya “Kornirius,” mehu. ⁴ Asu Kornirius ai ahambo yihimboyuhü himboa parirühü hoafiyundühü yahuya, “Adükari, se ninimboeafa?” mehuamboyu. Asu Godindi nendi ai simbori yahuya, “God ai sihafî didibafiyafö marandi ra himboriyumboani. Asu ai hoeireandi se nindou afindi napo mbonimbo rihümündeimbimbo farihawandürî marandi ranahambohünda God ai sihambo hohoanimo-yumboani. ⁵ Haponda se nindou bidifiri Sopa-nambo koandihawapurî nindou ahandî ndürî Saimonimboyu Pitamboyu randeimbimayu ranahambo fihimündi sinimbohünda. ⁶ Ai ndürî mboafö Saimon burmakau hoearî nafira randeimbî-dibo manḡgu. Ahandî worî ra sirîwara hoekimi mafondaro,” mehu. ⁷ Godindi nendi Korniriusimbo hoafimeindo ra huane asu Kornirius ai ahandî ratüpurîyafanî rinandeimbî asu ami mamîyu ranahamumbo mborai mehupurî. Ami ra Godimbo hohoanimo parirî randeimbîyu haya asu Korniriusimbo farîherü randeimbîyu. ⁸ Asu Kornirius ai munḡu-moatükunî tüküme Feyo ranahambo ndore wataporimbo-rapurî mbura Sopianambo koamarîhepura mahomo.

Pita ai ranipoanimbo moatükunî hoeimare-andî

⁹ Ngorü sina ai homo Sopa ngoafi tebünanî tüküyafundane, hufünimbo Pita ai Godimbo didibafi-fembohünda worî bogîmondîwamî

mahafu. ¹⁰ Raniyo asu Pita ai wembomboyuhü sesî sesimbo hohoanîmomayu. Nga awi sesî didîboadombarîhi nou ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai Pitambo tüküme Feyoa hoeimareandî. ¹¹ Ai hoeireandane, sünü sübüdîhoehîyo, asu nîni-moatükunîmbai hoearî adükarî yimbuyimbu himborümbî nahurai hîfînambomare koso. ¹² Munğua mamîkarambo yimbuyimbu tînarümbî nînihondî asu wako, amoasîrî ai hîfîsüngu hahabodei, asu ndu ai nîmoamo botîrîhehi arîhündî ranambe nînoumayo. ¹³ Asu yafambe mamî Pitambo hoafîyohü yahoya, “Pita, se botîyafo, nînihondî hîfokoaro, mando, sowasîfî,” meho. ¹⁴ Pita ai simborî hoafîyundowohü yahuya, “Adükarî, ro sesî Sudambo ai moaruwai-ane sei arîhündî ra ŋgîrî dagadîhi,” mehu. ¹⁵ Asu yafambe ranai asükaiyo yimbumbo hoafîyohü yahoya, “Nîni-moatükunîyo God ‘aboed-ane’ mehu ra, se ŋgîrî ‘moaruwai-ane’ mbîsafî,” meho. ¹⁶ Yafambe ra ŋgîmîmbo yare hoafîmendowa, asu ranî-moatükunî ra nîmehünou sünambe asükai hîhîrîfe mahafo. ¹⁷ Asu Pita ai ranîpoanîmbo moatükunî ahandî nîmîndî ranahambo hohoanîmoyuane, nindou Kornirius koamarîhepurî ranai sînimmo tüküyafu hou asu Saimonîndî worî ranahambo düduyafu hou homo, ahandî ginîrî yipurîkîmî manîŋgomo. ¹⁸ Asu ai mîŋgîyomo düduyafundühî yahomoya, “Saimonîmboyu Pitamboyou randeimbî ranai nünğuwai wanîyo?” mehomo. ¹⁹ Pita ai yafogoadînambo nahurai hoeimareandî ranahambo hohoanîmoyuhü nünğuwane, Yifiafî

Aboedi ai hoafi+yohü yahoya, “Se hımbori+yafi. Nindou ngımi ai sıhambo kokoarunıni. ²⁰ Se botıyafo hawa, hanıfi hıfıni yibadınambo asu se ngıri ai-babıdı ngafıhü afındı hohoanımondafi. Nga ranana ro koamarıheheapura masınımo-ane,” meho.

²¹ Pita ai ranahamumbo sowana hanü hoafi+yupurühi yahuya, “Se wamboemo kokomaründıri, nga ro-ana nda. Nımbemo se masınımo-a?” mehuamboemo. ²² Asu ai hoafi+yomondühi yahomoya, “Godındı sünambeahındı nendı ami bogori Korniriusımbı hoafımeındoa ai koamarıhemuna masınefi sıhambo hoafi+yowanı se ahandı worına hıfomböhünda. Ai mbumund-ani asu Godımbı ahıniyuhü ndore hohoanımoyumb-ani. Mungua Suda ai ‘Aboedi hohoanımoeımb-ani’ sei marıhündı. Godındı sünambeahındı nendı ai ahambo hoafi+yundowohü yahuya ‘Se Pitandı hoafi hımborımböhünda ahambo hoafındafi koaboadı-wandühi anımbıya, “Wandı worına dıdıfi,” mbısafı,’ mehu.” ²³ Pita ai ahamumbo hoafi+yupurühi yahuya “Se sıniımo mamı nımbı ro-dıbo apoefo,” mehuamboyo. Apomo mburu asu sıambe ai botıfi napoamündı haya mahomonda asu Sopahündı Sısasımbı süngururü-rundeımbı bıdıfıri ai Pita-babıdı mahomo.

Pita ai Korniriusındı worına mahu

²⁴ Ngörü sıhı ai homo Sısarıahü tükümeıfundı. Asu Kornirius ai ranıhü ahamumbo hıfandapurı mamaru. Ai ahandı mamısrı, asu ngunındı ranaheimbo hoafımayundıra ahandı worambe

Pitandî hoafî hîmborîmbohünda gugurîyahi mamarê. ²⁵ Pita ai hu worambe kefuai Korniriusîndî hîmboahü tüküfiyuane Kornirius ai ahambo adükar-ani yahu haya ahandî yirîkîmî piyu mamaru. ²⁶ Nga asu Pita ai ahambo hoafîyundowohü yahuya, “Se botîyafu. Ro- amboa nindou se nahurai-anahî,” mehu. ²⁷ Pita ai Kornirius-dîbo wataporîyu hu kefuai, asu nindou afîndî fanda meŋgoro ra hoeimareandî.

²⁸ Asu Pita ai yare hoafîyundürühi yahuya, “Se sîheihoarî fifîrîhindî ro yîhoefî ndîfo-babîdî nîmarîpoanî asu ahei worambe kefoefepoanî sei arîhündî. Nga God ai wambo nafuimayu, ro ŋgîrî nindou mamî moaruwai-ani mbîsahî. ²⁹ Ranîmboanahî asu ro moai sîmborî hoafî kîkîhîrîheandî wambo ndanîhü sînimbo hoafîmemo ra. Asu haponda sîheimbo düduweheandî, nîmboyei se wambo sînimbo hoafîmayeia?” mahuamboyu.

³⁰ Asu Kornirius ai hoafîyuhü yahuya, “Ranîhündî ro wandî worambe nîmbambe safî Godîmbo dîdîbafî-yaheandane, asu nîmehünou sînambeahîndî nendî mamî ai wandî hîmboarühi hîmboarambe forîhoeimbî hoearî güde haya manüŋgu. ³¹ Asu ai hoafîyuhü yahuya, ‘Kornirius, God ai se dîdîbafîyafu marandî ra hîmborî-yumboani. Asu se napo mbonîmbo-rîhümündî-mbîmbo kaki napo sabadürî arandî ra fifîreamboani. ³² Ranîmboane asu se sîhafî nindou bîdîfîrî koandîhawapura Sopa-nambo ŋgomo Saimon Pitambo hoafîndîmondowa mbüsüfuwamboane. Saimon ai ahandî ndürîmboafu Saimon-dîbo-ani anüŋgu. Ngorü Saimon ai burmakau

hoearî nafîra randeimb-ani. Ahandî worî ra sirîwara hoekîm-ane afondaro,' mehu. ³³ Ranîmboyu asu sîhambo sowana nindou bîdîfirî nîmehûnou koamarîheheapurî. Asu se aboedî hamîndîyo ndanîhü masîfomo. Asu haponda munḡuambo ro sühifî ndanîhü Godîndî himboarühî anîboadefî. Munḡuambo hoafî Adükarî ai sîhambo hoafîmayu ra se hoafîyowanî ro himborîmbo asefî," mehu.

Pita ai Korniriusîndî worambe hoafî bokamarîhendî

³⁴ Asu Pita ai hoafîyuhü yahuya, "Haponda ro wudîpoaporîhe fifîrîhea-mboanahî nindou munḡua Godîndî himboahü sîsîmogodî yangîr-aneî. ³⁵ God ai munḡuambo nindou ahambo ahîniyeihî ahandî hohoanîmo süngurîhinda ranaheimbo hohoanîmoyundürî arandî. ³⁶ God ai Israer yîhoefîmbo aboedî hoafî koamarîhendî ra se fifîrîhindî. Hoafî ra rahurai-ane, 'Sisas Kraîs ai munḡuambo nindou ahei Adükar-ani asu ai sîhefîmbo God-babîdîmbo mamühî-mareamunî.' ³⁷ Horombo Sudia-yafeambe munḡuambo nîni-moatükunîyo tükümeîfeyo ra se fifîrîhimboanei. Horombo Son ai Garirihü boateî nindou hundürîmbo hoafîmayu. ³⁸ Se Sisas Nasaretîhündî ra fifîrîhorî God ai Yifafî Aboedî ḡḡîndî kameihî masagado. Ai hoahoanḡu wakîreandühî nindou farîhendürühî munḡua Satanîndî ḡḡîndî hoarehî manîmboei ranaheimbo aboedambo-mareandürî sapo God ai-dîbo nünḡumbo wambo. ³⁹ Suda-yafe hîfambe asu Serusaremîhü munḡu-moatükunî ramareandî ra hoeirîhu hohu anîhond-ane sefî

ar+hundi. Nga Suda ai ahambo Serusarem+hü n+imi keimbi kar+hendeimbi+fihi parūwuri hou hi+fokoamarūwuri. ⁴⁰ Nga ng+imi siyo haya God ai ahambo bot+marira nindou hi+mboahü weindah+ tükumefiyu. ⁴¹ Nindou muṅgua moai ahambo hoeir+hor+i, nga wani. Nga yi+hoef+mbo horombo God ranahambo hoeife hefe hoaf+mbohündambo kafoare hi+n+ngi-mareamuni ro yang+ri hoeimar+huri. God ahambo yi+fi+hündi bot+mariri asu ro ai-babi+di sesi sahusifi, hoe si+m+ndefi mar+hundi. ⁴² Asu ai yi+hoef+mbo hoafi+yuhü yahuya, ‘Nindou muṅguambo se aboedi hoafi bokar+ndi+hoemo-ndühi an+hondumbo hoafi+ndomondühi an+imboya, “God ai ahambo nindou yang+ri ni+boadeimbi asu yi+fi+yeimbi aheimbo refe yi+bobofembohünda kamafoarir-ani,” mbi+imo,’ mehu. ⁴³ Horombo muṅgua God+ndi hoafi hoafi+yomo-rundeimbi ahambohündambo yaru hoafi+yomondühi yahomoya, ‘Muṅgua ahambo an+hondumbo-ndi+horani ahandi ng+n+ndina ranaheimbo God ai ahei moaruwai hohoanimo ra gogor+ndi+he-ndür+mbui,’ mehomo,” Pita ramehu.

God ai ahandi Yifiafi Aboedi Suda-yafe ndi+foambo koamar+henda masahümündi

⁴⁴ Pita ai hoafi+yuambe Yifiafi Aboedi ai nindou muṅguambo hoafi hi+mbor+mayeri ranaheiwami makoso. ⁴⁵ Sudahündi an+hondumbo-rundeimbi Pita-babi+di masifomo ai hepünafu hou yahomoya, “God ai ahandi Yifiafi Aboedi Suda si+hefi ndi+foambo amboani masagadür+,” mehomo. ⁴⁶ Suda-yafe ndi+fo

ai ranîpoanîmbo ranîpoanîmbo hoafi na wataporîyehü ‘God ai aboed-ani’ masei ra hîmborîmemo. ⁴⁷ Asu Pita ai hoafi yuhü yahuya, “Aheimbo hîmoni hundürümbo nindou didai yowanî mambüsîndüra. Ai Yifiafi Aboedi masahümündi sîhîri masahumîndefi nahuriane,” mehu. ⁴⁸ Asu ai aheimbo hoafi yundürühi yahuya, “Sisasîndî ndürînambo sîheimbo hundürü-ndürîmboemo,” mehu. Asu ai Pitambo hoafi yahündowohü seiya, “Se ro-babîdi yahunümbîmbo nîmbafi,” masei.

11

Pita ai Serusaremîhü anîhondümbo-rundeimbî ahamumbo ranîmoatükunî tüküme feyo ranîmbo wataporîmbo-marandî

¹ Kraisîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbî asu anîhondümbo-rundeimbî Suda-yafe hîfambe anîngomo ai hîmborîyomondane Suda-yafe ndîfo ai-amboa Godîndî hoafi ra masahümündi. ²⁻³ Ranîyo asu Pita ai Serusaremîna hafuane anîhondümbo-rundeimbî nindou fihoeari karu tirîhoundeimbî ai ahambo ngînîndî hoafi yomondowohü yahomoya, “Se-ana nindou fihoeari kefe tirîhefekoate-yomondî worambe apafi asu ai-babîdi sesî masowasîfi,” mehomo.

⁴ Ranîyo asu Pita ai piyu haya munğu-moatükunî tüküme feyo ra ndore wataporîmbo-marandî. ⁵ “Sapo ro adükari ngoafi Sopahü nîmboambo Godîmbo didîbafi-yaheandühi nîmboahani ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai wambo sowahi tüküme feyoa hoeimarîheandî. Ranîyo hoeari

adükari nahurai ninimbai yimbuyimbu himborani kikihamindi haya asu wambo sowana sunambehindi afurimare koso. ⁶ Ro wagabe ragu himboyahanayo nimbambehindi ninihondi, yimbuyimbu tinjarümbi, amoasiri asu ndu ra hoeimaritheandi. ⁷ Asu ro himboriyaha yafambe mamî wambo hoafiyondirühi yahoya, 'Pita, se botiyafu, ninihondi hifokoaro mando sowasifi,' meho. ⁸ Nga ro hoafiyahühi sahaya, 'Adükari, wani. Suda ro sesi moaruwai-ane sefi arihundi ra moai sahasi rihandi,' masahando. ⁹ Nga yafambe ranai sunambehindi asukai wambo hoafiyondirihü yahoya, 'Nini-moatükuni God nafimarandi ranana aboed-ane, nga se ngiri moaruwai-ane mbisafi,' meho. ¹⁰ Rani-moatükuni ra refe hayambo-yowanayo asu mungua ninoumayo ra sunambe asukaiyo humaramindo hafo.

¹¹ Asu rani simboani hamindi nindou ngimi ai sinimo wori ro nimboaheimbi rasowahi tüküme fundi. Nindou mamî Sisariahündi ai wambo fihemindirî hifombo-hündamboemo koamarihapura masinimo. ¹² Yifiafi Aboedi ai wambo hoafiyohü yahoya, 'Se yihimbokoate ai-babidi ngafi,' meho. Raniyo anihondümbo-rundeimbi 6 aningomo ndanamboa ro-babidi mahomo. Asu ro hefi Korniriusindi worambe mafariyahundi. ¹³ Asu ai hoafiyumunühi yahuya sunambehindi nendi mamî wandi worambe farifi manunguwa hoeimarihinî. Ai yahuya, 'Nindou bidifiri Sopa-nambo koandihawapurî ndürî Saimonimboyu Pitamboyu-randeimbi ranahambo hoafiyowanî sifombohünda. ¹⁴ Ai sihambo hoafindüninimbui asu hoafi

raninambo God ai se sîhafî fikîminîndî-babîdî aboedambo ndeandürîmbui,' mehu.

15 Ro peya hehea wataporîmbo-rîhandambe Yîfiáfî Aboedî aheiwamî makoso, weangurûhî sîhefiwamî makoso nou. 16 Ro Adûkarîndî hoafî asûkai hohoanîmo-mayahî. Horombo ai yahuya, 'Son hoenambo hundûra-marandûrî, nga Yîfiáfî Aboedî ai kosowohû ranambo se hundûrî-ndeimboyei,' mehu. 17 Horombo sîhîrî Adûkarî Sisas Kraîs anîhondûmbo-marîhura God ai Yîfiáfî Aboedî moanî masemunî, nga haponda Yîfiáfî ra Suda-yafe ndîfoambo amboanî moanî masagadûrî. Nga ro nûngunahurai nindou-yahî anîmbo Godîndî nafî kîkîndîhe gûndîheandanî hundûrîkoate-mandeia?" mehu.

18 Asu Sudahündî ai hoafî ra hîmborîyomo hou moai sîmborî ahambo asûkai hoafîyomo, nga Godîmbo adûkar-ani yahomo hoafîyomondûhî yahomoya, "God ai sîhefi ndîfoambo amboa mafarîhendûra ahei hohoanîmo moaruwai hînîngîndîhi hehi asu yangîrî koadûrûmbo nîmboeimboyei," mehomo.

Aboedî hoafî Andiokîhû tüküme Feyo

19 Horombo Stifenîmbo hîfokoarîhorî hehimboyowanî Sisasîmbo anîhondûmbo-rîhindeimbî ranaheimbo moaruwaimbo marîhindûra bukûrûmehîndî. Ai hei Finisia hîfîhû, Saiprus hîfîhû, Andiokî ngoafîhû tüküyahi hehi aboedî hoafî Sudambo yangîrî hoafîmehündûrî. 20 Nga anîhondûmbo-rundeimbî bîdîfîrî Saiprusîhündî, Sairînihündî ai Andiokînambo homo Grikîmbo amboanî Sisas Adûkar-ani yahomo hou aboedî hoafî ra

hoafimemo. ²¹ Asu Adükarîndî ngîndî ai-babîdî manîngowa nindou afîndî ai Ahambo anîhondümbö-rîhindühî süngumarîhorî.

²² Sisasimbo anîhondümbö-rîhindeimbî Serusaremîhü hoafî ranahambo hîmboriyei hehi Barnabas koamarîhehora Andiokîna mahu.

²³ Barnabas ai hu tüküfi God ai nindou aboedî-aboedî-mareandürî ra hoeire haya hîhîf-hîhîfîyuhü ahei ngusüfoambe ngînamündî-ndürühî yahuya, “Nîmbî-nîmbî si se Adükarîmbo aboedî süngundîhorî,” mehu.

²⁴ Barnabas ai nindou aboed-ani, nga Yifiafî Aboedeimbîyu haya asu afîndî hamîndî anîhondümbö-reandeimb-ani. Asu nindou afîndî ai Sisasimbo anîhondümbö-rîhindeimbî babîdîmbo mamambe-mehindî.

²⁵ Raniyu asu Barnabas ai Sorîmbo kokombo Tarsus ngoafîna mahu.

²⁶ Ahambo hoeirîrî mbura serîmündü Andiokîna mahafanî. Mamî hîmbaniyo haya nindou yimbu ranai Sisasimbo anîhondümbö-rîhindeimbî babîdîmbo fandîhimbo afîndî yamundî-marîneandürî. Asu Andiokîhü weangurühîdîdî Sisasimbo anîhondümbö-rîhindeimbî ranaheimbo Kristen anei masahündürî.

²⁷ Rani-simboani Godîndî hoafî hoafîyomorundeimbî bîdîfîrî ai Serusarem hînîngîru hou Andiokîna makosîmo.

²⁸ Nindou mamî aihündî Agabus-ani. Yifiafî Aboedî ai ahambo hoafîmendoa ai botîfi hoafîyundürühî yahuya, “Süngunambo mungu hîfî ndanîhü wembo adükari tükündîfemboe,” mehu. Ai yare hoafîmayu, nga süngunambo Krodius ai Romî-yafe adükari bogorî nünquambe

wembo ra tükümeſeyo. ²⁹ Raniyu asu süngurîhindeimbi ai Sudahündi wandafi mamî farîhefembo-hündambo kaki koarîhefembo hoafi fi-marîhümündi. Mamamî ai aheimbo kaki saimbo sei hehi hohoanîmoyeihü kaki bîdîfi-rî yîboborîhi masîhehindürî. ³⁰ Ai Barnabas asu Sor koamarî-hehipîra kaki ra sowandîfanî hena Serusaremîna hahüfanî hîfandî-rundembîmbo masabînapurî.

12

Herot ai Sems hîfokoarirü mbura Pitambo karabusîmarirî

¹ Rani-sîmboanî bogorî adükarî Herot ai Kraisîndî nendî bîdîfi-rambo moaruwaimbo-mareandürî. ² Ai hoafi-meyuwa Sems Sonîndî amonjo pisao yihîmîndînambo hîfokoamarüwurü. ³ Herot ai hoeireanda Suda ai ranahambo aboed-ane maseiamboyu Pitambo kameihî karabusîmarirî. Suda ai bret yisîkoatesesî-mayei rasîmboa Herot ai ramareandî. ⁴ Ai Pitambo serümündü karabus worambe hînîngîmarira, yimbuyimbu bîdîfi-rambe yimbuyimbu ami ai hîfandîmarurî. Herot ai yare hohoanîmoyuhüya, “Awi Suda ai bret yisîkoatesesîndei mbundühümbo anîmbo ro Pitambo weindahî papi-hoafiîndühünî-mboeahî,” mehu. ⁵ Asu Pita ai karabusî worambe mamaru, nga anîhondümbo-rîhindeimbi ai ahambohünda Godîmbo dîdîbafîyeyi marîhündî.

Pita karabus worî hînîngîmareandî

⁶ Ndanî nîmbînambo sümbu noufe Herot ai Pitambo papi-hoafiîmbo yahumboyu sen

yimbunambo hūputūpurundūmo ami yimbu-yafandī mbusūmo sīhawura mapu. Asu hīfandīru-rundeimbī ai karabus worī yipurīkīmī hīfandīmarundī. ⁷⁻⁸ Nīmehūnou Adūkarīndī sūnambeahūndī nendī ai manūnguamboyo asu worambe si pīmayoa Pitambo ŋgīrīsafīnī sindira botīmefīwa hoafīyuhū yahuya, “Nīmāi botīyāfo!” mehuamboyo nīmehūnou asu sen ai Pitandī warīhūndī fufurīmarīhoayo. Sūnambeahīndī nendī ai Pitambo hoafīyuhū yahuya, “Hoearī yīhuruyafī mbura su gūdo,” mehuambo Pita ai rasūngu-mareandī. Asu sūnambeahīndī nendī ai yahuya, “Sīhafī hoandarī hoearī gūdo mbura wandī sūngu sīnīfī,” mehu. ⁹ Ranīyu asu Pita ai ahandī sūngu karabus worī safambeahīndī tūkūmefīyu. Ŋga Pita ai sūnambeahīndī nendī ramarirī ra moai weindahane yahu, ŋga yafogoadī-nambombai yahuhayamboyo. ¹⁰ Yībobo ai hafanī yimbu hīfandī-rīnandeimbī ŋgasūndīne hena karabus ain yipurī ra-sowahī tūkūmefīneandī. Yipurī ra ahafanīmbo moanī timarīhoayo-wamboyaafanī weindanī tūkūyafīne hena adūkarī nafī sūngu hafanī asu nīmehūnou sūnambeahīndī nendī ai ahambo hīnīŋgīmarirī.

¹¹ Pita ai wudīpoapore fīfīre hohōanīmoyuhū yahuya, “Haponda ro anīhondūmbo fīfīrīhe-amboanahī Adūkarī ai ahandī nendī koamarīheira kusū mafarīhendīra Herot ai ŋgīrī wambo moaruwaimbo-ndeandīrī. Suda ai wambo moaruwaimbo-fendīrīmbo mehomo, ŋga ŋgīrī randundīrī,” mehu. ¹² Ranīyu asu ai Maria, Sonīmboyo Makīmboyo-randeimbī hondandī worīna mahu. Nīdou afīndī ai

ranihü Godimbo didibafi-fembo-hündambo gugurimehindi. ¹³⁻¹⁴ Raniyu asu Pita ai hu yipurühi pirako-pirako-marandamboyo nimorehi ratüpuriyo-randeimbi ahandi ndüri Roda ai yipuri sübüduhefembo ho Pitandi yasimondi himboriyo haya hihifi-hihifimayo. Raniyo asu yipuri moai sübüdhendi, nga hihirife wori safana pipiyo ho hoafiyondürühi yahoya, “Pita yipuri nafitambehü anüngu,” mehoamboyo. ¹⁵ Asu ai ahambo hoafiyehi seiya, “Se ra hihindi-hihindi-yafühiyafi!” masei. Nga asu ai yahoya, “Tikaipoani, nga anihondumbo asahi,” yahoeningo asükaiyo hoafimayo. Asu ai hoafiyehi seiya, “Awi sünambeahindi nendi Pitambo hifandirüri-randeimbi-mbai ranana?” masei.

¹⁶ Asu Pita ai asükaiyu pirako-pirako-marandamboyo ai yipuri sübüdi-hehindi hunda hoeirihori hehi hepünimehindi. ¹⁷ Pita ai aheimbo warinambo afoai yahu haya Adükari ai ahambo karabus worambeahindi serümündü moanambühi tüküme fiyu hoafi ra wataporimayu. Ai yahuya, “Sems asu wandafi mam ranahamumbo hoafindahüpuri,” mehu. Asu ai Pita ranihü hinin giriri haya ngorü goanini mahu.

¹⁸ Asu raniyo ngorü siambeahi Pita ai nimarikoate-mayuwa, ami ai hepünafundühi afindi hohoanimo-yomondühi yahomoya, “Pita nüngufiyuwa?” mehomo. ¹⁹ Herot ai Pitambo karabus wori mungu kokofefimbo hoafimepuramboemo ramarundi, nga asu moai hoeirüwürü. Raniyo asu karabus hifandi-

rundeimbimbo Pita ai aboedambomefiyu ranimbo düdumareapurî, nga ai moai didiboatoru hoafiyomo. Ranîyo asu ahamumbo hifokoe-fe-purimbo hoafimayu. Sünguna ai Sudia hifi hinîngire haya hanü Sisaria ngafihü mamaru.

Herot ai yifimayu

²⁰ Herot ai Tairihündi asu Saidonihündi ranaheimbo nginindi-marandüri. Ranîyei asu ai fandîhi hehi nindou bidifiri ahambo sowana koamarîhehipura mahomo. Weangurühi ai Brastus, bogori adükariñdi ratüpurîyu randeimbi-mayu, ranahambo yahomoya, “Farîhawamuni,” mehomo-ndamboyu. “Fandîhehe-purimboyahi,” mehu. Ai Herot soana homo hoafiyomondühi yahomoya, “Sîhîri aboedi-aboedi-ndahumboane,” mehomo. Nimboe hifi ra Herot ai hifandîmarandi ranîhü Tair asu Saidon ai ahei sesi sahümündi rîhündühi wambo. ²¹ Ranîyo Herot ai mamî sihî ware haya, ahandî adükari bogori hoearî yihuru-ramündü haya, ahandî adükari bogori nîmarî fondi-wamî nîmarumbo nindou afîndî ranaheimbo wataporimbo-marandüri. ²² Asu nindou ranai puküna hoafi karîhehindühi seiya, “Ndanana god mamîndî yafambe-ane! Nga nindou-yomondî yafambeyopoan!” masei. ²³ Asu Herot ai ahei hoafi ranimbo moai ambe yahu asu ai moai Godimbo adükari-ani yahu. Ranimboyo sünambeahîndî nendî harî-memondowa nüngari ahandî safî ra sahüsi wakîrihi marîhünda yifimayu.

²⁴ Nga asu Adükariñdi hoafi ai nginindi tüküfe haya muñguambo ngoafi maho. ²⁵ Asu Barnabas, Sor ai ratüpurî Serusaremihü moendirine hena hihireafine Andiok ngoafina mahafani. Ai Son Mak sowarindifani hena ai-babidimbo mahomo.

13

Barnabas Sorimbo Godindi ratüpurimbo koamarithaupira mahafani

¹ Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi Andiokihü aniboadei ranahei mbusümo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu yamundurundeimbi maningomo. Ahamundi ndürî ra Barnabas, Simion, ahambo fi nimbandi sei marihündi, Rusius Sairinihündi, Manayen, ai Herot bogorindi ngunindiyu asu Sor. ² Ai Godimbo hohoanimoeyehi sesi wehiyeiane, asu Yifiafi Aboedi ai hoafiyohü yahoya, “Ro Barnabas weimbo Sor wandi ratüpurî ratüpurimbo dibonimehapirane, nga se ahafanimbo rani ratüpurimbo kaboadihi hiningindihipiri,” meho. ³ Ranimboemo ai sesi wehiyomondühi ahamundi warî ahafandiwami nandu houmbo koamarithaupira mahafani.

Barnabas asu Sor Saipirasihü Godindi hoafimefani

⁴ Yifiafi Aboedi ai Barnabas, Sor ahafanimbo koamarihepira Serusia ngoafina mahanifani. Ranihü ai sipambe farefineanda sip ai Saiprus airaninambo sepirimindi maho. ⁵ Ai Saramis ngoafihü tüküyafine hena Suda-yei

rotu worambe Godîndî hoafî wataporîmbo-marînandî. Son Mak ai-babîdîmbo manüngu ahafanîmbo farîhefepîrîmbohünda.

⁶ Ai Saiprus airan ngasündîne Pafosîhü tükümeñineandî. Ranîhü tîbagîre randeimbî mamî hoeimarînerî, ahandî ndürî Barsisas. Ai Sudahündîyu asu tîkarehaya hoafîyuhüya, “Ro Godîndî hoafî hoafîya rîhandeimb-anahî,” mehu. ⁷ Ai gafman bogorî Sergus Paurus-dîbo mamaru. Sergus Paurus ana aboedî hohoanîmoyu kükühîfoare fîfireandeimb-ani. Ai Godîndî hoafî hîmborîmbo yîfîriyuhü asu Barnabas Sorîmbo mborai mehupîrî. ⁸ Nga asu tîbagîre randeimbî Erimas ai gafman bogorî ranahambo Sisasîndî hoafî anîhondümbofembo ra yowanî yahundombo Sor weimbo Banabasîmbo hîñnambo-mareapîrî. (Tîbagîre randeimbî Barsisas ndürî ra Grik hoafînambo Erimas-ane masei.) ⁹⁻¹⁰ Nga Sor, Grik hoafîna ahandî ndürî Por. Yifiañî Aboedîndî ratüpurî worîborî kîdaboarî-mayu ranai Erimasîmbo hîmboa parirühî yahuya, “Se-ana Satanîndî nîmor-anafî asu se-ana aboedî hohoanîmo ranahandî hürütimb-anafî. Muñguambo tîkai hoafî, moaruwai hohoanîmo sîhafî ngusüfoambe amaro ranana afîndî hamînd-ane. Se-ana muñguambo Adükarîndî aboedî nafî moaruwaimboro randüh-anafî. Awi se ranî hohoamîmo ra hîñngîfembo moi safîmboyafa? ¹¹ Asu se hîmborîndafî! Hapondanî Adükarî ai sîhambo hîmboarî sündianînanî se tütümondamboyañî. Haponda se ngîrî hüñhamîndî hoeindowandî, nga

akîdou gedühi safî nîmandîmboyafi,” mehundo. Raniyo asu nîmehünou mburîngai peyowohüyo Erimasîmbo nîmbî mamaro. Raniyu asu ahambo watîngarîhü kîkîhimündî hefembo nafî nafuimbohünda nafî kokomarandî. ¹² Gafman bogorî ai ra hoeire haya anîhondümbomareandî. Asu ai Adükarîmbo yamundîfe hoafî hoafîmefanî ra hîmborîyu haya hepünîmefiyu.

Barnabas Sor ai Andiok ngoafîhü Pisidiayafeambe Adükarîndî hoafî hoafîmefanî

¹³ Por asu nindou bîdîfîrî ai-babîdî Pafos ngoafî ngasündundanîyo sip ai sepurîmindî haya Perga ngoafînambo Pamfîria-yafeambe maho. Nga Son Mak ai hîningîreapurî haya hîhîrîfî Serusaremînambo mahu. ¹⁴ Ai Perga ngasündîne hena, hafanî Andiokîhü Pisidiayafeambe tükümeîneandî. Raniyo asu moanî ngoafîmbo nîmarîmbo si rasîmboanî ai Suda-yafe rotu worambe kefoene mamarîfanî. ¹⁵ Mosesîndî ahnûmbî hoafî asu Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî-yomondî hoafî ra bokarîhoemo mburumbo asu hîfandî-rundeimbî ai hoafîyomondühi yahomoya, “Wandafî weimbo, se nindou-yei ngusüfoambe ngînemîndîmbo hoafî hohoanîmo-ndafandühi ana, hoafîndafanî,” mehomomo. ¹⁶ Por ai botîfi nûngumbo warî pakarîfoareandühi hoafîyuhü yahuya, “Wandaf, Israerîhündî asu nindou amurî Godîmbo ahînrîhorî rîhündêimbî se hîmborîndei. ¹⁷ Israer-yafe God ai sîhefî amoao kamafoareandür-ane. Ai Isipîhü fehefehündî-yahi nîboadeiane, God ai ngorü süngumareanda nindou afîndî momorîmayei.

Süngunambo ahandî adükari nginindinambo ai semündündürî Isip hinngirîhi hehi mahei. ¹⁸ Nimî wohî furîkoate-reandühî nîboadeimbo 40 himbanî Godîndî hoafimbo moei masei, nga asu God ai aheimbo fehefendürîmbohünda tîñîrîfomayu. ¹⁹ Kenan-yafe hîfîhü 7 sîrî God ai aheimbo yîhîrîrearühî hîfî ra Israer aheimbo masagadürî horombo hoafimayu süngu. Horombo Israer ai Isip sowana hei nîmareimbo asu süngunambo Kenanînambo mahei ra 450 himbanîyo. ²⁰ Süngunambo God ai Israerîmbo hîfandîyo-ndürîmbohünda yîboboru rundembî nindou kamafoareapura ai hîfandîrundürî homomboyo süngunambo Samuer Godîndî hoafî hoafîyu-randembî ai tüküfi ahamundî fondî kasîmaramündu.

²¹ Rani-simboanî Israer ai adükari bogorî semîndîmbo hoafîmehündowamboyo asu God ai Sor, Kisîndî nîmorî, ahei adükari bogorî kamafoarirî. Ai-ana Bensaminîndî sîrambeahînd-ani. Ranîyu ai adükari bogorîmbo 40 himbanî mamaru. ²² Nga God ai ahambo raguanamborirî mburambo Defit ahei adükari bogorîmbo hinngîmarirî. God ai ahambo hoafîyuhü yahuya, 'Ro Sesindî nîmorî Defit fîfirîhini, nga wandî ngusüfo ai nindou rahurai ranahambo anahî hohoanîmo-ayahî. Nîmboe ai anîmbo wandî hohoanîmo süngundeambui,' mehu. ²³ God ai Defitîndî sîrambeayahîndî Sisas sîhefîmbo aboedambo-fembohünda Israer sowana koamarîherü horombo hoafîmayu süngu.

²⁴ Sisas ai weindahî tüküfekoate-yuambe Son

ai Israerîhündî munġu ranaheimbo aboedî hoafî bokarîhendürühi yahuya, ‘Sîhei hohoanîmo moaruwai daboadanambo-ndîhinda asu sîheimbo hundürü-ndîhandürî-mboyahi,’ mehu. ²⁵ Ndeara Son ai ahandî ratüpurî munġumbo yangîri-yoaniyo ai hoafîyuhü yahuya, ‘Se hohoanîmoyeiya ro dîdeyaha? Ro-ana nindou sapo se hîfandarîhündî ranîyahîpoanî. Se hîmborîyei! Nindou ra sünguna tükündîfimbui, ŋga ro-ana ahandî sufihîndî wofî fufurîhefembo ra aboedîyahîpoanî,’ mehu.

²⁶ Wandafî mamî, se-ana Abrahamîndî ahurî anei, asu Suda-yafe ndîfo se Godîmbo hohoanîmoyei arîhündî God ai aboedambo-ndeamunîmbui hoafî ranana ai sîhefîmbo soana koafoareamboani. ²⁷ Serusaremîhündî nindou anei asu ahei bogor-anemo ai moai Sisasîmbo aboedambore randeimbani sei ndorîhorî fifîrîhorî. Asu ai moai Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbi-yomondî hoafî munġumbo ŋgoafîmbo nîmarîmbo si ranambe hoeiru marundî ra fifîrîhindî, ŋga wani. Ai ahambo papi-hoafîmarîhorî horombo Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbi ranî-moatükunî tükündîfemboe mehomo süngu. ²⁸ Ŋga yîbobofeambe Sisasîmbo hîfîkoefimbo moai hoafî yangoro, ŋga asu moanî hoangîrîhi hehimboyei papi-hoafîrîhorühi Pairatîmbo hoafîyeihî seiya, ‘Hîfokoarîworî,’ masei. ²⁹ Ai munġumbo moatükunî ramarîhindî ra horombo Baiborambe hoafîmayo süngu. Ranîyo süngunambo nîmî keimbi karîhendeimbîfihîndî foarîndümo hanîmo hoŋguambe masîhawurî. ³⁰⁻³¹ Ŋga

God ai ahambo yifihündî botîmariramboyo nindou ai-babîdî Gariri hîningîru hou Serusareminambo afîndî si mahafomo ranai ahambo hoeimarüwurü. Nindou ranai haponda Sudambo ranîmbo wataporîmboru marundî.

³²⁻³³ Haponda ro siheimbo yarîho hoafayehî: God ai sihefî amoao mamîmbo horombo hoafîmayu süngu haponda ahei ahuirîmami sihefîmbo anîhondümbö tüküme Feyo ra Sisas yifihündî botîmarirî. Ndanî-moatükunî hoafîmayo ra Herü Buk yimbu ranambe amboa mbapenîngo.

‘Se wandî nîmor-anafî,

haponda ro sihafî ape-anahî.’ *Buk Song 2:7*

³⁴ God ai yifihündî ahambo botîmarirî, nga ai ngîrî hîhîndüfi ngu yifî ambe-ambe sümböndu. Ranî-moatükunî ra God ai hoafîmayu süngu,

‘Ro siheimbo aboed-aboed-ndîheandürühî asu anîhondü aboedî moatükunî ndahandürî-mboyahî

horombo ro Defitîmbo saimbo hoafîmayah süngu.’ *Aisaia 55:3*

³⁵ Ranîmboyo ngörü Herü Bukambe hoafîyohü yahoya,

‘Sürîhoeimbî nindou ranahambo se ngîrî hîningî-ndoworanî sümböndu,’ meho.

Buk Song 16:10

³⁶ Defitî ai nünquambe Godîndî hohoanîmo süngu ratüpurîmayu. Süngunambo ai yifîmayuwamboyo ahandî amoao-babîdîmbo masamboarîhora asu ahandî fi ra sümbomayo.

³⁷ Nga sapo nindou God ai honquambeahîndî yifihündî botîmarirî ranana moai ahandî fi

ra sümboyo. ³⁸⁻³⁹ Ranimbo-animbo, wandafi mamî, se fifiri-mbirihinda-mboane, ro siheimbo hoafi aboedi hoafiyefühi sefiya, Nindou ndanana wanjei sihei moaruwai hohoanimo gogorindihembui. Mungu moaruwai hohoanimo ra Mosesindi ahinümbi hohoanimo ana ngiri gogorindihe mbunda nindou mbumundi mbiso. Nga nindou Sisasimbo anihondumbo-arithori ana, ahei moaruwai hohoanimo gogorihendühi nindou mbumundi mbüsümbui. ⁴⁰ Ranimbo animbo se hibadühündi! Nga ranan moatükuni Godindi hoafi hoafiyomo-rundembi hoafimemo ra siheimbo sowahi tükündifemboe. ⁴¹ Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya,

‘Anihondumbo-fekoate-yeimbi, se himborindei,
Se-ana hepünündahi mbundühi njei yifindei.
Nimboe se niboadeiambe ro mamî-moatükuni
ratüpurî-ndamboyahi.

Nindou mamî ai ratüpurî ranahambo
hoafayu ana,
se ngiri anihond-ane mbisei,’ *Habakuk 1:5*
mehomo,” mehu.

⁴² Asu Por, Barnabas ai Suda-yafe rotu wori hiningirine hena hafandaniyo, nimorehi nindowenihî ai hoafiyehî seiya, “Ngoafimbo nimari si ranambe hoafi nda süngunambo asukai yihoefimbo hoafindafani,” masei. ⁴³ Rotu wori hiningirihî moanambühi tüküyahindani, Suda nindou asu ndifo Suda-yafe rotumbo heirihündeimbi ai Por Barnabas yafandi süngu mahei. Aheimbo dibafirinearühi safaniya, “Se Godindi moani hipoambofe ranambe nimboei njei,” masafani.

44 Asükai ngorü ngoafimbo nimarimbo si ranambe nindou adükari ngoafihündi munguambo ai Adükarindi hoafi himborimbo mafandihindi. 45 Asu Suda ai nindou afindi hoeirihi hehi ngusüfoambe moaruwaimayi. Raniyo ai Porindi hoafi hifinambo-rihindühi moaruwai moaruwaimbo-marihindi. 46 Ranimboyo Por weimbo Barnabas ai yihimbokoate hoafiyafandühi safaniya, “Godindi hoafi siheimbo boatei mbihowamboane. Nga asu se hoafi ndanahambo daboadanambo-arihindi. Ro rarihe hohoanimoayahi, se siheihoari hohoanimoyehi seiya, ‘Ro-ana koadürümbo-koadürümbo ni ngombo ra ngirindefi,’ asei. Ranimbo animbo se himborindei! Haponda siheimbo hini ngirihorü hohoa sihei ndifo sowana ahehi. 47 Adükari ai yihoefimbo hoafiyuhü yahuya,

‘God ai nindou aboedambo-fembo ranahambo munguambo hifi semindi hombohünda ro sihambo Suda-yafe ndifombo si nahurai hini ngi-maritheanini,’ ” masafani.

48 Suda-yafe ndifo ai hoafi ra himboriyei hehi hihifi-hihifiyehi Adükarindi hoafi aboedane masei. Munguambo nindou God ai yangiri gedühi ni ngombo kamafoareandüri ranai anihondümbo-marihindi. 49 Adükarindi hoafi ra mungu hifi ranihü maho. 50 Raniyo asu Suda ai ngoafi hifandi-rundeimbi asu Suda-yafe ndifo nimorehi bogori Godimbo hohoanimoyei rihündeimbi ranaheimbo hohoanimo botimarhindüra Por Barnabasimbo

moaruwaimbo-rîhipîrühî ahei ngoafîhündî hemafoarîhipîrî. ⁵¹ Ranîmboyafanî ai ahei hohoanîmo moaruwai ra fîfîrîmbîrîhînda safanî hena nafuimbohünda hîfî hasüfî ahafandî yîrîfîhîndî kükifoarîne mburîna asu Aikoniamînambo mahafanî. ⁵² Yîfîafî Aboedî ai Andiokîhündî Sisasîmbo süngurîhoreimbi ranahei fiambe tüküme Feyondüra afîndî hîhîfî-hîhîfîmayei.

14

Por Barnabas ai Aikoniamîhü aboedî hoafî hoafîmefanî

¹ Aikoniamîhü Por weimbo Barnabas ai asükai mamî rasüngu-marîneandî. Ai Suda-yafe rotu worambe hafanî kefoene hoafî dîboadorîne wataporîmbo-marînandî ranî süngu asu Suda-yafe ndîfo afîndî ai anîhondümbomarihîndî. ² Nga Suda bîdîfîrî anîhondümbofekoate-yeimbi ai nîmorehî nindowenihî Suda-yafe ndîfo bîdîfîrî-yafe ngusüfoambe botîmarîhi-ndüramboyei anîhondümborîhindeimbiimbo yiboaruko-marîhindürî. ³ Ai gedühî Aikoniamîhü nîmbafanîmbo Adükarîmbo-hündambo yîhîmbokoate hoafîyafanî marînandî. Ranîyo Adükarî ai ahafanîmbo ngînîndî masagapîra hepünîfeimbi asu ngînîndî moatükunî ramarîneanda ai ahafandî hoafî ranai Adükarîndî hîpoambo ra anîhond-ane yaho nafuimeyondürî. ⁴ Nga nîmorehî nindowenihî adükarî ngoafîhündî ai yîkürübümehîndî. Bîdîfîrî ai Suda-babîdîmbo-yahîndî asu bîdîfîrî ai Kraisîndî hoafî

sowandifani hafani-rinandeimbi babidimbo-yahindi. ⁵ Süngunambo Suda-yafe ndifo asu Suda ahei bogori-babidimbo sübabi hoafirundühi yahomoya, “Sihihi ahafanimbo moaruwaimbondihupirühi n+moeinambo hifokoandihupirimboane,” mehomo. ⁶ Raniyo ai ra fifirine hena fefoene hena Rikonia-yafeambe yimbu adükarî ngoafi Ristra asu Debi ngoafihü tüküyafine mburina rani hifikimi mahafani. ⁷ Ranihü amboani nimbafanimbo aboedi hoafi wataporimbo-marinandî.

Por Barnabas ai Ristrahü asu Debihü aboedi hoafi hoafimefani

⁸ Ristrahü nindou mamî tîjarî moaruwaimbü mamaru. Ahandî hondî ai rahurai wakîmarîmîndo-ane, nga ngîrî hoahoangu ndandî. ⁹ Asu ai Porîndî hoafi himborî-mayua, ahambo himboari parirî nüngumbo hoeirira ahandî anîhondümbofe ranînambo God ai wanjei aboedîndîrîmbui. ¹⁰ Ranîmboyu Por ai pukûna hoafiyuhü yahuya, “Si hafî tîjarînambo botîyafo nîmbafî,” mehindowamboyu horîpirîhoei piyu mburambo hoahoangu wakîre marandî.

¹¹ Nindou afîndî ai Por ramareandî ra hoeirîhi hehi Rikonia-yei hoafînambo pukûna hoafiyehî seiya, “God bîdîfirî nindumbo-yafîne henambo sihefîmbo sowana makosafani,” masei.* ¹² Asu Barnabasîmbo ndürî Sus dükamarîhorî. Asu Por ai hoafi wataporîmbora

* **14:11:** Ai rarîhi hohoanîmoyehî Sus ai ahei adükarî bogorî god-ani asu Hemis ai Susîndî yasîmondîhündî hoafi semündü hu hoafiyu-randeimb-ani masei.

randeimbi-mayua ranîyo asu ahambo Hemis-ani masahündo. ¹³ Susîndî adükari rotu worî adükari ngoafi himboranîkimî mafondaro. Ranîyo Susimbo sesi síhai-randeimbi ai burmakau anamîndî bidîfirî asu nimî ahurî wofî amboa sífimbî semündü haya adükari ngoafi yipurî nafîtambekîmî sünü tükümeñiyu. Nindou afîndî ai-babîdî Por Barnabasimbo, “Ai yîhoefî god-anafanî,” sei hehi burmakau hífokoefe segopîmbo masei.

¹⁴ Nga Kraisîndî hoafi sowandîfanî hafanî-rînandeimbi ai ranî hoafi himborîyafanî hena yowanîmbo hohoanîmo-yafandühî ahafandî hoearî hírine hena pípyafanî hafanî nindou afîndî-yafe mbusümo puküna hoafi-yafandühî safanîya, ¹⁵ “Wandafi mamî se, nimboe ramarîhinda? Ro-ana nindou yangîrî se nahurai-anehi. Ro síheimbo aboedî hoafi wataporîmbo-rîhoanda se nimîndîkoate-moatükunî ra híningîndîhi hehi God Yangîrî Nüngumbü sowana ñgei. Ai sünü, hífi, sírîwara asu mungu-moatükunî ranambe engoro ra nafîmarandî. ¹⁶ Horombo God ai nindou munguambo hífîhü híningîreandüra, ahei hohoanîmo süngu hei marîhündî. ¹⁷ Nga ai anüngu ra nafuimbohünda síhefîmbo aboedîreamunî arandî. Ai síheimbo sünambeahîndî hoe koafoare nümbür-ambeahîndî sesi yimungu-remîndambe sagadürî arandî. Ai sesi afîndî asu ñgusüfoambe híhîf-híhîfî sagadürî arandî,” masafanî. ¹⁸ Ai ranî hoafi ra wataporîmbo-marînandî, nga nindou ai ahafanîmbo burmakau hífîkoefe síhefembo hohoanîmo-

mayei hei, nga ai kikifoefe-ndürimbohünda tîñirifomefanî.

Ai Porimbo nîmoei pimarundî

¹⁹ Ranîyo Andiokihündi-yomo asu Aikoniamihündi-yomo Suda bîdirîfi ai sinîmo nindou-yei ngusüfoambe botîmarundüra ai Porimbo yîfîmbiyuwa yahomo houmbo nîmoeinamborurü mburu asu ngoafi bîdîfîranî kiafu hüründümo mahomo. ²⁰ Nga Sisasimbo süngurîhorî-rîhündeimbî ai sinei wakîrîhorî manîmboeia ai botîfi haya, asükai adükari ngoafîna mahu. Ranîyu asu ngorü sina Barnabas dîbombo Debinambo mahafanî. ²¹⁻²² Ranî ngoafîhü aboedî hoafi ra bokarîmarî-heneanda asu nindou afîndî ai Sisasimbo süngurîhorî-rîhündeî-mbîmboyahi tükümehindî. Ranîyo asu ai hîhîrîyafîne Ristra, Aikoniam, asu Andiok ranînambo hafanî süngurîhorî-rîhündeimbî ngînandîfi-nandürühî safanîya, “Se Godîmbo ndondîhi anîhondümbö-ndîhorî ndühündî. Tîñirîfo afîndî sîhefîmbo tükündîfemboe sîhîrî God ngînîndî hîfandarandî ranambe homböhönda,” masafanî. ²³ Asu mamamî ngoafîhü anîhondümbö-rîhîndeimbî ranaheimbo nindou hîfandî-yondürî rambo kafoarîneapurî hena asu sesî wehîyafandühî Godîmbo dîdîbafî-mefîneandî. Asu ai Adükarîmbo anîhondümbö-marîhorî ahandî warîwamî aheimbo hîñîngî-marîneandürî.

Ai hîhîrîyafîne Siria-yafe-ambe Andiokînambo mahafanî

24-25 Ranîyo ai Pisidia-yafe mbusümo hafanîmbo Pamfîria-yafeambe tüküyafîne Pergahü hoafi-wataporîmbo-rînrü mburîna asu Atarianambo mahafanî. ²⁶ Ateriahü ai sipambe fariyafîne hena Andiokînambo sepîmîndî maho. Ranîhü horombo Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî ai ahafanîmbo Godîndî ratüpurî ratüpurîmbohünda hînrîngî-rîhipîrühî seiya, “God ai sîhafanîmbo hîpoambo-ndeapîrühî mbîfarîhepîr-amboane,” masei. Asu ai ratüpurî ra ratüpurîyafanî moendî-marîneandî. ²⁷ Ai Andiokîhü tüküyafîne hena, anîhondümborîhindeimbîmbo gugurî-marîneandürî. Asu muᅅgu-moatükunî God ai ahafandî warî süᅅgu ratüpurî-mayu ranahambo hoafîmefanî. Ai hoafîyafandühî safanîya, “God ai ᅅgorü nafî nafîmaranda Suda-yafe ndîfo ai-amboanî Godîmbo anîhondümborîmarîhorî,” masafanî. ²⁸ Asu ai afîndî si Sisasîmbo süᅅgurîhorî-rîhüdeimbî-babîdîmbo mamarîfanî.

15

Serusaremîhü Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî-yafe bogorî ai gugurî-mefundî

¹ Ranîyo asu nîdou bîdîfirî ai Sudianîpoedî Andiokîna kosîmo Suda-yafe ndîfo Sisasîmbo anîhondümborîwureimbîmbo yamundîrûpurühî yahomoya, “Se Mosesîndî hohoanîmo süᅅgufekoate-ndîmondühî sîhamundî fîhoearî kefe tîrîhefekoate-ndîmondanî asu ᅅgîrî aboedambo-ndafundî,” mehomo. ² Asu Por Barnabas ai Sudiahündî-babîdîmbo hoafîna sîmborî sîmborî-memo.

Ranîmboemo anîhondümbö-rundeimbî ai hoafi fîründümondühi yahomoya, “Por, Barnabas asu nindou bîdîfîr-amboanî ai Serusaremînambo mbîhomo-ndamboane. Asu ai hoafi ra Kraisîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbî asu hîfandî-rundeimbî-babîdîmbo dîdîboado-mbîrundamboane,” mehomö. ³ Anîhondümbö-rîhindeimbî ai koamarî-hehipura mahomö. Ai Finisia asu Samaria-yafeambe mbusümondühi homo hoafiyomondürühi yahomoya, “Asu sihefi ndîfo amboanî Sisasîmbo anîhondümbö-marîhorî,” mehomonda asu anîhondümbö-rîhindeimbî muᅅguambo ai afîndî hîhîf-hîhîfî-mayei.

⁴ Ai homo Serusaremîhü tüküme funda anîhondümbö-rîhindeimbî Kraisîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbî asu hîfandî-rundeimbî ai ahamumbo hîhîfî-marîhüpürî. Asu Por Barnabas ai muᅅgua-moatükunî God ai ahafandî warî süngu ratüpurîmayu ranahambo hoafîmefînandürî. ⁵ Nga asu anîhondümbö-rundeimbî Farisihündî bîdîfîrî ai botîyafu hoafiyomondühi yahomoya, “Sihefi ndîfo ai ahamundî fîhoearî karu tîrîmbîhou-ndamboane asu ai Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo süngumbîrîhind-amboane,” mehomö.

⁶ Ranîmboemo Kraisîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbî asu hîfandî-rundeimbî ai hoafi ranahandî nîmîndî waporîyo dîdîboadofembohünda gugurîmefundî. ⁷ Ai waporîyomo homo muᅅgumayoa asu Pita ai nüᅅgumbo hoafiyupürühi yahuya, “Wandafi mamî, se fîfîrundî horombo hondü God ai seambeahîndî wambo kahoare hîningîmareandîrî sihefi ndîfo ranaheimbo wandî yasîmondînambo aboedî

hoafi hoafi+yowani hîmborî+yohü anîhondümbó-fembohünda. ⁸ God ai munḡuambo nindou-yafe hohoanîmo ra fifîreandi. Ai sîhefi ndîfo ranaheimbo yîni mehu ra nafuimbohünda Yifiafi Aboedi masagadürî sîhefi+mbo masemuni nou. ⁹ Ai moai sîhefi+mbo ḡgorü süḡgureandühi aheimbo ḡgorü süḡgurearü, ḡḡa wani. Ai anîhondümbó-marîhinda asu God ai ahei ḡḡusüfoambe ramareandüra sürühehindeimbi tükümehindi. ¹⁰ ḡḡa nîmboe asu se Godîmbo randîhu hoeindîhurü yahomo houmboa? Se ḡḡiri sîhefi ndîfoambo sîhamundi fihoeari karu timbirî+hound-amboane mbîsîmondühi aheiwami nîmboreimbi moatükuni nandundi. ḡḡa horombo sîhefi amoa asu sîhir-amboani nîmboreimbi moatükuni ra ḡḡiri ndahumîndefî. ¹¹ Suda sîhiri ndarihu anîhondümbó-arîhundî ana, Sisasîndî hîpoambonambo aboedambo-ndahumboyefî, ḡḡa asu sîhefi ndîfo ai-amboani ranînambo aboedambo-ndahimboyei,” mehu. ¹² Barnabas Por ai Godîndî ḡḡîndî nafuimbo moatükuni asu hepünîfeimbi moatükuni ra God ai Suda-yafe ndîfombo ahafandî warîsüḡḡu ramareandî ranahambo ndorîne wataporîmbo-marînandi. Asu munḡu ai wataporî ra hîhîmborî-yomondühi hîmbo yangîri kûmarundi.

¹³ Hoafi moendîmayowa asu Sems ai hoafi+yuhü yahuya, “Wandafi mamî. Se wandî hoafi hîmborî+yomo. ¹⁴ Saimon ai haponda ndore korîfoare hoafi+yuhü yahuya, God ai ahandî hîpoambofe hohoanîmo nafuiyuhü sîhefi ndîfo bidîfirambo weḡḡurühi wand-anei mehu.

15 Asu Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi-amboa mamî yahurai-ane. Ai yaru hoafi nda sürü papîmaründî: 16 Adükari ai hoafiyuhü yahuya,

‘Defitîndî mamîsirî ai worî nahurai birîmefoendî,
 nga süngunambo ro hîhîndahe koda
 asu ahandî mamîsirî ra asükainda botîndîhe-amboyahî
 nindou ai worî birîfoare mbura simborî worîmbo-arandî nou.

17-18 Rananîmbo asu nindou amurî ai randîhi Adükari-mbo kokondî-horîmboyei.

Asu munġuambo Suda-yafe ndîfo ro wand-anei masahî ranai-amboa kokondî-horîmboyei. Hoafi nda horombo hondü ndani-moatükunî tükündîfemboe mehu-ane.

Adükari ai yare hoafîmayu ai ranî-moatükunî raremarandî,
 asu horombo hondü nindou ai ra fîfirîmarîhindî, mehu.” *Amos 9:11-12*

19 Ranîmboyo asu Sems ai hoafiyuhü yahuya, “Ro rarîhe hohohanîmoayahî sîhefî ndîfo ai hîhîrîyahî Godîmbo sowana mahei ranaheimbo sîhîrî ngîrî tîngîrîfo ndahundürî. 20 Wanî, nga sîhîrî aheimbo pasambe ndandîhu hoafîndefomboane. Kabomombo sesî dîdîbafife sîhefeimbi sesîpoanî, nîmorehî sîsîhîmopoanî asu anamîndîhoandî birabîrîyopoanî, nînîhondî amînda-wofîfeimbi asu horî sesîpoanî. 21 Ai ngîrî randîhindî ra nîmboe horombo peyomo houmbo haponda munġuambo ngoafi adükarambe nindou ai Mosesîndî

hoafi bokarihoemo arundi. Asu munguambo ngoafimbo nimarimbo si ranambe Suda-yei rotu worambe ritimiru arundi,” mehu.

Suda-yafe ndifo anihondumbo-rihindeimbi ahei pas-ane nda

²² Ranimboane asu Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomo hifandiru-ndeimbi-yomo asu anihondumbo-rihindeimbi-yei ai hoafi firihümündihî seiya, “Sihiri-hündi bidifiri ai Por Barnabas babidimbo Andioknambo hombohünda koandihetu-purimboane,” masei. Ai Sudas, ahandi ndürî ngorü Barsabas, asu Sairas ahafanimbo ngafani sei hininigi-marhipiri. Yimbu ai anihondumbo-rihindeimbi-yei bogori-yafani. ²³ Ahafandi warihü ai pas mami koarihoe-mondühî hoafiyomondühî yahomoya:

“Ro Kraisindi hoafi sahumindefi hefi rihundeimb-ane fi asu hifandirihu-hundeimb-ane fi. Suda-yafe ndifo anihondumbo-rihindeimbi Andiokihü, Siriahü, Sirisiahü aniboadei, se karihasi-handürî.

²⁴ Ro himbori-yefimboane fi rohündi bidifiri ai homo watapori-memondamboyo sihei hohoanimo mamikari-marandürî, nga asu ro moai ahamumbo randundi sefi.

²⁵ Ranimboane asu ro hoafi firihumindefi mburihu sefiya ro nindou siheimbo sowana koandihetu-purimboyefi. Ro nindou ra yihoe fi ngunindi Barnabas asu Por-babidi koamarihetupiri. ²⁶ Ai moai ahafandi fimbo hohoanimo-yafani, nga ai sihefi Adükari Sisas Krais ahambo-hündambo ahandi ratüpurî

ratüpuri-mayafani. ²⁷ Ranimboyefi ro Sudas asu Sairasimbo koandihupira ngafani hoafi ro sürü paparhundı rahurai randine ahafandı yafambenambo hoafındamboyafani. ²⁸ Yifiafi Aboedi ai yihoe fi mbusümo nımarımbo asu ro mamı mamamberihu hohoanımo-yefühi sefiya, ‘Ro ngırı ngorü tıñümbı hohoanımo sıhei wamı nandıhundı,’ masefi, nga se ndanı hohoanımo yangırı anımbo randıhimboyei. ²⁹ Se kabomombo sesi didıbafıfe sıhefeımbı sesıpoanı, horı sesıpoanı, nınıhondı amında-wofıfeımbı sesıpoan, nımorehi sısıhımopoanı asu anımındıhoandı bırabırı-yopoanı. Se ranı hohoanımo süngufepoanı. Se ranı-moatükunı ra hınıngarıhindı ana, aboedındeımboyei. Yihoe fi hoafi ndear-ane, nga se aboedı nıboadei,”

mehomo.

³⁰ Ranıyo asu Serusaremıhündı anıhondümborıhindeımbı ai nındou yımbuyımbu ra koamarı-hehipura Andiokınambo mahanımo. Asu ai anıhondümborıhindeımbı gugurundürı mburu pas ra masabudürı. ³¹ Anıhondümborıhindeımbı ai pas ranambeahındı aheimbo ngınemındındürımbo hoafi hoeırıhi hehimbo hıhıf-hıhıfi-mayei. ³² Sudas asu Sairas ai Godındı hoafi hoafıyafanı rınandeımb-anafanı. Ranıyo asu yımbu ai aheimbo afındı ngınemındımbı hoafi hoafıyafıandürı marınanđı. ³³⁻³⁴ Yımbu ai Andiokıhü nıngo-nıngo-yafıne mburına anıhondümborıhindeımbı ai ahafanımboya, “God ai aboedi-aboedi mbıreapır-amboane asu ngusüfoambe afurınde kündeambui,” sei hehi

nindou koamari-houpîrî ranahamumbo sowana koamarihehipîra hîhîrîyafîne mahafanî. ³⁵ Nga Por asu Barnabas ai Andiokîhü manîmbafanî. Ranîhü yimbu ai nindou bodîmondî-babîdî Adükârîndî hoafî bokarîhe-neandühî yamundî-marîneandürî.

Por Barnabas ai yûkürübî-mefîneandî

³⁶ Sünġunambo Por ai Barnabasimbo hoafîyundühî yahuya, “Sîhîrî munġu ŋgoafî adükârî sapo Godîndî hoafî horombo bokamari-hehoandî ranî ŋgoafînambo anîhondümborîhindeimbî ai nünġumbayahi ranî ndüfosimbo gagimboane,” mehu. ³⁷ Barnabas ai Sonîmboyu Makîmboyu randeimbî-mayu ranahambo ai-babîdî semündü hombo mehu. ³⁸ Horombo Son Mak ai Pamfiria ŋgoafîhü ahafanîmbo hînîngîmareapîrî, ŋga moai ai-babîdî Adükârîndî ratüpurî, ratüpurîyu hu. Nga asu Por ai ahambo moai semündü-hombo yifirîyu. ³⁹ Yimbu ai sîmborî hoafîyafîne hena yûkürübî-mefîneandî. Barnabas ai Mak serümündü haya sipambe farîyafîne hena Saiprusînambo mahafanî. ⁴⁰ Nga Por ai Sairas serümündü mahafanî. Anîhondümborîhindeimbî ai ahafanîmbo hoafîyeihî seiya, “Adükârî ai sîhafanîmbo moanî hîpoambo-ndeapîrühî mbîfarîhepîr-amboane,” masei. ⁴¹ Yimbu ai Siria, Sirisia-yafeambe hahabodîfanî wakîrîneandühî anîhondümborîhindeimbîmbo ŋgînîmarî-nandîfînandürî.

16

Timoti ai Por-dîbo mahu

1 Por ai Derbe ŋgoafi hu ŋgasünde haya Ristra ŋgoafina mahu. Sisasiṁbo süngurüri-randeimbiṁ mamṁ, ahandṁ ndürṁ Timoti ai ranṁhü mamaru. Ahandṁ hondṁ ai Sudahündṁ anṁhondüṁbo-reandeimbṁyo, ŋga asu ahandṁ afṁndṁ anṁmbo Grikṁhündṁyu. 2 Ristrahündṁ asu Aikoniamṁhündṁ anṁhondüṁbo-rṁhindeimbṁ ai Timotimbo ahṁnṁyeihṁ seiya ai nindou aboed-ani masei. 3 Asu Por ai Timotimbo ahandṁ süŋgu semündü-hombo yahu haya hohoanṁmo-mayu. Ai Sudahündṁ ranṁ hifṁhü manṁŋgomo ranahamumbo hohoanṁmoyuhü ahambo serüṁndü haya ahandṁ fi hoearṁ ra karirṁ tṁmarṁherü. Sapo muŋguambo ai fifṁrundṁ Timotindṁ afṁndṁ ra Grikṁhündṁ-mayuwambo. 4 Ai ŋgoafi adükariṁnambo homo tüküyafu, homo tüküyafu rundühṁyo asu horombo Kraisṁndṁ hoafi sowandümo homo-rundeimbṁ asu hifandi-rundeimbṁ Serusaremṁhü hoafi ranṁ sünguru masṁhoemo ra anṁhondüṁbo-rṁhindeimbṁmbo masabudürṁ. 5 Asu ranṁmboyo Kraisṁndṁ nendṁ ranai hoafi ranṁnambo ŋgṁnṁndṁ anṁhondüṁbo-rṁhindühṁ muŋguambo si aho ra nindou ai afṁndṁ tüküyahi marṁhündṁ.

Por nindou mamṁ Masedoniahündṁ hoeimarirṁ

6 Ngṁmṁ ai Frigia, Garesia-yafeambe homondane, Yifiafi Aboedṁ ranai ahamumbo nindou Esia hifambe ranaheimbo Godṁndṁ hoafi hoafiyo-ndürṁpoanṁ meho. 7 Ranṁyomo ai Bitinia hifṁnambo hombo yahomo houmbo Misia-yafe yüpupuikṁmṁ tüküyafundane, asu Sisasiṁndṁ Yifiafi ranai ahamumbo ranafi hombo yowanṁ mehopurṁ. 8 Ranṁyomo asu

ai Misia nafi-yafu hou Troas ngoafi-nambo mahanimo. ⁹ Ran+yu asu ranî n+mbokoanî Por ai yafogoadinambo nahurai ran+poanimbo moatükunî hoeireandane, nindou mamî Masedoniahündî ai botîfi nüngumbo hütî-hütîrürühi yahuya, “Se ndanafi kosafi yîhoefombo farihawamuni,” mehu. ¹⁰ Por ai ranî-moatükunî hoeire hayamboyu ro hohoanimo-yefomboanefî God ai ranaheimbo ahand+mayo hoafi ra hoafimbohünda koamar+hemunî. Ran+imboane asu nîmehünou ro Masedonia hîfînambo hombo napor+hundühi nafi kokomar+hündî.

Ridia ai Godîndî hoafi süngumareandî

¹¹ Sipambe fari-yahu Troas ngoafi hîniŋgîrihu hohu asu Samotres airan+nambo hefî asu ŋgorü sihü Neapolis ngoafîhü tükümehündî. ¹² Ranîyefî asu ranîhü hîniŋgîrihu hohu hefî, Firipai ngoafîhü tükümehündî. Masedonia-yafe hîfambe Firipai ngoafi adükarî Rom ai hîfandî-marundî. Ranîhü tüküyahu yahunümbî nîmbî manîmboefî. ¹³ Ngoafimbo nîmarîmbo si tüküfeyoane, asu ro hefî ginîrûmbî ngoafi tebünanî tüküyahu mburîhu, hoekîmî mahefî. Hoe ranî fikîmî ran+poanimbo fondî Godîmbo didîbafi-fembohünda fondî mbanîŋgoyo sefî hoahumboyefî mahefî. Ranîhü nîmorehî bidîfirî ai gugurîyahi nîmarei-ane asu ro aibabîdî wataporîmayefî. ¹⁴ Nîmorehî mamî adükarî ngoafi Taiatairahündî, ahandî ndürî Ridia, ai hoafi ro hoafîmayefî ra hîmborîmayo. Ranai ana Godîmbo didîbafîfe hoafîyorandeimbi

asu ai hamburî hoearîfihî kaki semîndî-randeimb-ane. Adükarî ai ahandî ŋusüfoambe hohoanîmo botîmare-andamboyo Por ai hoafi, hoafîmayu ra anîhondümbö-mareandî. ¹⁵ Ai ahandî worambeahîndî-babîdîmbo himonî hundürümayerî. Ai himonî hundürüyo mbura yîhoefîmbo hoafîyohü yahoya, “Se ro Godîmbo anîhondümbö-marîhinî ra fifîrîndundühî ana, se wandî worambe dîfomo nîmandomo,” meho. Ai yîhoefîmbo hütî-hütî-maramuna-mboyefî, asu ro ahandî hoafi süngu mahefi.

Por ai Sairas-dîbo Firipai ŋgoafîhü karabusî-mefîneandî

¹⁶ Mamîmbo ro Godîmbo didîbafîfembo fondühî hefane, moanî ratüpurîyo-randeimbî nîmorehî mamî yîhoefîmbo nafînî hoeimareamunî. Ŋga moaruwai nendî ahandî fiambe nîmarîmbo nînî-moatükunî süngunambo tüküfemboayo ra hoafîyo-marandî. Ranîmboyo asu nindou ai ahandî hoafi himborîmbo ranahambo hîfandîru-rundeimbî ahamumbo kaki adükarî sahüpurî marîhündî. ¹⁷ Ranîyo nîmorehî ranai Por-babîdîmbo yîhoefî süngu hohüyo asu ai yare puküna hoafîyowohü yahoya, “Nindou ndanai ana God Nîmoamo Hondü amaru ranahandî ratüpurîyomo-rundeimb-anemo. Rananemo asu God ai sîheimbo aboedambo-fendürîmboayu hoafi ra hoafîyomo rundühanemo,” yaho marandî. ¹⁸ Munġuambo si ai rapomayo hoamboyo asu Por ai ranahambo yîboaruko-yîboarukofi haya, asu ai hîhîrîfî nüngumbo moaruwai nendî amaro ranahambo hoafîyundühî yahuya, “Ro Sisasîndî ndürînambo

hoafayahî se nîmorehî ranahambo hîniŋgîndo hawa ŋgafi,” mehundo. Raniyo asu moaruwai nendi ranai mamî ranî simboanî hîniŋgire haya maho.

¹⁹ Ahambo hîfandîru-rundeimbi ranai ahamundi kaki semîndî nafi awarîmarîhoayo ra fîfirîmarundi sapo nîmorehî ra ŋgîrî nîni-moatükunî tüküfemboayo ra asukai hoafiîndo. Ranîmbo-anemo ai Sairas asu Por ahafanîmbo kîkîhîrûpîndümo mburûmbo kiafu hürûpündîmo nindou adükari ahamundi koadürü guguru nîmarîmo rundühî mahomo. ²⁰ Ai ahafanîmbo sowapündümo nindou hoafi hîmborîyomo-rundeimbi ahamumbo soana homo hoafi yomondühî yahomoya, “Nindou yimbu ndanana Sudahünd-anafanî, ŋga aiyafanî nindou sihefi adükari ŋgoafi hü amarei ranaheimbo moaruwai hohoanîmo botîmarîneandî.

²¹ Ran-anafanî nindou Romîhündî sihîrî ahînümbî hohoanîmo süngukoatembo-mayo ranahambo yamundarîneandî,” mehomo.

²² Ranîyei asu nindou afîndî ranai ahafanîmbo ranîmbohünda papi-hoafi-marîhüpîrî. Ranîyomo asu hoafi hîmborîyomo-rundeimbi ai ahafandî hoearî yümündühaupürî mburu hoafi yomondühî yahomoya, “Ahafanîmbo wofi bogorînambo harîmbemopîra-mboane,” mehomo. ²³ Ranîyomo asu ahafanîmbo wofi bogorî-mayo ranambo puküna buburûpîrî mburu, asu karabusî-marupîrî. Ranîyomo nindou karabus wofi hîfandî-randeimbi ahambo hoafi yomondowohü yahomoya, “Se ahafanîmbo wudîpoapondo hîbadapîrî,” mehomo. ²⁴ Ranîyu nindou ranai hoafi ranahambo hîmborîyu

mbura ahafanîmbo karabus worî safambe ragu nîmî ahi yîrîfoneimbînambo yitîŋarîhü hüputüpu-rapürîmündî hîniŋgîmareapîrî.

25 Ranîyafanî Por Sairas ai nîmbî mbusümondühi nîmarîfanîmbo herüyafandühi Godîmbo didîbafî-mefîneando. Asu nindou bîdîfîrî karabusîyafu mamarîmo ranai ahafanîmbo hîmborî-memopîrî. 26 Asu

nîmehünou hîfîhe afîndî tüküfehüyo karabus worî kambohoanî ranai fîfîmîmayo. Ranîyo nîmai yipurî ranai sübüdîhoehüyo nindou karabus worambe mamarîmo ahamundî fihîndî sen makiaro ra fufurîmarîhoayo. 27 Ranîyu

aşu karabus hîfandarandeimbî ranai botîfi yipurî sübüdîhoai menġorowa hoeire haya nindou ai mbafefou yahu haya yîhîmboyuhü penau hoandarî semündü haya wandîhoarî hîfokoandîhea yahu haya ramefiyu. 28 Nga

Por ai heiyuhü yahuya, “E! Se sîhafî fi yimbündamboyafî! Ro-ana munġu amarefî,” mehuamboyu. 29 Ranîyu karabus hîfandi-

randeimbî ai nindoumbo hai sowandümo sîni-mo yahu mîŋġiyu hoafîyu mbura nîmai worî safambe pîpîyu hu Por Sairas yafandî yîrîkîmî hîhamîndarîyuhü piyu menġuru.

30 Ranîyu ai ahafanîmbo sepîrîmündî weindanî hüfu nîmarümbö hoafîyupurühi yahuya, “Rîtîfo yimbu, ro nîni nününġundîheanda God ai wambo aboedambo-mandeandîra?” mehuamboyafanî.

31 Asu ai sîmborî safanîya, “Se Sisas Adükarî ranahambo anîhondümbö-ndîworanî anîmbo asu God ai sîhambo, sîhafî worambeahîndî-babîdî aboedambo-ndeandürümbui,” masafanî.

³² Asu raniyo Por Sairas ai karabus hifandi-randeimbi-mayu ranahambo nindou mamî ranî worambe manîmboei aheimbo kameihî parînerî hena Adükarîndî hoafi hoafîmefînandürî.
³³ Ranîyo asu ranî nîmbokoanî karabus hifandi-randeimbi-mayu ranai ahafanîmbo sepîrîmündî mbura ahafandî masîmei ra popoaimarandî. Ranîyo asu ai ahandî fikîmînîndî-babîdimbo munğu hundürümayeri. ³⁴ Ranîyu ai ahafanîmbo sepîrîmündî hafu ahandî worambe nîmarümbö sesî sagapîra masowasîfanî. Asu ai ahandî fikîmînîndî-babîdî haponda Godîndî hoafi hîmborîyei mburîhü anîhondümbö-marîhindî ranîmbohünda hîhîf-hîhîfîmayei.

³⁵ Ranîyomo siambe hoafi hîmborîyomö-rundeimbi ai prisman bîdîfirî koarîhoupurühi yahomoya, “Hapoana se nindou yimbu ranahafanîmbo hînîngîndowapîra mbîhafandamöboane,” mehomo. ³⁶ Ranîyu nindou karabusîmbo hifandi-randeimbi ai Porîmbo hoafîyundühi yahuya, “Hoafi hîmborîyomö-rundeimbi ai ‘hînîngîndowapîra mbîhafandamöboane,’ mehomonda-möboanahî sinî hoafayahapîri, nga hapoana se aboeda ngafanî,” mehupîri. ³⁷ Asu Por ai prismanîmbo hoafîyupurühi yahuya, “Ro-ana Romîhünd-anehi, nga ai yîhoehîmbo nînîhümboyo hoafi hîmborambe nindou hîmboahü buburümünî mburu, karabus worambe koamafoarümünî. Asu ran-anemo haponda ngoafîna yîhoehîmbo dîbo semîndîmünî koehefembo hohoanîmoemo. Refeana wanî! Nga ahamundîhoarî anîmbo sîfomo sowandümömunî koarîhoumuna

ngemboyehi,” masafandamboemo.

³⁸ Asu prisman ranai ahafandimayo hoafi ra hoafi himboryomo-rundeimbimbo hoafimemopuramboemo. Raniyomo asu Por Sairas ai Romihünd-anafani hoafi ra himboryomo mburu yihimbo-memo. ³⁹ Raniyomo asu ai homombo ahafanimboya, “Karihapisi, ro hütiyefi,” yahomo mburu moanambühi sowapündümo mahomo. Asu raniyomo ahafanimbo hoafiyomopirühi yahomoya, “Se ngoafi nda hiningindine hena ngorü goanini ngafani?” mehomo. ⁴⁰ Raniyafani ai karabus wori ra hiningirine hena Ridiandi worina mahafani. Ranihü anihondümbo-rihindeimbi ai mafandi-hindamboyo asu aheimbo ngusüfoambe kikimi-foarineiri hena mahafani.

17

Tesaronaika-hündi ai Por Sairasimbo hürütümarihüpri

¹ Raniyafani Por Sairas ai hafani Amfiporis Aporonia ngoafi kefoene hena hafani Tesaronaika ngoafihü tükümeFINEANDI. Ranihü Suda-yafe rotu wori mamı mafondaro.

² Ranıyu asu Por ai yaremarandi süngu Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nımarımbo ngımımbo moanı nımarımbo si ra ai-babıdımbı Baıbor-ambeahındı hoafi ranahambo ndorıhi wataporımbo-marıhündı. ³ Ai aheimbo

Godındımayo hoafi ranahandı nımındı ra wataporımbo-randühi yahuya, “Nıdou God ai ahambo nımorehi nıdownenımbı aboedambo-fendürımbo kafoariri hinıngımariri

ra Krais-ani asu ai asūbusi afindi semündü haya yifiyu mbura asūkaiyu botimefiyu,” mehu. Asūkaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sisas ndanahambo ro sheimbo hoafayahi ai Krais-ani,” mehu. ⁴ Nindou bidifiri ranihündambo ai hoafi ranahambo anihondumbo-rihi mburihü, Por Sairasi-yafandi süngu mahei. Nindou bidifiri Grikhündi Godimbo hohoanimo parihoreimbi asu nimorehi afindi bogorimbo-yahindeimbi ai-amboa ahafandi süngu mahei.

⁵ Ranimboyo asu Sudahündi bidifiri ai ngusüfoambe moaruwai-marapura nindou bidifiri funiru wakirundeimbi maketambe maningomo ranahamumbo gugurimarupura ai homo nindou afindi guguripuri mburumbo hohoanimo botimaripura ngoafambe nginindi hoafemo wakimarundi. Raniyomo asu ai Por Sairas kikihepimindi nindou afindi burimemo ranahamumbo sowana sepimindi hombohünda ahafanimbo kokorupirühi Sesonindi worina pipina mahomo. ⁶ Nga raniyomo ahafanimbo hoeifepirikoate-yomondühi-yomo, ai Sesoniyu asu anihondumbo-rundeimbi bidifiri-yomo ahamumbo nindou bogorimboyafu mamarimo ahamumbo sowana kiafu hürüpundümo mahomo. Ai homo puküna hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou ndanai ana muᅅguambo hifi ranihü moaruwai hohoanimoyomo marundi ran-anemo asukai haponda ndanihü tüküyafu aningomo. ⁷ Asu Seson ai ahafanimbo worinimareapiri. Nga nindou muᅅgu ndanai ana adükar bogori hondü Sisarindi ahinümbi hohoanimo gogonimbo-riheneandühi

safanīya, ‘Awi nindou adūkarī bogorī ṅgorū manūngu, ṅga ahandī ndūrī Sisas-ani,’ safanī marīnandī,” mehomō. ⁸ Ranīyomō ṅgoafīhündī bogorī-yomō asu nindou afīndī-yēi ranai hoafī ranahambo hīmborīyēi hehi afīndī hohōanīmoyēihī ṅgusūfoambe moaruwaimarandūrī. ⁹ Ranīmboemō nindou bogorī ai Sesonīyu bodīmondī-yomō ahamumbo kot pemīndomō mehomōnda asu ai kaki masabupura hīnīṅgīmarīpura mahomō.

Por Sairas ai Beria ṅgoafīhū mamarīfanī

¹⁰ Mamī ranī nīmbokoanī anīhondūmborīhindeimbī ai Beria ṅgoafīnambo Por Sairas koamarīhehipīra mahafanī. Ai hafanī Beria ṅgoafīhū tūkūyafīne mburīna Suda-yafe rotu worī mafēṅgorō ranambe kefoene mahūfanī. ¹¹ Beria ṅgoafīhū Suda mamarei ahei hohōanīmo ra Tesaronaikahündī-yafe hohōanīmo ṅgasündīmareandī. Beriahündī ai Por Sairas-yafandī hoafī hīmborīyēi mburīhū, asu hoafī ranahambo masahūmündī. Ranīyo ai muṅguambo si maho Bukambeahī hoafī ra hoeirīhi marīhündī ahafandī hoafī ra anīhondūmbayo sei hehi. ¹² Ranīyēi asu Sudahündī afīndī ranai hoafī ranahambo anīhondūmbō-marīhindī. Asu Grikīhündī nīmōrehī ndūrēimbī bogorīmbo-yahindeimbī afīndī asu nindouwenihī afīndī ai hoafī ranahambo anīhondūmbō-marīhindī.

¹³ Por ai Beriahündambo Godīndī hoafī bokarī-marīhendūrī ranahambo Tesaronaikahündī Suda ai hīmborīyēi hehi Beria ṅgoafīhū amboa hei tūkūmehindī. Ranīyo asu Tesaronaikahündī

ai nindou Beriahündi-mayei ahei ŋgusūfoambe moaruwai hohoanimo botimarihindüri. ¹⁴ Raniyei asu anihondümborihindeimbi ai hohoanimoyeihi seiya Porimbo moaruwaimbo ndihorimboyei sei hehi ahambo hoekimi koamarihedora mahanu, ŋga Sairas Timoti ai Beriahü mamarifani. ¹⁵ Raniyomo nindou bidifiri ai Por sowaründümo hou ai-babidi Atens ŋgoafina mahomo. Asu Por ai yahuya, “Sairas Timoti ai nimai wambo-sowana mbisini-fandamboane,” mehuamboemo asu hoafi ra sowandümo hou hihiriyafu Berianambo mahomo.

Por ai Atens ŋgoafihü Godindi hoafi hoafimayu

¹⁶ Por ai Atens ŋgoafihü Sairas asu Timoti ahafanimbo hifandapirühi nimarumbo hoeireandane, ŋgoafi ranihü tikai god sisami afindi burimayo ranimbo ŋgusūfoambe nimbimayu. ¹⁷ Raniyu Por ai Suda-yafe rotu worambe Grikihündi bidifiri asu Suda bidifiri anihondümborimbo Godimbo hohoanimoyomorundeimbi ahamumbo wataporimbo-marapuri. Raniyu muŋguambo si maho ra nimorehi nindowenihimaketambe gugureyahi nimoreiane, hu ai-babidi nimarumbo wataporiyu marandi. ¹⁸ Raniyomo Epikurian asu Stoik fifirundeimbi nindou ranai Porbabidi hoafinambo simbori-simbori-memo. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou hoafi afindeimbi ndanai nini hoafi, hoafinda yahumboyuwa?” mehomo. Asu bidifiri ai

hoafiyomondūhi yahomoya, “Awi, ai ndifo-yafe sisami god mamī ranahambo hoafimbo yahumboani,” mehomo. Nga Por ai Sisas yifihündi botimefiyu hoafi ra hoafimayuwambo ranimboemo asu ai rahurai yaru hoafimemo.

¹⁹ Raniyomo ai kansir Areopagus wafuwami mafandundi ahamumbo sowana Porimbo sowaründumo mahafomo. Ai homo ahambo hoafiyomondūhi yahomoya, “Ro simbori hoafi nda se nindou aheimbo hoafiyafi arandi ra himborimbo sefomboanefi. ²⁰ Asu ro shafi hoafi ra himboriyefi hohu hoafi ranahandi nimindi ra fifirindihu sefomboanefi,” mehomo.

²¹ Nga nindou Atens ngoafihū amarei anei asu ngorū ngoafihündi sühüsi Atens ngoafihū amarei anei ranai moai amuri hohoanimoeyi rihündi, nga wani. Ai ana hoafi simbori engoro ranahamboane hoafiyu asu himboriyo ranimbo yangiri hohoanimoayei.

²² Raniyu asu Por ai Areopagus wafuwami kansir-yomondi mbusūmo nūngumbo hoafiyuhū yahuya, “Nindou Atensihündi, ro hoeiriheandane se-ana muṅguambo god ranaheimbo süngufe hohoanimo-ane hohoanimo-memo. ²³ Nga ro nafina habodihūhi shēi sisami god hoeimaritheandūri. Asu sisami godimbo sesi shēfe randeimbi fondi mamī hoeimaritheandi ranifihī se sürū papimarihündi ra yare hoafiyowohū yahoya, ‘Ndanana sisami god ro fifirifekoate-mayefi ran-ane,’ meho. Nga asu se moai rani god ra ahambo fifirihori, nga se ahambo moani hohoanimoeyi marihündi God ranahambo haponda ro hoafindahandūri

samboanahi.

²⁴ God ai hifi nafira mbura asu munquambo moatükunî ranifihî nafira hinîngîmareanda anîngo ranai Adükar-ani sünambeahi asu hifinî. Ranîmboani aiana ngîrî nindou ai ahei warînambo worîmbo-rîhündeimbi worî ranambe ana nîmandu, nga wanî. ²⁵ Ai moai rananî moatükunî mbonîmboramündî randî ranîmboane asu ngîrî nindou ahei warîna ahambo raranî-moatükunî fandîhehuri. Sapo ai-ani nindoumbo yangîrî nîngombo hohoanîmo, yafui asu munquambo ranî-moatükunî ra saimunî arandî. ²⁶ Amoa mamî ranahandambo-hündîyo God ai nindou munqua sirî nafîmarandî munquambo hifîhü nîngombohünda. Asu ai ahandîhoarî horombo nindou ranîhü nîngombo asu hifi yüpupui kîkîre hinîngîmareandî. ²⁷ God ai yare hinîngîre hayambo hohoanîmoyuhü yahuya, 'Ranîhü dîboadimbo anîmbo asu ai wambo ro anîmboahi ra koko-mbîrîhündîr-amboane,' mehu. Ranîmbo-hündambo anîmbo nindou ai God nahi anîngu ranahambo kokondîhorî hoeindohorî-mboyei. Nga God ai mamamî sîhefîmbo sowahî anîngunîyupoanî. ²⁸ Sîhîrî ai-dîbo yangîrî anîmboefî, ai-dîbo ahahabodefî asu ai-dîbo-aneî anîboadeî. Rahurai-ane sîhei herü fîfîrundeimbi bîdîfîrî ai yaru hoafîyomondühî yahomoya, 'Sîhîr-amboanî Godîndî nîmor-aneî anîmboefî,' mehomo. ²⁹ Sîhîrî Godîndî nîmor-aneî asu ngîrî sîhîrî randîhu hohoanîmondefühîya, God ai gor, sirfa kapa, nîmoei ranî sîsamîyu mbîseîfî. Asu ngîrî hohoanîmo-ndefühîya, God moanî sîhefîhoarî hohoanîmoyefî hohu

sìhefi warinambo nafimarìhur-ane mbìsefi, nga yowani. God ai-ana gor, sirfa kapa, nìmoei ranì sísamìyupoanì.

³⁰ Horombo nindou ai Godimbo fìfìrìfìkoate-mayeiamboyu rasimboanì ai moai aheimbo ngìnìndìrandürì. Nga hapondanambe ai munguambo nindou munguambo hìfìhü ranaheimbo yahuya, ‘Se sìhei hohoanìmo moaruwai daboadanambo-ndìhi hehi wandì hohoanìmo süngundìhindì,’ mehu. ³¹ Nga asu ai mamì sihì dìbonìyu hìnìngìmareandì si ranambe ai mbumundì hohoanìmo süngundeandühì ahei hohoanìmo ranì simogodühì munguambo nindou yìbobo-ndeandürìmbui. Nga ai nindou mamì ranì-moatükunì ra hìfandìmbohünda hìnìngìrirìmboani. Nindou ra yìfìmayuwa God ai honguambeahìndì botìmarirì ranani, nga ranahambo anìmbo sìhìrì anìhondümbo-ndìhurìmboane,” mehu.

³² Nindou bìdìfìrì ai nindou yìfìhündì yangìrìfembo hoafì ra hìmborìyomo houmbo-yomo asu ai ahambo sísìndì hoafìmarurì. Nga bìdìfìrì ai hoafìyomondühì yahomoya, “Asükaindefì ranì-moatükunì ranahambo sìhafì hoafì hìmborìndefo,” mehomondo. ³³ Asu Por ai kansìrì-yomondì wataporì yare hìnìngìreapurì haya mahu. ³⁴ Nindou bìdìfìrì ai ahambo süngurìhorühì hoafì ranahambo anìhondümbo-marìhindì. Nindou mamì ahandì ndürì Dionisius Areopagusìhündì ai kansìrìmbofi mamaru. Asu nìmorehì ahandì ndürì Damaris ai-amboanì anìhondümbo-mareanda asu nindou bìdìfìrìyeyì hoafì ranahambo anìhondümbo-marìhindì.

18

Por Korin ngoafihü amaru

¹ Süngunambo Por ai Atens ngoafi hiniᅅgire haya Korin ngoafina mahu. ² Ranihü ai Sudahündi mamı ahandi ndürı Akwira hoeimariri. Aiana Pondus-hündiyu. Nindou raniyu ai ahandi nımorehi Prisira-dıbo Itari hifi hiniᅅgirıne hena asu Korinına mahafe. Nindou mamı Rom ngoafihü adükari bogorımbofi nımarümbı ahandi ndürı Krodius ai Sudahündi nindou muᅅgu aheimbo yahuya, “Se Rom ngoafi nda hiniᅅᅅindıhi hehimbo ᅅgorü hifina-ndahindi,” mehuamboyafe ai Korinınambo mahafe. Raniyu asu Por ai ahafembo ranihü hoeifepirımbo mahu. ³ Nindou yimbu ranai Por-babıdı mamı rani ratüपुरı ra ratüपुरıyei rıhündeimbı wamboyu Por ai, ai-dıbo nüᅅgumbo seri worı kakiyei marıhündi. ⁴ Muᅅguambo moanı ngoafımbo nımarımbo si Por ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nüᅅgumbo Sudahündi nindou ranaheimbo wataporıyu marandı. Nindou Sudahündi asu Grikıhündi aheimboya ahei ᅅᅅusüfoambe botındıheiranı asu Sisasımbo anıhondümbo-mbırıhında yahuhayamboyu hüfu hoafımendürı.

⁵ Sairas asu Timoti ai Masadonia hifi ra hiniᅅgirıne hena Korin ngoafina kosafandanı Por ai Sudahündi ranaheimbo aboedi hoafi yamundeandürühi manüᅅgu. Ai Suda-mayeı aheimbo anıhondümbo hoafıyundürühi yahuya, “Sisas ana nindou God ai nindou aboedambofembo kafoariri hiniᅅᅅimarir-ani,” mehu. ⁶ ᅅga ai ahandi hoafi ra sahümündi

pirîhi mburîhü asu ahambo tirîfoarîhorî hoafîmehündo. Ranîyu asu Por ai ahandî hoearî fihîndî düdübudî püpürüfi-foareandühi simborî hoafîyundürühi yahuya, “Se hoafî ra himborîkoate-yeihî awararîhehindî ana, ro hütirîharüpoanî, nga siheihar-anei. Nga haponda ndühünda ro-ana siheimbo hinîngîndîhearü hehea asu nindou sihefî ndîfo sowana, ngamboyahî,” mehu. ⁷ Ranîyu asu ai rotu worî ra hinîngîre haya worî akîmî Titius Sastusîndî worîna mahu. Nindou ranai ana Suda-yafe ndîfoyu, nga asu Godîndî hoafî süngure randeimbîyu. ⁸ Suda-yafe rotu worî hîfanda-randeimbî ahandî ndürî Krispusîyu asu ahandî fikîmîndî-yei ai Adükarîmbo anîhondümbo-marîhorî. Asu nindou afîndî Korin ngoafîhündî ranai Porîndî hoafî ra himborîyei mburîhü anîhondümbo-marîhinda aheimbo hundürümarandürî.

⁹ Por ai mamî nîmbokoanî ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, God ai hoafîyundühi yahuya, “Se yîhimbo-ndamboyafî, nga hoafîndafî ndandî. ¹⁰ Nga ro se-dîbo nîmboamboanahî ranîmboane asu sihambo nindou ngorü ai ngîrî moaruwaimbo-ndeanî. Nga wandî nendî afîndî ai adükarî ngoafî ndanîhü nîmandeimboyei,” mehu. ¹¹ Ranîmboyu Por ai mamî himbanî asu 6 amoamo ranîhü nîngumbo Godîndî hoafî aheimbo yamundeandürî marandî.

¹² Gario ai Akaia-yomondî gafman bogorîmbofi nînguambeahîyo asu Suda ai mamîhüyafu

mburümbo Porümbo nginindimarurî. Ranîyomo ai ahambo sowaründümo hoafi didiboadofe worina mahomo. ¹³ Ai yahomoya, “Nindou ndanai ana nimorehî nindouwenihî aheimbo Godümbo hohoanîmombo ra ranîpoanîmbo yamunde-andürühani asu ai ahinümbî hohoanîmo hifinambo-mareandî,” mehomomo. ¹⁴ Por ai simborî ahamumbo hoafiyupurîmbo yahuhayamboyusî, nga Gario ai Sudambo hoafiyupurühî yahuya, “Nindou ndanai sihefi gafmanî-yafe hohoanîmo ra hifinamboreandühî moaruwai hohoanîmombei-mbonana ro sihamundî hoafi ra himborîya. ¹⁵ Nga Suda se-ana sihamundî hoafi, ndürî asu sihamundî hohoanîmo ranîmboanemo se wambo sifomo düdefundîrî, nga ambe, ranî-moatükunî ana sihamundîhoarî ngomo didiboadondundî. Ro-ana yahurai hoafi himborîyo mburümbo yîbobofembo-yahîpoanî, nga wani,” mehu. ¹⁶ Ranîyu asu ai ahamumbo hoafi didiboadofe worî ranambeahîndî koamarîhepurî. ¹⁷ Ranîyomo nindou bidîfirî ai nindou ahandî ndürî Sostenis, Suda-yomondî rotu worî hîfanda-randeimbi bogorî, ranahambo kîkîhîrundümo mburu hoafi didiboadofe worî ranî hanğifoanî harîmemondo. Nga asu Gario ai moai ranî-moatükunî ranahambo afîndî hohoanîmoyu, nga wani.

Por Andiok ngoafîna hîhîrîfi mahüfu

¹⁸ Por ai Korin ngoafîhü afîndî si nüngu mbura asu ai anîhondümborîhindeimbi aheimbo hînîngîreandürî haya Senkrianambo mahu. Ranîyo Prisira asu Akwira ai

Porîndî süngu mahafe. Horombo Por ai Godîmbo hoafiyunduhü yahuya ro mamî moatükunî randîheamboyahî mehu. Ranîmbo nafuimbohünda ai ahandî mbiro ra tüpurîmarandî. Ranîyei asu ai Sirianambo sipambe farîyahi hehi mahei. ¹⁹ Ai hei Efesus ngoafîhü tüküyahi mburîhümboyei asu ranîhü Prisira Akwira hîningîreapîrî haya ai yangîrî Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nüngumbo Godîndî hoafî ai-babîdîmbo wataporîmayu. ²⁰ Ranîyomo asu ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Awi se ndanîhü gedühi nîmbafî,” mehomondo, nga “Ngîrîndahî,” mehu. ²¹ Asükaiyu ahamumbo hîningîfepurîmbo yangîrî hoafiyupurühi yahuya, “God ai yîfirayu ana, awi ro asükainda hîhîrîndahe didîmboyahî,” mehu. Ranîyu asu ai sipambe farîfi mbura Efesus ngoafî hîningîre haya mahu. ²² Ranîyo asu sip ai ho Sisaria ngoafîhü tüküme feyo-wamboyu asu Por ai kusîfoai haya hafu Serusarem ngoafîhü anîhondümborîhindeimbîmbo hîhîfîrîrû haya Andiokînambo mahanu.

Aporos ai Godîndî hoafî Efesus ngoafîhü hoafîmayu

²³ Ranîyu asu Por ai Andiok ngoafîhü gedühi nüngu mburamboyu Garesia asu Frisia-yafeambe ngoafî daburî wakîreandühi ranîhü Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî amarei aheimbo kîkîmî-foefendürîmbo mahu.

²⁴ Nindou mamî, ahandî ndürî Aporos Sudahündî, Areksandria ngoafîhündî Efesus

ŋgoafihü manüŋgu. Nindou ai-ana hoafi
 aboedi hoafiyu-randeimbi asu Godindi hoafi
 ra aboedi hamindi ndore fifireandeimbiyu.
²⁵ Horombo ahambo Adükariimbo süngufi
 hombo rani hohoanimo ra yamundi-marihor-
 ane. Raniyu asu ai ŋgusüfoambe botireirühi
 nimorehi nindowenihi ranaheimbo hoafi
 aboedi sagadürühi Sisas ai nindou God
 koamafoariri ranahambo wudipoapore
 hoafiyundüri marandi. Nga ai moai Sisasindi
 hoafi aboedi mungua fifireandi, nga Son
 hundürü-marandüri ranahambo yangiri
 fifiri-mareandi. ²⁶ Asu ai hüfu Suda-yafe rotu
 worambe kefuai nüngumbo yihimbokoate piyu
 haya Godindi hoafi hoafimayundüri. Prisira
 asu Akwira ai ahandi hoafi himboriyafe
 hena ahambo sowarindife hüfe ahafe
 worambe Godimbo süngufimbo hohoanimo ra
 ndorine hoafimefinando. ²⁷ Raniyu asukai
 Aporos ai Akaia-yafe hifina nga yahu haya
 ramefiyu-wamboyei, Efesusihündi ai ahambo
 farihehori hehi Aporos ai tükündifiyuan
 ndahorimindei sei hehi Godindi hoafi süngurihi-
 ndeimbimbo pas sürü papimarihündi. Raniyu
 Aporos ai hu Akaia hifambe tüküfi mbura
 asu nindou ranihünda God ai aheimbo
 hipoambo-mareandüra anihondumbo-marhind
 ranaheimbo afindimbo aboedi mafarihendüri.
²⁸ Ai Suda-babidi simbori-simboriyuhi ndore
 hoafiyuhü ahei hoafi hifinambo-mareandi
 nimorehi nindowenihi-yafe himboahü. Ai
 Godindi Bukambe hoafi rani nambo Sisas
 ra God ai nindou aboedambo-fendürimbo

kafoarirî hîniŋgîmarir-ani yahu hoafi-yuhü nafuimayundürî.

19

Por ai Efesus ŋgoafi-hü ratüpurî-mayu

¹ Aporos ai Korin ŋgoafi-hü nünŋuambe Por ai hîfi wafuambe ŋgoafi adaburo ra hoahoanŋu hu Efesus ŋgoafi-hü tüküfi Sonîmbo süngururü-rundeimbi hoeimareapurî. ² Asu ai ahamumbo dudufipurühî yahuya, “Se Godîmbo anîhondümborî-wuranî ahandî Yifiafi Aboedî sihamundî wamî kosowai wanîyo?” mehuamboemo. Asu ai simborî ahambo hoafi-yomondowohü yahomoya, “Yifiafi Aboedî ra ro moai himborî-yefî,” mehomondoamboyu. ³ Ai yahuya, “Nîni süngure hayamboyu sihamumbo hundürü-marapura?” mehuamboemo. Asu ai ahambo hoafi-yomondowohü yahomoya, “Sonîndî sünguyo hundürü-maramunî,” mehomondamboyu.

⁴ Por ai hoafi-yuhü yahuya, “Sonîndî hundürü ranana nindou ai moaruwai hohoanîmo daboadanambofe hefembo aboedî hohoanîmo süngufembo-hündamboane. Ranîyu asu ai nindou Israerî-hündî ranaheimbo hoafi-yundürühî yahuya, ‘Se nindou wandî süngu tükefiyu ranahambo anîhondümborî-ndîhorî. Nindou ranana Sisas-ani,’ mehu. ⁵ Sonîmbo süngururü-rundeimbi ai hoafi ra himborî-yomo houmbo Adükari Sisasîndî ndürî-nambo hundürü-memo. ⁶ Ranîyu Por ai ahamundî-wamî warî manandepuramboemo Yifiafi Aboedî ranai ahamundî

wami kosiwohü ranipoanimbo hoafinambo wataporî-yomondühi Godîndî hoafi hoafiyomorundeimbî nahurai hoafimemo. ⁷ Ramefundî ranana 12 nindou-yomo. ⁸ Ngîmî amoamo Por ai Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nüngumbo yîhimbokoate hoafiyu marandî. Ai aheimboya, God ngînîndî hîfandarandî ranahambo anîhondümbö-mbîrîhinda yahuhayamboyu wataporîmborarü marandî. ⁹ Nga nindou bîdîfirî ai ahei hohoanimo tapîhamî-randürühi anîhondümböfe-koateyehî Sîsasîndî nafi ranahambo nindou hîmboahü moaruwai hoafîmayei. Ranîyu asu Por ai aheimbo ranîhü hînîngîrearü haya, Sîsasîmbo süngururü-rundeimbîmbo sepurümundî haya hu Tiranusîndî yamundîfe worambe münguambo si wataporîmbora marandî. ¹⁰ Ranî-moatükunî ra yimbu hîmbanî yare marandamboyei Sudahündî asu Grikîhündî münguambo Esia hîfîhü amarei, ai Adükarîndî hoafi ra hîmborîmayei.

Skefandî nindouwenihî nîmorî

¹¹ God ai ranipoanimbo hepünîfeimbî moatükunî Porîndî warîsüngu yare marandî.

¹² Ranîyo nindou bîdîfirî ai yikunîmî gedühefe hoearî asu güdîfe hoearî ra Porîndî fî sündiandeimbî sahümündî hei nîndou anğünümboyeimbî aheiwamî manandîhinda ahei anğünü ranai münguyowohü moaruwai nendî ranai hînîngî-rîhindürî hehi mahei.

¹³ Nga Sudahündî bîdîfirî ai hoahoangomo wakîründühi moaruwai nendî nindou fiambeahîndî ranipoanimbo ngînîndîna raguanamboru marundî. Ai moaruwai nendî

hefoefembohünda Sisasiñdi ndürina yaru hoeimarundi. Ai yaru hoafi yomondühi yahomoya, “Por Sisasiñdi hoafi hoafiyu marandi ranahandi ndürî raninambo ro siheimbo anihondumboanefi hoafayefi, nga se nindou ranaheimbo hin+ng+r+hindürî,” mehommo. ¹⁴ Nindou mamî Sudahündî Godimbo sesi sihai-randeimbî bogorî ahandî ndürî Skefa. Ahandî nimorî 7-yomo ai ranî-moatükunî ra ratüpurîyomo marundi. ¹⁵ Nga asu mamî sihî moaruwai nendi ranai hoafiyopurühi yahoya, “Ro Sisasiñbo fifirîhinî asu Porimbo fifirîhinî, nga se didemoa?” mehopurî. ¹⁶ Ranîyu asu nindou mamî ahandî fiambe moaruwai nendi nîmarümbî-mayu ranai ahamundi wamî horîpirîhoei piyuhü bubuhaimepura ai horî kapehü ahandî worambeahîndî safî yangîrî mafefoundî. ¹⁷ Nindou munğu Sudahündî asu Grikîhündî Efesus ngoafîhü mamarei ranai hoafi ra himborîyei hehi, yîhimboyeihî Adükarî Sisasiñbo adükar-ani masei. ¹⁸ Ranîyei asu Sisasiñbo anihondumbo-rîhoreimbî ai nindou himboahü tüküyahi moaruwai moatükunî ratüpurîyei marîhündî ranahambo weindahî hoafîmayei. ¹⁹ Himoarokorurundeimbî bidîfirî ranai ahei buk ranîpoaniñbo himoarokombo hoafi ranambe engoro ra mamambe-mamamberühi sahümündî hei nindou-yei himboahü fufusîmarîhindî. Horombo buk masahümündî kakî ra tapuiyei heimbo 50,000 kakîfihîyo masahümündî. ²⁰ Ranî hohoanîmo ranînamboyo Adükarîndî hoafi ranai ngîñîndî tüküfehü munğuambo hîfî yangorî

wakimareandi.

Efesus ai Porimbo himbosi papimarhorî

²¹ Rani-moatükunî ranai ramefeyo-wamboyu Por ai hohoanîmoyuhü yahuya, ro Masedonia asu Grik hîfî, ngasünd+heapîrî mbundîha sipambe fandahe hehea Serusaremînambo, ngamboyahî mehu. Ai yahuya, “Rani nafî boatei nga heheambo anîmbo, asu nga Rom ngoafi hoeindîhea,” mehu. ²² Raniyu ahambo farihenerî-rînandeimbî, Timoti asu Irastusîmbo Masedonianambo koarîhepîra ai-boatei mahafanda, asu ai Esia hîfîhü akîdou gedühî safî manüngu.

²³ Rani-simboani Efesus ngoafîhü Sisasîndî hohoanîmo ranahambo hümbö hoafînambo simborî-simborîmayei. ²⁴ Nindou mamî Demitrius ai sirfanambo munguambo sisamî nafîra randeimb-ani. Raniyu rani-moatükunî-nambo tikai god sisamî Atemisîndî rotu worî nafîramarandî. Asu sisamî nafîru rundimbî ai ranihîhî kakî afîndî sowandümo marundî.*

²⁵ Raniyu Demitrius ai sisamî nafîru-rundeimbî-yomo asu nindou amurî mungu simogodî ratüpurî, ratüpurî-yomorundeimbî ahamumbo gugureapurî haya hoafîyupurühî yahuya, “Wai, se fîfîrarundî sîhefî ratüpurî ndanamboane kakî ra tükefeyo. ²⁶ Sîhamundîhoarî se hoeirundî asu himborîyomo nîne-moatükunî Por ratüpurîmayu ra. Ai yare hoafîyuhü yahuya, ‘Sisamî god warînambo ratüpurîyo-weimbîhündî ana god

* **19:24:** Atemis ai tikai god sisamî nîmoreh-ane. Ahandî rotu worî adükarî Efesus ngoafîhü mafondaro, nga mungu ai worî ranahambo aboedî saf-ane masei.

hondüyopoani,' yahu arandi. Nindou afîndî ranaheimbo gugurearü haya hohoanîmo ñgorü sünguarearü marandî ra Efesus hîfîhündî yangîrî randürîpoanî, ñga bîdîfirî munġu Esia hîfîhündî kameihî randürî. ²⁷ Porîndî hoafî ranambo ana sîhefî kakî semîndîmbo ratüpurî ra moaruwai-ane mbîseimboyei. Ranî yangîrîyopoanî, ñga sîsamî god rehî Atemisîndî worî ra nindouyei hîmboahü moaruwai hîmbondîmboe. Asu ahandî ndürî adükarî ra hîfînambo-ndeamboe. Sapo nindou afîndî Esia hîfîhü asu munġuamho hîfîhü ahambo dîdîbafîyahîndo arîhündî," mehu.

²⁸ Ranî hoafî ra hîmborîyei hehi nindou ranai ñġînîndîyeihî puküna seiya "Efesusî-yafe Atemis ana Adükar-ane!" masei. ²⁹ Ranîyo hoafî ra adükarî ñgoafî Efesusühî mahoamboyo nindou ranai munġumbo hoafî warapomaye. Ranîyomo bîdîfirî ai Masedoniahündî Gaius asu Aristakusîmbo kiafu hürîpîndîmo ahei gugurîhi nîmarei rîhündanambo mahomo. Nindou yimbu ra Por-babîdî hahabodîfanî rînandeimbîyafanî. ³⁰ Ranîyu Por ai nindou afîndî ahei mbusümo ñga mehuamboemo asu süngururü-rundeimbi bîdîfirî ai ranambe hombo yowanî mehomondo. ³¹ Porîndî ñġunîndî Esia hîfîhündî, gafman bogorî ai-amboanî hoafîyomo koarîhoemondühî yahomoya, "Ambe, se gugurîfe wataporîyorambo ranambe hopoanî," mehomo.

³² Nindou afîndî ai mamîkarî hohoanîmoyeihî nînüngu-yefühîyefî masei. Bîdîfirî ai ñgorü-moatükunî hoafîyeiane, asu bîdîfirî ai ñgorü-

moatükunimbo hoafimayei. Nga nindou afindî nimböyeyi munġu mafandihindî ra ai moai fifirihindî. ³³ Ranıyomo Sudahündî bidifirî ai Areksandambo ahei himboahü nınenđihorî hei hınıngımarıhora manüġu. Ranıyo nindou bidifirî ai hoeirüwürü houmbo moaruwai hohoanımo nımındıhümbai mehomo. Ranıyu Sudambo fehefendürimbo hünda ai warı nımoamo-mareandı hoafı kıkımbırıhümündia yahu haya. ³⁴ Nga ai Sudahündî-mayuwa ahambo fifirıhorı ranıyeyi puküna yımbu awa mamı afındı hoafıyeyihı seiya, “Efesus-yafe Atemis ana adükar-ane,” masei.

³⁵ Ranıyu asu Efesus-yafe kuskus ai ahei hoafı gobadıhendürühi yahuya, “Efesusihündî se himborıyeyi. Munġuambo ai fifirihindî nımoeyi sısamı Atemis sünambeahındı pıyo haya makoso asu ahandı hoafıyorambo worı Efesus nġoafı ra ai hıfandarandı. ³⁶ Nindou mamı ai-amboanı nġırı hoafı ndanahambo tıkai-ane mbüsu. Nga ranımbö-hündambo-anımbö se sıheı hoafı ra kıkındıhümündi. Nga se awı ranahambo hohoanımokoate-yirünımbö randıhimböyeyi. ³⁷ Asu se nindou yımbu ndanahafanımbö sahüpırımündi masühüsi. Nga asu ai moai nını-moatükunı sısamı godındı worambeahı hümbohünıyafanı asu worı moaruwaimbö-rıneandı. Asu moai ai nımorehı god sıhefi ranahambo tırıfoefe hoafı, hoafıyafanı. ³⁸ Nga asu Demitrius ai ahandı mamı ratüpurıyomö-rundeımbı babıdımbö ahamündı hoafı enġoro ranana awı nġorü-sımböanı ranıpoanımbö anımbö fifırıfemboane. Asu bogorı gafman

ai nîmarîmo-mboanemo, nga ai anîmbo hoafi ranahambo fifîrîndumboemo. ³⁹ Nga sihamundi hoafi ra yagodowanî ana, mamî wataporambe anîmbo ranahambo anîhondü wataporîmbo-mboane. ⁴⁰ Haponda sihirî hoafi afîndî ndahumi-ndemboyefî, nîmboe sihirî ndanî sihi simborî hoafîmayefî ranîmbohünda. Ranahandî nîmîndîhündî ana moai hoafi yangoro, nga moaniyefî simborî hoafîmayefî. Nga sihefi gugurîfe moaruwai ranahambo düduwehimunî ana, asu anîkirî simborî hoafîmandefî,” mehu. ⁴¹ Ai yare hoafîyundürî mburamboyu asu koamarîheira bukürümehindî.

20

Por ai Masedonia asu Grik hîfîna mahu

¹ Süngunambo hoafi afîndî-afîndîmayei ranai ho sisîhî-mareandamboyu, Por ai Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî gugureandürî haya ngusüfoambe ngînrîramîndürî mbura asürâhînrî-mareandürî. Ranîyu asu ai yare hînrîngîrearü haya Masedonia hîfîna mahu. ²⁻³ Ranîyu ai ranî hîfambe huhü Sisasîmbo süngurîhindeimbî afîndî ranaheimbo ngusüfoambe ngînrîndî kürîhi hohoanîmo-mbeyeia yahuhaya hoafîmeindürî. Ranîyu asu Masedonia hîfî hînrîngîre haya Grik hîfîhü tüküfi ngîmî amoamo manüngu. Ranîyu süngunambo ai Siria hîfîna sipambe hombo hohoanîmo-mayuwamboemo, Suda ai ahambo hîfokoeffimbo yahomo houmbo hoafi fîmaründümo. Ranîmboyu asu asükai hîhirîfe hefe Masedonianambo hombo

hohoanimo-mayu. ⁴ Asu Sopater, Pirasindi nimori, Beria ngoafihündi ai Por-dibo mahüfu. Ranıyo Tesaronaikahündi Aristarkus Sekundus yafani, Gaius, Derbe-hündiyu, Timotiyu asu Tikikus, Trofimus Esia hifihündi-yafani ai munğu Por-babidi mahifomo. ⁵ Munğu ai-boatei hifomo Troas ngoafihü nımarımo yıhoefimbo hımbomemo. ⁶ Ranıyefi Suda ai Bret yisıkoate sesimbo si ranai munğumayowamboyo Firipai ngoafihündi sipambe farıyahu hohu hondahüfeimbi siyefi mburıhu hefi Troas ngoafihü ahamumbo sowahi tükümehündi. Ranıyefi Troas ngoafihü ⁷ si mamarefi.

Por ai Yutikusimbo yifihündi botımariri

⁷ Ranıyefi asu Sande Adükarındi sesi, sesimbohünda gugurımehündi. Ranıyu Por ai sümbo nafi hımbowambo nındou afındi ranaheimbo gedühi wataporıyu humbo nımbi mbusümondühi tükümeııyu. ⁸ Worı ro nımarefi wataporıyefeimbi ranambe nımoamo yibadiwamı ram afındi siyowohü hanğıfoanı burımayo. ⁹ Nındou hoarifi mamı ahandi ndürı Yutikus ranai nafıtambe karıhoemo hınıngımarundı ranıwamı mamaru. Por ai hoafımayu hoanğıamboyu Yutikus ai yapombo hoafınambo kümeru. Ranıwamı yapombofi nımarühındamboyu fımaramüнду yanğırı hanü nğımı yibadi nğasünde haya hıfını pıımayu. Bıdıfırı ai hanımo sowaründımondane, ai nımoko menğuru. ¹⁰ Ranıyu Por ai hanü ahandi fı kameihı amofi hanühüyu wagıdırumündühi hoafıyundürühi yahuya,

Por ai nindou bogorî Efesusîhündî ahamumbo asürahîñire hîñîngîmareapurî

¹⁷ Por ai Miretus ngoafîhü tüküfi nîmarümboyu Efesus ngoafînambo hoafî koamarîhendî Kraisiñdî nendiñbo hîfandu-rundeimbîmbo ai sîfomonda hoeindiñheapurî yahuhaya. ¹⁸ Ai sîfomo tüküfundamboyu hoafîyupurühi yahuya, “Ro boatei tüküyahe Esia hîfîhü nîmboambo asu muñguambo si se-babiñdî aniñmboahi nîñî-moatükunîyo ramarîheandi ra sîhamundihoari se fîfîrumboanemo. ¹⁹ Rani-sîmboani Suda ai wambo moaruwaimbo-fendiñmbo hoafî fîmarîñdümonda, raniyo asu afîñdî hohoaniñmoyahühi araniñmbo yangîrîmayahi. Ro wandî fi hîfînambo-rîheandühi Adükariñdî ratüpurî rani yangîrî sahamîñdî manîmboahi. ²⁰ Se fîfîrundi ro sîhamumbo farîhefepurîmbo aboedi hoafî bokariñhefembo moai awi sahi, nga nindou afîñdî hîmboahü asu sîhamundi mamami worambe yamundiñheapurî marîhand-ane. ²¹ Ro Suda, Grik yîboboambo ahîñî hoafîyahîñdurühi sahiya, ‘Se sîhei hohoaniñmo moaruwai hîñîngîñdîhi hehi Godîmbo hohoaniñmondei asu Sisas sîhefî Adükari ranahambo aniñhondümbö-ñdîhori,’ sa marîhandî. ²² Nga hapoana Yifiafî Aboedi ranai wambo koamarîhendîra Serusaremiñnambo ahühi, nga ro raniñhü ngühanî nîñî-moatükunî wambo tüküfemboayo ra ro moai fîfîrîheandi. ²³ Nga ro rariñhe fîfîrîheandi, Yifiafî Aboedi ai mamami ngoafîhü tüküyaheandani wambo hoafîyondiñhü yahoya, ‘Se hîbadambo ngafi, nga karabusîndafo nîmborî afîñdî ndowandiñî

ndamboyafi,' yaho arandi. ²⁴ Nga ro moai wandi fimbo adükarî moatükun-ane sahi. Nga Adükarî Sisas ai wambo ratüpurî asendi ra tiñiri+foyo ho moendi+fembo saheheamboanahi hohoanîmoayahî. Wandî ratüpur-ane nda, God ai nindou moanî hîpoamboreandürî arandi ranînambo aboedi hoafi ranahambo anîhondümbo hoafi+ndamboyahî.

²⁵ Horombo ro sihamundi mbusümo hahabodühi God nginîndî hîfandarandi ranahambo hoafi+ya marîhandî. Nga haponda ro fifiri+heandi süngunambo ana se muñguambo ngiri wandî ngusümboari asükaindîmo hoeindundi.

²⁶ Ranîmboanahi haponda ro sihamumbo anîhondümbo hoafehapuri. Sihamundi mbusümo nindou mamî ai awarari+hoayu ana, ro hütirühün+poanî.

²⁷ Ro moai Godîndî hohoanîmo muñguambo sihamumbo ranahambo hoafi+mböhünda mbosi+yahi. ²⁸ Se sihamundi+hoari asu muñguambo Godîndî nendi amboa wudi+poapondü hîbadündürî. Yifiafi Aboedi ai aheimbo hîbadî+yondürîrambo kafaore hîniñgi+mareapuri. Se Godîndî nendi hîbadündündürî sipsip hîfandî+ra-randeimbi nou. Nga aheimbo ahandî horîna pemî+yu haya masemündündürî.

²⁹ Ro fifiri+heamboanahi, sihamumbo hîniñgi+rî+heapuri hehea ahahi ana, wosi+hoafi hoafeimbi nendi ai ni+mambeahîndî yafori nahurai tükündahi sihamundi mbusümo ni+mboeimbo sipsip ra moaruwaimbo-ndî+hindürî+mboyei. ³⁰ Asu nindou bodîmondî si+heiambeahîndî anîmbo bogori+mbondafu niñgomboemo. Ai anîmbo Sisasîndî sünguri+hi-

ndeimbimbo ahamundi süngu hombohünda tîkai hoafi yamundüra asu ai ahamundi süngu ngeimboyei. ³¹ Ranimbo-hündambo animbo se hibadumbo niŋgomo! Nga se ranimbo ndondu fifirindundi. Ngimi himbanî maho ra nimbi-nimbisi ro arani kapehü moai mamami sîhamumbo ahini hoafimbo mbosiyahi. ³² Asu haponda ro sîhamumbo Godindî wariwami hinîŋarîheapurî asu se ahandî hipoambofe hoafi ranahambo hohoanîmondîmo. Hoafi rananimbo sîhamumbo ŋgînimdamîndîpurîmboe asu muŋguambo aboedî-moatükunî God ai nindou wandanei mehu ranaheimbo dagadürümbui.

³³ Ro-ana moai nindou ŋgoründî gor, kaki, hoearî napo ranimbo hohoanîrîhe rîhandî. ³⁴ Se sîhamundîhoarî yaru fifirundî, ro wandîhoarî wandî warinambo ratüpurîmayahi ra nine-moatükunî ro mbonimbo-rîhamîndîhühi wandî fi farîhehe-rîhandîhümbö asu nindou ro-dîbo niŋgomondeimbî ranahamumbo farîheheapurî marîhandî. ³⁵ Ro raranî ratüpurî, ratüpurîyahühi sîhamumbo rarîhe nafuimehapurî nindou düdi ai fi ŋgînimdîkoate ranaheimbo fandîhe-hurîmboane. Adükarî Sisas ai yare hoafiyuhü yahuya, 'Nindou ai ŋgorumbo raranî napo segodombo hîhîfi-hîhîfayu ana, asu nindou ai napo semîndîmbo hîhîfi-hîhîfi ŋgasündeamboane,' mehu ranahambo sîhîrî ndondîhu fifirîndîhumboane," Por ra mehu.

³⁶ Por ai ahamumbo rani hoafi ra hoafiyupurî mburamboyu, asu nindou bogorî-memo rani-babîdimbo yimîndîho

pusire nimarumbo Godimbo didibafimefiyu.
³⁷ Raniyomo asu ai munguambo arasirani-
 yomondühi-yomo Porimbo mburündümo
 houbmo wakikihimarüwuri. ³⁸ Raniyu Por ai
 hoafiyupurühi yahuya, “Hapondani ana se ngiri
 kaindimo wandi ngusumboari hoeindundi,”
 mehuamboyo, asu ai ranimbo ngusüfo afindi
 küründühi hipoambo-marüwuri. Raniyomo asu
 ai ahambo sip sowanambo koakomarüri hanimo.

21

Por ai Serusaremnambo mahu

¹ Ranihü Efesusihündi hifandi-rundeimbi
 hiningirihupuri mburihu sipambe fariyahu
 hohu refe ho refe ho rakoate Kos airanina
 mahefi. Ranihünda simayowa Rodes airanina
 hefi mburihu asukai hefi adükarü ngoafi
 Patarahü tükümehundi. ² Ranihü tüküyahundane,
 sip mamü ranai Finisia hifina hombo yahohaya
 ramefeyo-wamboye fi hoeirihu hohu ranambe
 fariyahu hohu mahefi. ³ Mamü hefi Saiprus
 airan hoeirihu hohu warü kadüdanü hefi
 hohu Siria hifinambo mahefi. Raniyefi asu
 hefi Tair ngoafihü tükümehundi sip ai ranihü
 napo mbahibadi-foefembomayowa. ⁴ Ranihü
 hefi nindou Adükarimbo süngurihindeimbi
 mamareia hoeirihuri hohu asu ai-babidi
 7 si manimboefi. Yifiafi Aboedi ranai
 aheimbo ngusüfoambe botimareandüra Porimbo
 hoafiyehi seiya, “Se yowanü Serusaremnambo
 hifopoani,” masahündo. ⁵ Ndeara ranihü
 nimboefi mburihumboye fi asu ranihünda
 botiyahu hohu mahefi. Raniyomo asu

Adükariḿbo sünguru-reimbi ai ahamundi
 nimorehi nimoakidiḿbou-babidi adükari ḿgoafi
 tebünani saḿmündihümun+ hei gudih+ tüküyahu
 yir+ yimbu pupusir+ihu n+mareḿimbo ai-babidi
 Godimbo didibafimefi. ⁶ Raniyefi s+imbori
 h+hifür+yefi mbur+ihu asu ro sipambe fariyahu
 hohu mahefa ai asukai h+hiri+yahi ḿgoafina
 mahüsi.

*Sisaria ḿgoafihü Godindi hoafi hoafiyu rande-
 imbi nindou Agabus ai Porimbo hoafi masagado*

⁷ Sipambe fariyahu hohu hefi Tair
 ḿgoafi hin+ḿgir+ihu hohu hefi Toremes
 ḿgoafihü tükümehundi. Raniyefi ran+hü
 an+hondümbo-r+hindeimbi wandafi mam+
 aheimbo hoeir+hundür+ hohu asu ran+hü
 mam+ si mamarefi. ⁸ Asukai ḿgorü sih+
 Toremes ḿgoafi hin+ḿgir+ihu hohu hefi Sisaria
 ḿgoafihü tükümehundi. Asu nindou mam+
 Firip aboedi hoafi hoafiyu-randeimb+ndi
 worambe fariyahu mapoefi. Nindou ranai
 ana fari+houndür+ rundeimbi ⁷ ranambeah+ndi
 mbusümon+ndiyu hayamboyu. ⁹ Nindou
 ranai ana nimorehi n+imori yimbuyimbu
 anam+ndihü-fekoate Godindi hoafi hoafiyei
 r+hündeimbi-yei af+ndiyu. ¹⁰ Ro Sisaria ḿgoafihü
 yahunümbi n+imbi n+marefan+yo asu Godindi
 hoafi hoafiyu-randeimbi mam+ ahandi ndür+
 Agabus ai Sudia hifi hin+ḿgire haya Sisaria
 ḿgoafinambo makusu. ¹¹ Raniyu ai y+hoefimbo
 sowahi kusü tüküfi haya Por+ndi-mayo hoeari
 k+k+hiri+hefembo ret ra semündü haya ahandi

yitînarî watînarî ra ahandîhoarî hüputüpo-marîhoayu. Ai hoafîyuhü yahuya “Yifiafi Aboedi ai yare hoafîmayo, ‘Ndahurai nindou Sudahündî Serusaremîhü mamarîmo ranai ana hoearî kîkîhîrîhefembo aharambürî ndanahambo hüputüpugawurî mbundu Suda-yafe ndîfombo dabupurîmboemo ahambo moaruwaimbo-fimbohünda,’ mehu,” mehu.

¹² Nîmorehî nindouwenihî ranî ngoafîhündî-babîdî ranî hoafî ra hîmborîyefî hohumboyefî asu Porîmbo Serusarem ngoafîna se hafopoanî sefî hohu kîkîfoefimbî hoafî hoafîmehundo.

¹³ Ranîyu asu Por ai sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Se nîmboe arani-aranîyehî wandî hohoanîmo moaruwaimbo-arîhinda? Ro moai karabusîmbo yangîrî hohoanîmoyahî, nga ro Serusarem ngoafîhü Adükârî Sisasîndî süngu yîfîmbo wanîgei samboanahî hohoanîmoayahî,” mehu.

¹⁴ Nga ro ngîrî Porîndî hohoanîmo ngorü-süngundîhundî sefî hohumboyefî asu hoafî ranahambo ambe masefî. Ranîyefî hoafîyefühî sefîya, “Adükârîndî hohoanîmonambo yangîr-anîmbo ranî moatükunî ra tükümbîfeyo-wamboane,” masefî.

Por ai Serusarem ngoafîhü hafu tükümeşiyu

¹⁵ Yahunümbî nîmbîyefî mburîhu asükai yîhoefî napo fufurîhumîndefî hohu Serusaremînambo mahahifî. ¹⁶ Ranîyeyî asu süngurîhindeimbî nindou Sisariahündî ai ro-babîdî mahüsi.

Ai yîhoefîmbo nindou mamî Saiprusîhündî horombo ai boatei Sisasîmbo süngurireimbî ahandî ndürî Nason ahandî worînambo sowandümunî houmbo mahefî

ahandī worambe niŋgombohūnda. ¹⁷ Hefī Serusarem ŋgoafihū tükūmehu-ndamboyei sūngurihindeimbi ai yihoefimbo hoeirihimuni hehi hihifi-hihifimaye. ¹⁸ Ngorū sihi Por ai robabidi Semsimbo hoeifimbohūnda hefane, asu hifandi-rundeimbi muŋgu ranihū mamarimo. ¹⁹ Por ai ahamumbo hihifirapuri mbura muŋgua-moatükuni God ai ahandī warī sūngu Suda-yafe ndifoyei mbusūmo ramareandi ranahambo ndore wataporimbo-marandi.

²⁰ Raniyomo ai hoafi ra himboriyomo hou Godimbo aboed-ani mehomo. Asu ai ahambo hoafiyomondowohū yahomoya, “Wandafi, se fifrowandi. Sudahūndi nindou afindi tausen ai Sisasimbo anihondumbo-rīhorimboanei. Nga muŋgua anihondumbo-rīhindeimbi ranai Mosesindi ahinūmbi hohoanimo ra sūngufembohūnda tītaboaraye. ²¹ Nga nindou bidifiri ai sihambohūnda hoafiyahūdūrūhi seiya, ‘Por ai Suda bidifiri Griki-yomondi hifihū aniboadei aheimbo hoafiyundūruhū yahuya, “Mosesindi hohoanimo ra se sūngundihindūhi asu nimoakidibou-yomondi hoeari kandīhi tirindihehimboyei. Yaboateihūndi hohoanimo ranana se sūngundühümboyei,” mehu, masei. ²² Se sühufimboanafī hoafi ra ai himbori-ndeimboyei. Nga sihambo moaruwaimbofembo hohoanimo-ndeiyeyiya, asu sihirī nūngumanda-hūnda? ²³ Nga ro sihambo mamī hoafi hoafīndahuninani animbo asu se rani-sūngundīwandī. Yihoefimemo nindou yimbuyimbu Godimbo mamī moatükuni refemboane yahomo houmbo-

anemo anîngomo. ²⁴ Se ai-babîdî ngafühi animbo asu ahamundî fi Godîndî himboahü aboedî tüküfembo hohoanîmo ra randundî. Asu ahamumbohünda kakî dabapura ai ahamundî mbîrînanî ra kîkîmbîru-ndamboane. Ai randundanî rananimbo asu Suda ai sîhambo nîne hoafîmemo ra nindou-yei himboahü tîkai nahurai himbondimboe. Rananimbo ai-amboanîya awi Por amboanî ahînûmbî hohoanîmo ranahambo süngureandeimb-ani mbîseimboyei. ²⁵ Suda-yafe ndîfo anîhondümborîhindeimbî ranaheimbo pas sürü papîrîhu koarîhehundühi hoafîmayefî sapo horombo ro Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo ranahambo masîhehundî ranîmbohünda. Pas ranambe se sîsamî godîmbo sesî dîdîbafîfe sîhefeimbî sesîpoanî, se horî sesîpoanî, se nînîhondî amîndawofîfeimbî sesîpoanî asu se nîmorehî sîsîhimoyo nindouwenihî bîrabîrî-yorapoanî, masefî,” mehomo. ²⁶ Ranîyu Por ai ngorü sihî nindou ranahamumbo sepurîmündü haya hanü fi aboedî tüküfembo moatükunî ra ai-babîdî ramareandî. Ranîyu ai Godîndî worambe kamefuendî. Ranî si fi aboedî tüküfembo hohoanîmo ra moendîndowanî animbo asu mamamî Godîmbo sesî segodîmbo ranahambo Por ai sesî sîhou-rundeimbîmbo hoafîmepurî.

Godîndî worambe Porîmbo Suda ai kîkîhîmaründümo

²⁷ Fi aboedî tüküfembo moatükunî moendîmayowamboyo 7 si ra munğumbo yangîrî-yoambeyahî Suda bîdîfîrî ai Esia hîfîhündî Porîmbo Godîndî worambe hoeimarüwurî. Ranîyomo asu ai nindou afîndî

ranahamumbo ṅgusüfoambe botimaripura Porimbo kikihimaründümo. ²⁸ Ai puküna hoafiyomondühi yahomoya, “Israerihündi nindou, se farihäumuni! Nindou ndan-ani muṅguambo hifi ra hoahoṅguhü nindou muṅguambo sihiri Israerihündi asu sihefi ahinümbi hohoanimo asu Godindi wori ndanahambo hifinambore arandi. Rani yangiriyo poani, ṅga haponda ai nindou Grikihündi sihefi Godindi wori ndanambe sepurümündü kefue raraorandühi wori nda moaruwaimbo-reamboani,” mehomo. ²⁹ Grik hifihündi Efesus ṅgoafihündi Trofimus ai Por-dibo Serusarem ṅgoafihü manüṅguwa hoeirüwuri houmboemo ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou yihoe fi ndifohündi ndanana Por ai Godindi wori ranambe serümündü kambeifuai,” yahomo houmbo hoafimemo. ³⁰ Raniyo hoafi ra Serusarem ṅgoafihü mahowa himboriyomo houmbo muṅgu fandu mburu pipina mahomo. Raniyomo asu ai Porimbo kikihiründümo houmbo Godindi worambeahindi weindana kiafu hüründümondühi nimai wori yipuri ra pamarundi.

³¹ Raniyei nindou afindi ranai Por hifokoefimbo sei hehimbo hohoanimomayei. Raniyo hoafi afindi afindimayeiya, Rom ami bogori hondü Serusaremhü amaru ranai tiṅirifo tükefeyo yahu fifirimareandi. ³² Raniyo asu nimehünou ami bogori hondü ai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi bogori-yomo asu ami bidifiri-yomo ahamumbo sepurümündü

haya ahamumbo sowana pipimemo hanimo. Nindou afindi ranai ami bogori asu ami hoeirupuri houmboemo Porimbo bubumaruwuri hündi kikimaründümo. ³³ Ranıyu ami bogori ai Por sowana hüfu kikihirümündi mbura hoafiyuhü sen yimbunambo hüputüpugawuri mehu. Ranıyu ai düdufihı yahuya, “Nindou nda düdia? Asu ai ninimoatükunı moaruwai rareanda?” mehuamboyo. ³⁴ Ranıyomo asu bidifiri ai ŋgorü hoafi hoafiyomo asu bidifiri ai ŋgorü-moatükunı hoafiyomondühi hoafi afindi afindimemo. Ai mamıpo hoafikoate ŋgorü kiafu ŋgorü kiafu raraomarundamboyu ami bogori ai fifirifekoateyuhü ahandı amimbo yahuya, “Ndowaründümo ami worına gafomo keboundı,” mehupuri. ³⁵ Por ai yipıŋı saboagoambe tüküfyuane, nindou afindi ranai ahambo bubumbo mehomonda ami ai hoeiru houmbo warıhü-warıhuru sowaründümo mahafomo. ³⁶ Ranıyomo asu nindou afindi Porındı süngu mahomo ranai puküna hoafiyomondühi yahomoya, “Ahambo hıfokoaruwuri,” mehomo homo.

Por ai Sudambo ahandı anıhondümbofe rana-hambo hoafımendüri

³⁷ Ami ai ndeara Porimbo ahamundi worı safanambo sowaründümo hafomo kefoefembo yangrı-memondamboyu asu Por ai ami bogori hondümbö hoafiyundowohü yahuya, “Ro awi sıhambo mamı hoafi hoafındahanını samboanahı,” mehuamboyu. Asu ami bogori ai düdufindowohü yahuya, “Se Grik hoafıyafı-randühiyafı?” ³⁸ Hamanda Isipıhündi mamı ai

gafman-babîdî yifiarî botîmareandî. Ai 4,000 yifiarîyomo-rundeimbi sepurîmündü nimî wohî furîkoate-reandühi mahu. Se-mbayafînawe masahi, nga wani. Nimboe se Grik hoafi fifirowandi,” mehindowamboyu. ³⁹ Asu Por ai simborî hoafi-yundühi yahuya, “Ro-ana Sudahünd-anahi. Ro-ana Tarsus ngoafi Sirisia hîfîhünd-anahi. Nga wandî ngoafi ana ndürî adükarî yanğorümb-ane. Nga karîhasî awî ro nindou ndanaheimbo hoafînda samboanahi,” mehuamboyu. ⁴⁰ Asu ami-yomondî bogorî ai hoafi-yafîpurî mehuamboyu Por ai yîpîñîwamî botîfi nüngumbo nindou ranahamumbo warîna pakamafoareapurî. Mungu ai hoafi kibodîri-maründümo-ndamboyu Por ai Hibru ahamundî hoafînambo hoafîmepurî.

22

¹ Por ai yahuya, “Wandî wandafîmamî, asu apemamî se himborîyomo ro wandî fimbo hoafi hoafombo samboanahi,” mehu. ² Por ai Hiburu ahamundî hoafînambo wataporî-mayuamboemo asu ai hoafi kibodîründümo houbmo manîngomo-ndamboyu asu ai ahamumbo hoafi-yupurühi yahuya, ³ “Ro-ana Sudahündî asu Tarsus ngoafîhü Sirisia hîfambe tükümeheandî, nga asu Serusarem ngoafi ndanîhü adükarîmayahi. Ranîyahî ro Gamerier-dîbo nimboambo ai wambo sihefî boagîri-yomondî ahînümbî hohoanîmo ra yamundî-mareandîra ro wudîpoaporîhe fifîri-marîheandî. Ranîyahî ro Godîndî hohoanîmo süngufembo tîñîrifomayahî

haponda se tiŋiriŋfoayei nou. ⁴ Nindou biðifiri Adükarîndi Nafi süngurihindeimbi aheimbo ro moaruwaimbo-marîheandüra biðifiri ai yifîmayei. Ro biðifiri aheimbo senînambo hüputüpurîhehearü mburîha karabusîna sahamîndîharü mahahi. ⁵ Sesi sîhai-randeimbi adükarî bogoriyu asu kansîr munŋu ai ro nindou moaruwaimbo-marîheandi hoafi ra anîhondane mbîsîmo hoafîndîmboemo. Sudahündî Damaskusîngoafîhü amarei ra aheimbo ai pas sürü papîru koamarî-hoemonda sahamîndî Damaskusînambo mahahi. Ranîyahî ro nindou Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi ranîhü amarei ranaheimbo hüputüpurîhefendürî semündîndürî Serusaremîna ho karabusîfendürîmbohünda mahahi.

⁶ Ro ha ndeara Damaskusîngoafîkîmî hüfînimbo tüküyaheandane nîmehünou sünambeahîndî si adükarî ranai kosi wambo boakîmafoareandîrî. ⁷ Ranîyahî ro hîfîni piya yangora himborîyahane hoafi mamî ranai hoafiyoöhü yahoya ‘Sor, Sor, se nîmboe wambo moaruwai-mborowandîrî aranda?’ mehondîrî. ⁸ Asu ro düduyaheandühi sahîya, ‘Adükarî, se diðiyafa?’ ‘Ro Sisasî Nasaretîhündanahi, ŋga asu se wambo süngurihi-ndeimbîmbo moaruwaimbo-arîwandürî ana, wambo amboa moaruwaimbo rowandîrüh-anafi,’ mehündîrî. ⁹ Ranîyomo asu wandî wandafi mamî ai si ra hoeimarundî, ŋga asu ai nindou düdi wambo hoafîmayundîrî ranahandî hoafi moai himborîyomo. ¹⁰ Asu ro düduyaheandühi sahîya, ‘Adükarî, ro nüŋgumandahea?’ masahamboyu. Asu ai hoafiyoöhühi yahuya, ‘Se botîndafo

hawa Damaskus+nambo ngafi, nga ran+hü an+imbo God ai sihambo muŋgu-moatükunî ratüpur+indafi mehu ra nindou ran+hü amaru ranai hoaf+ndün+n+imbui,' mehund+rî. ¹¹ Si ranai ng+n+indî ham+ndi+yo haya himboamupui-randühi muŋgu-moatükunî hoeifekoate-mehamboemo nindou ro-dibo mas+nimo ranai wambo war+hü k+k+hî-rundümond+rî houmbo Damaskus+nambo mahefi.

¹² Ran+hü nindou mamî ahandî ndürî Ananias Suda sihefi God+imbo ah+n+rürühi Moses+ndî ah+nümbî hohoanimo ra ndore süngureandeimbî manüŋgu. Nindou ranahambo Sudahündî Damaskus+hü an+imboei ranai aboed-ani masei. ¹³ Nindou ranai wandî fik+mî süfu nüngumbo hoaf+yund+rühi yahuya, 'Wandafi Sor, se asükaindafi ndondo himboar+indafi!' mehund+rî. Asu hoafi ra niŋgowambe asükaiya aboedî himboar+yahühi ahambo hoeimar+hini.

¹⁴ Ran+yu asu Ananias ai yahuya, 'Sihefi amoao-yafe God ai sihambo, ahandî yifirî süngufembo horombo hondü kafoare hi+n+ŋg+marean+nî. Nindou mbumundî ham+ndî Sisas ranahambo hoeifihî asu n+ne hoafi ahandî yahamon+ndî tükefeyo ra himbor+imbohünda kafoare hi+n+ŋg+marean+nî. ¹⁵ Seanimbo muŋguambo nindou ranaheimbo Adükar+imbohünda weindahî hoaf+ndaf+ndürî n+ne-moatükunî se hoeiro asu himbor+yafi marandî ranahambo.

¹⁶ Asu se haponda nimboe gedühi hifandaranda? Bot+yafo hawa hundüründa-fühi asu ahandî ndür+nambo hoaf+nda-f+ndoanî sihafî moaruwai hohoanimo ra popoaimbîhenda-mboane,' mehu.

God ai Porimbo koamaritheira Suda-yafe ndifo sowana mahu

¹⁷⁻¹⁸ Por ai hoafiyuhü yahuya, “Asükaiya ro Serusareminambo ha ranihü Godindi wori ranambe didibafi-yaheandühi nimboahani yafogoadnambo nahurai ranambe Sisasimbo hoeimarihini. Raniyo ai wambo yare hoafiyundirühü yahuya, ‘Nimai se Serusarem ngoafi hiningiro hawa hafi, nga nindou ndani ngoafihündi ranai ana se wambohünda hoafayafi ra ngiri hamborindei,’ mehundiri. ¹⁹ Asu ro simbori hoafiyahühi sahiya, ‘Adükari, horombo ro Suda-yafe rotu wori afindi mafeburo ranambe kefoehe hühühi nindou sihambo anihondumbo-rihininei-mbimbo karabusi-risherü hehea hariyahandüri marihandi ra ai fifirihindi,’ masahi. ²⁰ Sihambo wataporimbora randeimbi Stifen hifokoarüwuri simboani ro fikimi nimboambo wandi ngusüfoambe aboedane masahi. Raniyahi asu nindou ahambo hifokoamarüwuri ranahamundi hoandari hoear ra sahamindi manimboahi. ²¹ Raniyo asu adükari ai hoafiyundirühi yahuya, ‘Hafisi, nga ro sihambo anguni Suda-yafe ndifo sowana koandhe-heanina ngamboyafi,’ ” mehu.

Rom ami-yomondi bogori Porimbo mafarisherü

²² Nindou afindi ranai ahandi hoafi hihimboryei heimbo asu ‘Suda-yafe ndifo’ ra hoafimayu-wamboyei puküna hoafiyehü seiya, “E, ahambo hifokoeffimboani, nga nindou ndahurai ana ngiri yangiri nüngu!” masei. ²³ Raniyei ai puküna hoafi karihehindühi ahei hoeari-mayo ra wurakamo-rihündühi hifi

hasüfi nîmoamo karühümündi pimarîhindi.
²⁴ Ranîmboyu asu ami bogorî ai amimbo
 hoafiyupurühi yahuya, “Por ndowaründümo
 gafomo sîhamundî worambe koaboadüwuri.
 Suda ai ahambo puküna hoafîmemondo nîmîndî
 ra fîfîrîfembohünda ahambo bubundürühi
 düdündafundo,” mehu. ²⁵ Nga asu ai ahambo
 bubumbohünda kîkîhîruründümo mburumbo
 hüputüpo-marîhawu-ramboyu asu Por ai ami
 bogorî ngorü akîmî manüngu ranahambo
 hoafiyundühi yahuya, “Romîhündî mamî
 ahandî hoafî dîboadîfekoate-ayambe ahambo
 bubumbo ra ahînümbî hohoanîmo yangoroai
 wanîyo?” mehuamboyo.

²⁶ Asu ami bogorî ai hoafî ra hîmborîyu haya
 hu ahamundî bogorî hondü hîfanda randeimbî
 ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Se ngîrî
 rasüngundîworî. Nindou ndanana Romîhünd-
 ani,” mehu. ²⁷ Ranîyu asu ami bogorî hondü ai
 Porîmbo hüfu hoafiyundühi yahuya, “Se wambo
 hoafiyafîndîrî, se Romîhündî hondüyafî?”
 mehuamboyo. Asu Por ai sîmborî hoafiyundühi
 yahuya, “Yîni, ro rananahî,” mehundo.
²⁸ Ranîyu asu ami bogorî hondü ai hoafiyuhü
 yahuya, “Ro kakî afîndî pirîheandühiyahî
 asu Romî-hündîmboyahe tükümeheandî,”
 mehu. Asu Por ai yahuya, “Nga wambo
 wandî me ai wakîmaramîndî-ndîramboyahî
 ro Romî-hündîmboyahe manîmboahî,” mehu.
²⁹ Ranîyomo asu nindou bîdîfîrî ahambo
 düdufîhi bubumbo yangîrî-memo ai hoafî ra
 hîmborîyomo houmbo nîmai hîngîrîwuri
 süsühümefundî. Ranîyu asu ami bogorî

hondü ai ahambo hoeirira mayowa nindou ranai Romihündi-mayuwa ai senina hüputipomarîhawurî ranahambo ai-amboanî yîhîmbo-mayu.

³⁰ Porîmbo Suda ai papi-hoafîmarürî nîmîndî ra ami-yomondî bogorî hondü ai wudîpoapondîhe fifîndîhea mehu. Ranîmboyu asu ai rasinambo Porîmbo seninambo hüputüpu-marîhawurî ra fufurîherü haya Godîmbo sesî sîhou-rundeimbî bogorî-yomo asu Suda-yafe kansîr-yomo ai babîdî gugurîfe wataporîmbo hoafîmepurî. Ranîyu asu ai Porîmbo ahamundî hîmboahü nîngombohünda serümündü mahu.

23

Por ai Suda-yomondî kansîrîmbo hoafîmepurî

¹ Por ai kansîrîmbo hübudureapurühî yahuya, “Wandî wandafî mamî, ro Godîndî hîmboahü moai nînî moaruwai yarîheandî. Ro nîne wandî ngusüfoambe aboed-ane masahî ranîyo yarîhe marîhandî,” mehu. ² Ai hoafîmayuwamboyu asu sesî sîhai-randeimbî adükarî bogorî Ananias ai nindou Porîndî fikîmî manîngomo ahamumbo Porîmbo yafambe hoearühî harîmbo hoafîmepurî. ³ Asu Por ai ahambo hoafîyundühî yahuya, “Se-ana yimbu hohoanîmoeimb-anafî. Nga asu God ai harîndününîmbui. Se ndanîhü amarîfî ra ahînûmbî hohoanîmo süngufehü wambo hoafî dîboadofembo safîmboanafî, nga se-ana ahînûmbî hohoanîmo ra sowandîfî pirowandühî wambo harîmbo hoafîmefîpurî,” mehuamboyu.

4 Nindou Porɪndɪ fikɪmɪ manɪŋgomo ranai hoafɪyomondowohū yahomoya, “Awi se-ana Godɪmbo sɪhai-randeimbɪ adūkarɪ bogorɪ ranahambo moaruwai hoafɪyafɪndowohanafɪ,” mehomondo. ⁵ Asu sɪmborɪ ai yahuya, “Wandɪ wandafɪ mamɪ, nindou ranai Godɪmbo sɪhai-randeimbɪ adūkarɪ bogorɪ-mayu ra ro moai fɪfɪrɪhinɪ. Godɪndɪ Buk ai hoafɪyowohū yahoya, ‘Nindou sɪhei bogorɪ ranahambo se moaruwai hoafɪndamboyafɪ,’ meho ra fɪfɪrɪheandɪ,” mehu. ⁶ Por ai fɪfɪreandɪ kansɪr bɪdɪfɪrɪ ai Sadyusi-yomo asu bɪdɪfɪrɪ ai Farisi-yomo. Ranɪmboyu ai ahamumbo pukūna hoafɪyupurūhɪ yahuya, “Wandɪ wandafɪ mamɪ, ro-ana Farisi ambeahɪnd-anahɪ asu wandɪ ape-amboanɪ Farisi-ambeahɪnd-ani. Ro anɪhondūmbo fɪfɪrɪheamboanahɪ nindou yɪfɪyeimbɪhūndɪ ranai ana asūkaindei botɪndahimboyei ranɪ hoaf-ane nda hoafayahɪ. Ranɪmbohūndamboane wambo hoafɪ engoro,” mehu.

⁷ Ranɪyo Por ai ranɪ hoafɪ ra hoafɪmayuwambo Sadyusi Farisi ai ahamundihoarɪ sɪmborɪ hoafɪyomo-ndūhɪyomo yɪbobomarundɪ. ⁸ Nga Sadyusi ai hoafɪyomondūhɪ yahomoya nindou yɪfɪhūndɪ botɪfe asu sūnambeahɪndɪ nendɪ ai yɪfɪafɪkoate-anei yahomo marundɪ. Nga Farisi ai muŋguambo hoafɪ ranahambo anɪhondūmboru marundɪ. ⁹ Ranɪyo asu Sudahūndɪ ranai pukūnambo hoafɪyomo wakɪmarundɪ. Asu Farisi-ambeahɪndɪ ahɪnūmbɪ hohoanimo yamundu-rundeimbɪ ai botɪyafu nɪŋgomombo pukūna sɪmborɪ hoafɪyomondūhɪ yahomoya, “Nindou ndanahambo ana ro hoeirɪhurani

moai ahandî nîni hoafi yangoro. Ao, yifiafi mamîmbayo asu sünambeahîndî nendîmbayo ahambo hoafîmendo ra anîhondüyohüpo,” mehomomo. ¹⁰ Simborî hoafi ranai moanî afîndî hamîndî tüküme Feyo-wamboyu asu ami bogorî hondü ranai Porîmboya hîfokoandüwuri-mboemo yahuhaya yîhîmbomayu. Ranîyu asu ai ahandî amimbo se hanîmo Porîmbo ahamundî warambeahîndî hüründümo houmbo sîhamundî worîna hafomo mehu.

¹¹ Ngorü nîmbokoanî Adükarî ai Porîmbo sowahî tüküfi nüngumbo hoafîyundowohü yahuya, “Se ngînîndî nîmbafî! Serusarem ngoafîhü ndanîhü se wambohünda anîhondümbö hoafîmayafî, nga asu Rom ngoafîhü amboanî rahurai anîmbo hoafîndafî,” mehu.

Suda ai Porîmbo hîfokoefimbo hoafî fîmaründümo

¹² Ranîyomo asu siambe Suda bîdîfîrî ai gugurîyafu hoafî fîmaründümo. Ranîyomo ai dabarîyafundühi yahomoya, ngîrî sesi dagudifî hoe ndîmîndefî ndîhundî, nga Porîmbo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo randîhumboyefî mehomomo. ¹³ Nîndou bodîmondî 40 ngasünde-andeimbî-yomo hoafî ra fîründümo masîhoemo. ¹⁴ Ranîyomo ai Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî asu Suda-yomondî bogorî sowahî hafomo hoafîyomondühi yahomoya, “Ro-ana Porîmbo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo sesi dagudimboyefî sefî anîhondümbö dabarîmehundî. ¹⁵ Ranîmbo-hündambo anîmbo se-anemo asu kansîr-anemo se ami bogorî

hondū ranahambo s̄hamumbo sowana Por̄imbo semündü-kos̄imbohünda hoafī koandīhoemo. Ranan̄imboya kudüwan̄i ahand̄i hoafī engoro ra wud̄ipoapond̄ihu fifir̄nd̄ihumboane mb̄is̄imo. Nga ro-ana mun̄guambo moatükun̄i nafir̄ihum̄ndefo-mboanefī, nga ndüh̄i tüküfekoate-yuwambe an̄imbo nafin̄i ahambo h̄ifokoa-nd̄ihur̄imboyefī,” mehom̄o.

¹⁶ Nga Por̄ind̄i am̄inḡir̄i ai hoafī fīmaründümo ra h̄imbor̄iyu haya ami-yomond̄i worambe far̄ifi hu Por̄imbo ran̄i hoafī ra hoafīmeindo. ¹⁷ Ran̄iyu asu Por̄ ai ami bogor̄i ngorū hoafīmeinduwa makusuwambo hoafīyunduwohü yahuya, “Nindou hoar̄ifī nda sowar̄ind̄ifī ami bogor̄i hondū sowana haf̄i. Ai b̄id̄ifir̄i moatükun̄i ahambo hoafendombo yahumboani,” mehundo. ¹⁸ Ran̄iyu asu ami-yomond̄i bogor̄i ranai Por̄ind̄i am̄inḡir̄i serümündü haya hahüfan̄i bogor̄i hondū-mayu ranahambo sowah̄i tüküyaf̄ine hoafīyundüh̄i yahundoya, “Sapo karabus̄ihünd̄i Por̄ ranai wambo hoafīyu koamar̄ihend̄ira nindou hoar̄ifī nda s̄hambo sowana sahüm̄ind̄i as̄ihüh̄i. Ai s̄hambo mam̄i hoafī hoafīyon̄in̄i-mbohünda,” mehundo.

¹⁹ Ran̄iyu asu ami bogor̄i hondū ranai nindou ranahambo wambur̄ümünd̄i haya aipoan̄imbo hafan̄i düdufindüh̄i yahuya, “N̄in̄i hoafīmboyaf̄i hoafīyond̄ir̄imbo masafa?” mehundo. ²⁰ Asu Por̄ind̄i am̄inḡir̄i ai hoafīyundüh̄i yahuya, “Suda ai s̄hambo tikandu houmbo an̄imboya sümbu se Por̄ kansir̄imbo sowana semündü han̄i ahamumbo sowah̄i ahand̄i hoafī engoro ra wud̄ipoapofe

fifirifembo hūnda mbisimboemo. ²¹ Se hoafi ranahambo anihondumbo-ndowamboyaifi, ŋga sapa nindou bodimondi 40 ŋgasūndeandeimbi nafini worarindu houmbo hibadumboemo Porimbo hifokoe-fimbohūnda. Ai yahomoya awi ŋgiri sesi dagudifi hoe ndimɛndefi ndihundi, ŋga ahambo hifokoandihuri hohumbo animbo randihumboyefi mehomo. Ai-ana ndeara muŋgu-moatūkuni nafirundūmo houmbo-anemo asu sihamboane tūru hifandarundi se yini mbisafani animbo yahomo houmbo,” mehundowamboyu. ²² Ranīyu asu ami-yomondi bogori hondū ranai hoafiyundūhi yahuya, “Se nindou ŋgorūmbo hoafindafūhiya wamboya ahambo rarīhe hoafimehando mbisamboyaifi, ŋga yowani.” Rayahundo mburamboyu asu ai nindou hoarifi-mayu ranahambo koamarīheira mahu.

Porimbo Feriks sowana koamarīhawurī

²³ Ami bogori hondū ai ahandi hoarehi bogorimefani ahafanimbo hoafiyupirūhi yahuya, “Ami 200 pisao sowandūmondeimbi, asu 70 nindou hos wami nimarimondeimbi ŋgorū, 200 nindou yifiari sowandūmondeimbi ra gugurindineapuri mbundina muŋgu-moatūkuni nafindūdūmo digau houmbo animbo asu Sisaria ŋgoafina nimoakidibou boabofeefambe gadimo. ²⁴ Hos bidifiri Por ai ranīwami hanimbohūnda kokoboadu hinīŋgīndu mbundumbo animbo asu ahambo ndonduri Rom bogori nindou Feriks sowana hibadūri gadimo,” mehu. ²⁵ Ranīyu asu ami-yomondi bogori ranai pas ra ndare sūrū papirandūhiya.

26 Karîhasî, Ro Krodius Risias-anahî gafmani-yomondi bogorî adûkarî Feriksîmbo pas nda sürü paparîhandî: 27 Suda ai nindou ndanahambo mburündümo houmbo ndeara akîmî hîfokoeffimbo yangîrimemo. Nga asu ro hîmborîmayahî ananiya ai ana Romîhündî mayuwamboyahî asu ro wandî ami-babîdîmbo ahambo ahamundi warambeahîndî hûmarîhehurî. 28 Ai nîmborurî ahambo papi-hoafarurî saheheamboyahî asu ro ahamundi kansîr sowana sahûmîndî mahanîhî. 29 Ro hoeirîheandanî ana ai ahamundi ahînümbî hohoanîmo ranîmboyo moanî hoangîrûwurî houmbo papi-hoafîmarurî. Nga moai nîni hoafî ahambo hîfokoeffî asu karabusîfi rambo papi-hoafî ranambe tüküfeyo, nga wanî. 30 Suda ai Porîmbo hîfokoeffimbo hoafî dîbo masîhoemo ra ro hîmborîmayahî. Ranîmboanahî asu sîhambo sowana ro ahambo nîmai koarîhehina akusu. Nindou düdi ahambo papi-hoafîmarurî ranahamumbo sîhambo sowahî tüküyafu hoafî dîdîboado-mbîrundamboane sahehea hoafîmehapurî.

31 Raniyomo asu ami ai ahamundi ratüpurîwambo refembo yahomo houmbo Porîmbo sowaründümo ranî nîmbokoanî Andipatris ngoafîna mahanîmo. 32 Ngorü sihî ami hîfînafî mahanîmo ranai ahamundi worîna hîhîrîyafu Serusaremînambo hafomondühi-yomo asu hosîwamî homo-rundeimbî ahamumbo koamarî-haupura Porîmbo Sisaria ngoafînambo sowaründümo mahanîmo. 33 Ai sowaründümo hanîmo Sisaria ngoafîhü tüküyafu gafmani-yomondi nindou bogorî Feriksîmbo

pas sabudowohü asu Porimbo ahambo sowahi pamarüwuri. ³⁴⁻³⁵ Feriks ai pas ra hoeireandani mayowamboyu asu Porimbo se nini hifihündiyafi yahu haya düdumefindo. Por ai Sirisia hifihündi-mayu ranimbo ai fifire hayamboyu asu ai hoafiyuhü yahuya, “Awi ro sihafî hoafi himbori-ndamboyahi nindou sihambo papi-hoafimaranini ranai kodimondani,” mehu. Ranıyu asu Herotindi wori adükari ranambe Porimbo koafoefi mburumbo hifandumbo hoafımayu.

24

Suda ai Porimbo papi-hoafımarürı

¹ Hondahüfeimbi si muᅇgumayowa asu Godimbo sihai-randeimbi bogori adükari ahandi ndürı Ananias ai nindou bogorimbo yafundeimbi-yomo asu Terturus Romı-yafe ahınümbi hohoanımo fifireandeimbi nindou rababıdı Sisaria ᅇgoafına mahanımo. Ranıyomo asu ai tüküyafu gafman bogori hondü Feriks ahandi himboahü Porimbo papi-hoafımaruri. ² Ranıyo Porimbo mborai yahundowanı süfu tükümeııyuwa asu Terturus ai ahambo papi-hoafırürühi yahuya, “Feriks nindou adükari, se hifandamunambe ana, ro moai yıfiarı-yıfiarıyefi rihundi, ᅇga aboedi hamındi manıamboefi. Ranıyo asu sihafı-mayo hohoanımo aboedi ranambo ndanı hifihü ro simbori hohoanımo süᅇgurıhu marıhundı. ³ Ranımbı-hündamboane muᅇguambo ᅇgoafi muᅇguambo si yıhoefi ᅇgusüfoambe aboedi fufurıfoare-amunühi asu sihambo hıhıfarıhunıni.

4 Awi ro sihambo gedühi kikihemindimbo moeisahi, nga yihoefimbo hipoambondowamunühi yihoefi hoafi akidou nda himborindafi sefomboanefi. 5 Ro hoeirihurani nindou ndanana afindimbo moaruwai hohoanimo yu randeimb-ani asu munguambo hifi Suda-yomondi mbusümo ai har hoafi botire-arandi. Por ai nindou bidifiri aipoanimbo hohoanimo yei rihundeimbi Sis Nasaretihündi süngurihuri rihundeimb-ane fi sei arihündi ahei bogoriyu. 6-7 Raniyu asu Godindi wori ranamboani moaruwaimbo-ndi heya yahuhaya hohoanimo mayuwa asu ro ahambo kikihimarihuriminde fi. Ro ahambo yihoefi ahinümbi hohoanimo ranambo yibobofembo mase fi, nga ami bogori hondü Risias ai kusü ahandi nginindi nambo yihoefi warambeahindi hümarümündu. 8 Raniyu Risias ai hoafiyuhü yahuya, ‘Ahambo papi-hoafimbo nindou ranai sihaf himboahü tükümbiyafu-ndamboane,’ mehu. Asu nindou ranahambo düduarior ana, se sihafioari mungu-moatükuni ro ahambo papi-hoafi-marior ra anihondümbi fifirindowambo yafi,” mehu. 9 Munguambo Suda ai Terturus-babidi Porimbo papi-hoafiorurühi yahomoya, “Rani-moatükuni ra e, anihond-ane,” mehomo.

Por ai Feriksindi himboahü hoafimayu

10 Raniyu asu Feriks ai Porimbo hoafiyafi yahumbo warinambo yangiri koamariorü. Raniyu asu Por ai hoafiyuhü yahuya, “Se afindi himbani ndani hifi hü yiboboro-randeimbi manimbafi ra ro fifiriohe-amboanahi.

Ranīmboanahī ro ahamumbo sīmborī hoafombohūnda moai yīhīmboyahī. ¹¹ Se dūdu-dūduayafī ana, fīfīrīndowamboayafī, ŋga 12 si maho ra ro Godīmbo hohoanīmombohūnda Serusaremīnambo hahūhane. ¹² Ro-ana moai nindou ŋgorū-dībo Godīndī worambe sīmborī hoafīyahī. Asu ro moai Suda-yafe rotu worambe adūkarī ŋgoafīhū amboanī harī hohoanīmo botīrīheandī. Ro raweheanda asu Suda ai moai hoeirundīrī, ŋga wanī. ¹³ Haponda ai wambo papī-hoafarūndīrī ra ŋgīrī aboedī hoafīndomondanī fīfīrīndowandūhī anīhond-ane mbīsafī.

¹⁴ Ŋga ro nda anīhond-ane asahī. Ro yīhoe fī amoao-yafe Godīmbo hohoanīmoyahando arīhandī nafī ra Suda ai ŋgorūpoanīmboane aseī. Asu muŋguambo hoafī ahīnūmbī hohoanīmoambe eŋgoro ranane asu Godīndī hoafī hoafīyomo-rundeimbī sūrū papīmarūndī anīhondūmbo-arīheandī. ¹⁵ Rananahī asu ro anīhondūmbo-rīheandūhī God ai moaruwai asu aboedī hohoanīmoyeimbī yīfīmayerī muŋguambo botīfendū-rīmboayu ranī si ranahambo hīfandarīhandī nindou ranai hīfandarundī nou. ¹⁶ Ranīmboanahī asu ro muŋguambo si wandī ŋgusūfoambe aboedī hohoanīmo God asu nindou-yafe hīmboahū aboedī mbīmarowa sahehea tīŋrīfoayahī.

¹⁷ Ro afīndī hīmbanī maho ra habodīmboyahī asu sūŋgunambo wandī sīrambeahīndī Suda aheimbo saiwanī Godīmbo saimbohūndambo Serusaremīna mahahūhī. ¹⁸ Ro rarīhe hehea wandī fī aboedī tūkūmefeyowa Godīndī worambe Godīmbo sīheheandane, Suda ai wambo

hoeimarundîrî. Nga asu rani-simboani ranihü nindou afîndî moai ro-dibo niŋgombo hoafi gobadîrundî, nga wanî. ¹⁹ Nga asu Esia hîfîhündî Suda bîdîfirî ai manîŋgomo. Ai-boatei wambo papi-hoafîmarundîrî. Nga nindou ranai ahamumbo sowahî wandî hoafi engoro-ana, ai sihambo sowahî ndühî siŋfomo wambo papi-hoafi-mbîründîramboane. ²⁰ Ai refekoate-ayomo ana, asu nindou ndanai ro Suda-yomondî kansîr ahamundî himboahü niimboambo nîne moaruwai ramarîheandî ra hoeiarundîrî ana, asu ai ndühî tükündafu sihafî himboahü hoafîndî-nînimboemosî. ²¹ Mamî hoafi yangîrî mbenŋorîmbai? Horombo ro kansîr ahamundî mbusümo niimboambo rarîhe pukuna hoafîyahühî sahiya, ‘Yîfîyeimbi aiana botîndahimboyei sa anîhondümbö-arîheandî masahî ranîmboanemo ai sihafî himboahü hoafemo ranana?’ masahî,” mehu.

²² Feriks ai Adükarîmbo anîhondümbö-rîhoreimbi-yafe hohoanîmo ra aboedî fîfîreandî, nga ranîmboyu asu Sudambo awi hibadu niŋgomo mehupurî. Asu ai Suda ahamumbo hoafîyupurühî yahuya, “Awi ami bogorî hondü Risias ai kudüwanî animbo asu ro sihamundî hoafi ra didîboado-ndîheamboyahî,” mehupurî. ²³ Raniyu asu ami bogorîmbo hoafîyundühî yahuya, “Se ahambo hibadîrîhü awi hîniŋgîrou-hîniŋgîroundîrî. Asu Porîndî ŋgunindî ai ahambo nîne akîdou moatükunî farîhefimbo ra se yowanî mbîsamboyafî,” mehu.

Feriks ai Porîmbo yimbu himbanî karabusî-fimbohünda hüputüpo-marîherü

24 Yahunümbî nîmbîyo hayamboyouwane, Feriks ai ahandî nîmorehî Drusira-dîbo makosafe. Ahandî nîmorehî ranai ana Suda sîrambeahîndîyo. Ranîyu asu Feriks ai Porîmbo mborai yahundo hürüherü haya Porîndî Sisas Kraisîmbo anîhondümböfe hoafi hîmborî-mayundo. 25 Ranîyu Por ai mbumundî hohoanîmo, nindou ai ahandî hohoanîmo ra ndonde hîbadandî hoafi, asu God ai süngunambo sîhefîmbo yîbobonde-amunümbui hoafi ra hoafi-mayuwa asu Feriks ai hoafi ranahambo yîhîmbomayu. Ranîyu asu Feriks ai hoafi-yundühi yahuya, “Andai ŋgafi, ŋga awi süngunambo ranîpoanîmbo ambe-yangîrühî sîhambo mborai mbîsahanîmboyahi,” mehundo. 26 Ŋga asu Feriks ai mamî moatükunîmbo kameihîyu hîmboyou marandî. Ai ndanananîya Por ai kaki ndembui yahuhayamboyou asu afîndîmbo ahambo mborai yahundo haya wataporîmborürî marandî. 27 Süngunambo yîmbu hîmbanî ranai howane, asu nindou mamî ahandî ndürî Posius Festus ai Feriksîndî fondî masemündu. Ranîyu asu Feriks ai Sudambo hoafi nafîreapurühî Por karabusambe hînîŋîmarirî.

25

Por ai Rom adükari bogorî Sisar papi-hoafi hîmborîmbo hoafi-mayu

1 Festus ai Sudia-yafe adükari bogorîmbofi haya hu ranîhü tükümeŋiyu. Asu ŋgîmî nîmbî howane, ranî-sîmboanî Festus ai Sisaria ŋgoafi hînîŋîre haya hafu Serusarem

ŋgoafiñhü tüküfi manüŋgu. ² Raniyo ranihü Godimbo sihou-rundeimbi bogori-yomo asu Suda bogori bidifiri-yomo ranai ahambo sowana Porimbo papi-hoafiyumbo hoafi sowandümo mahomo. ³ Ai Festusimbo düdüduyomo-ndühi yahomoya, “Se yihoefimbo fandiñhawamuni hawambo animbo Porimbo koandiñaworani Serusaremñnambo mbisüfuwamboane,” mehomu. Ai ramehomo ra nafiñi worariñe niñmarihefe Porimbo hifokoeffimbo yahomo houmboemo. ⁴ Raniyu asu Festus ai ahamumbo simbori hoafiyupurühi yahuya, “Por ana Sisaria ŋgoafiñhü karabusambe mbanüŋgu. Nga ro-amboani ŋgiri amítata Sisaria ŋgoafiñnambo hihiriñdahe gadihi. ⁵ Rananimbo asu sihamundi bogori nindou bidifiri ranai ro-babidi mbihanimo-ndamboane. Asu nindou ranai moaruwai hohoaniñmonduani ana, ai ahambo ranihü papi-hoafiñmbiru-ramboanesi,” mehu.

⁶ Festus ai, ai-babidi ⁸ simbaiyo asu ¹⁰ simbaiyo niñmarü mbura asükaiyu Sisaria ŋgoafiñnambo hihiriñfi mahanu. Raniyu asu raniñnambo papi-hoafi didiñboadofe wori ranambe niñmarumbo Porimbo papi-hoafiñmbohünda ndowaründümo tükündafundi mehu. ⁷ Raniyo asu Por ai ahambo sowahi tükümeñfiyu-wamboemo Suda Serusarem ŋgoafi hiniñgiriñ houbmo makosomo ranai botiyafu ahandi fikim wakiru niñgomombo ahambo papi-hoafiñmaruri. Ai moaruwai moatükuni ramareandi yahomo houbmo hoafi ranahambo aniñhond-ane yahombo moai niñi Festusimbo nafuiyomo, nga wani. ⁸ Raniyu asu Por ai simbori ahamumbo

güre-gürerapurühi yahuya, “Ro moai nîni moaruwai moatükunî nününgurîheandi. Suda-yomondî ahînümbî hohoanîmo, Godîndî adükarî worî asu Romî-yafe bogorî adükarî Sisarîmbo amboanî munġuambo ro moai nîni moaruwai nününgurîheandi, ŋga wanî,” mehuamboyu.

⁹ Ranîyu asu Festus ai Suda-memo hîhîf-hîhîfi-yopurîmbohünda Porîmbo düdufindowohü yahuya, “Awi se Serusaremînambo hafombo safomboyafi? Refe-anasi ro sihafî papi-hoafi enġoro ra gagü Serusarem ŋgoafiñü fîfirîndîheamboane,” mehunduwamboyu.

¹⁰ Ŋga asu Por ai hoafiñuhü yahuya, “Haponda hoafi didîboadofe worî ndanambe anîmboahî nda ai Romî-yafe bogor adükarî Sisarîndî wor-ane. Worî ndanambe anîmbo wandî hoafi nda ndanîñü didîboadofemboane. Ŋga se wudîpoaporo fîfirîwandai ro moai Suda ahamumbo nîni-moaruwai nününgurîheapuri.

¹¹ Asu ro ahînümbî hohoanîmo ra hîfînambo-rîheandühi nîni-moatükunî rawarîheandi ana, ai wambo hîfokoandundîra yîfîmbo aboed-ane anasi. Ŋga ro moai fefoefembo hoafiñahi. Ŋga asu ai wambo papi-hoafarundîrî ranî-moatükunî ai tikai yangîrayo ana, asu didai wambo ahamundi warîhüdeandîrî, ŋga wanî. Ŋga awi ro Sisarîmbo hoafîndahanî anîmbo ai wandî hoafi nda hîmborîmbiyu-wamboane,” mehu.

¹² Asu Festus ai kansîr-babîdî wataporî-yomo mburu hoafiñuhü yahuya, “Se Sisarîmbo ai sihafî hoafi ra hîmborîmbiyu-wamboane masafi ranîmbohünda se ahambo sowana ŋgafi,” mehundo.

Festus ai Agripambo Porîndî hoafîmbo düdumefiyu

¹³ Raniyo asu yahunümbî nîmbî howane, Suda-yafe adükari bogori ahandî ndürî Agripa ai ahandî rehi Bernaisi-dîbo Sisarianambo makosafe Festusîmbo wakîfoefimbohünda. ¹⁴ Afîndî si Agripa ahoro ho ai ranî ngoafîhü nîmbafe hafembo mefeyamboyu asu Festus ai adükari bogori Agripambo Porîndî hoafî ranahambo hoafîyundühî yahuya, “Nindou mamî ndanîhü mbanüngu horombo Feriks ai karabusambe hîningîmarirî. ¹⁵ Horombo ro Serusarem ngoafîhü tüküyahe nîmarîhane, Godîmbo sîhou-rundeimbi bogori asu Suda-yafe bogori ai Porîmbo papi-hoafîrurühî-yomo asu ai wamboya se ahambo wagîriyafîsî, nga karabusî-ndafoandî mbîsafîndo mehomondîrî. ¹⁶ Ranîyahî asu ro ahamumbo hoafîyahapurühî sahiya, ‘Rom-yafe hohoanîmo süngu ro-ana moai moaruwai hohoanîmo ratüpurî ra nindou ngörümbo moanî-hoangîrihu hohu nîmborî sehu rîhundî. Nindou ranai ahambo hoafî engoro ana, ai sapo düdi nîmorî ai ahambo papi-hoafîmarürî ahamundî hîmboahü nünquanî anîmbo asu ahambo nafî sîhefendowanî ai nîni-moatükunîmboyo hoafî-memondo ranahambo ahandîhoarî güre-güererandühîmbo fîfire hoafîmbiyu-wamboane,’ masahî.

¹⁷ Ranîmboanahî asu ai tükümfunda ro moai afurî hîhîningî-rîheandî. Nga rasinambo siambe hoafî didîboadofe worî ranambe nîmarîmboyahî nindou ranahambo sowaründümo sîfomo masahapurî. ¹⁸ Nga

asu nindou sapo ai ahambo papi+hoafiyumbo-memo ranai botiyafu man+ngomo, nga asu ai moai ahambo moaruwai moatükunimbo papi+hoafiruri. Asu ro ahambo ran+moatükun+ranimbo randüwurimboemo masahi, nga wani. ¹⁹ Nga ai-ana Porimbo hoafinambo yangriyo ahamundi Godimbo süngufi asu nindou mam+ahandi nduri Sisas yifimayu ranahambohünda raraomaruri. Nga Por ai yahuya, Sisas ai moai yifiyu, nga yangri+ mbanüngu mehu. ²⁰ Ro hoafi ranahandi n+m+nd+hündi ra fifir+ndihe türüboad+hea saheheamboyah+si, nga asu wambo hohoanimo ranai mam+kar-and+rühiyo ro moai fifir+iheandi. Ranimboyah+ asu ro Porimbo Serusarem+nambo gagüfan+ animbo ran+hü sihaf+ hoafi ra y+bobo-mb+rundamboane sahehea düdumeheando. ²¹ Ran+yu asu Por ai hoafiyuhü yahuya, ‘Ro-ana moeisahi, nga awi moani ratūpur+indah+hü nimboahani Sisar ai animbo hoafi wandi ra di+di+boado-mb+reand-amboane,’ mehu. Ranimboane ahambo awi karabusambe kik+h+rümünd+ mbura sünguna Sisar sowana Rom+nambo koand+heira mbühuwa samboanahi,” mehu. ²² Agripa ai Festus+imbo yahuya, “Ro wand+hoari Por+ndi hoafi ra himbori+ndahando samboanahi,” mehindowamboyu. Asu simbor+ Festus ai hoafiyundühi yahuya, “Refe-anasi, sümbu animbo hoafi ra himbor+ndaf+ndo,” mehundo.

²³ Ran+yo asu siambe Agripa ai Bernaisi-di+bo yihuru sahari+sahari+yafe hena mahüfe. Ran+yafe ai ami-yomondi bogori-yomo asu nindou rani ngoaf+hündi bogori+imbo-

yafundeimbi-babîdî hoafî didîboadofe worî ranambe kefoehi mahüsi. Ranîyu asu Festus ai hoafîmayuwa Porîmbo sowaründümo mahîfomo. ²⁴ Ranîyu asu Festus ai hoafîyuhü yahuya, “Adükari bogori Agripa-ani asu nindou se muŋgu ro-babîdî anîŋgomo ran-anemo se muŋguambo nindou ndanahambo hoeirüwuri. Nindou ranahambo afîndî Sudahündî ai ana Serusaremîhü asu ndanîhü amboanî wandî himboahü ahambo papî-hoafîrîhorühi puküna hoafîyeihî seiya, ‘Ahambo hîfokoandîworî, ŋga ai-ana ŋgîrî asükaindu yangîrî nîngü!’ masei. ²⁵ Asu ro hoeirî-heandanî ana ai moai nîni-moatükunî moaruwai ratüpurîyuwanî wambo ahambo hîfokoa-mandüwuri-yopoanî. Ŋga ahandîhoari Rom adükari bogori hondü Sisarîmbo yahuya, ai anîmbo wandî hoafî nda didîboado-mbîreand-amboane, mehu. Ranîmboanahî ro ahambo koarîhefiyuwanî hombo hoafî nda didîboadorîhe asîheheandî. ²⁶ Ŋga ro hoeirîheandanî moai ahandî hoafî ra aboedî fifîrîheandî, ranîmbo-hündambo anîmbo asu ro sîhefî bogori adükari mbo sowana pas nda sürü papîndîhî koandîheheamboyahî. Bogori Agripa, ranîmboanahî se-anafî asu nindou muŋguamboanei sîheimbo sowana nindou nda sahümîndî koarîhehina asünu. Sîhirî ahandî hoafî bîdîfirî ndondîhu himborîndefî mbundîhumbo anîmbo asu ro bîdîfirî papî-hoafî pasambe Sisar sowanambo sürü papîndîhamboane. ²⁷ Asu ro nindou karabusîhündî koarîhehinühî nîne hoafî nindou ranahambo papî-hoafarîhorî ra pasambe pefe koehefekoate-ayahî ana, wandî himboahü

aboedi hamindiyopoani,” mehu.

26

Por ai Agripandi himboahü hoafimayu

¹ Ranïyu asu Agripa ai Porimbo hoafiyundühi yahuya, “Hapooanani se sihafî fimbo hoafi ra hoafiyafisi,” mehuwamboyu. Ranïyu asu Por ai ahandi warî nïmoamoreandühi ahandi fimbo yare hoafiyuhü yahuya, ² “Bogori adükari Agripa, ro hohoanïmoyahani aboedi saf-ane sihafî himboahü Suda ai wambo papi-hoafi-maründiri ranahambo weindahî hoafindamboyahi. ³ Ndanana awi anihond-ane, ranïmoatükuni ra nïmboe se Suda yïhoefî Godimbo hohoanïmo simborî hoafiyefî arihundi ra wudïpoaporo fifirowandi. Ranïmbo anïmbo asu se wandî hoafi nda afurïndo nïmandîfî himborïndafi.

⁴ Horombo ro akïdouyahambe peya hehea hahambo haponda ndani simboani tükeheandi ra Suda ai ro hohoanïmo sünguarïheandi ra fifirundi. Horombo ro wandî hïfïhüyo asu Serusarem ngoafïhü nïmboahambe peyomo houmbo ai wandî hohoanïmo fifirundi. ⁵ Farisi-yafe hohoanïmo ranana ai tünjumbî safïyo hayamboyo asu Suda yïhoefî hohoanïmo ranahambo ngasünde-andeimbiyo. Ro ranï hohoanïmo süngumarïhandi. Ai fifirundiri-mboanemo, nga asu ai hoafïndïmondühi ana, ra anihond-ane mbeyahomo-ndamboane.

⁶ Nga haponda ro ndanïhü manïmboaha ai wambo papi-hoafaründiri. Ndanahandi nïmïndi nda yahurai-ane: God ai yïhoefî

amoao mamî ranaheimboya sîheimbo aboedi-
 aboedi ndîheandürî-mboyahi mehu ranimbo
 anihondümborîhe heheamboanahi hifandîhi
 animboahi. ⁷ Yîhoefî 12 sirî ranai Godimbo
 nimboambo sirühi didîbafîyahindo rîhündühi
 rani-moatükunî ranahambo yangîriyei ai
 anihondümborîhi hehi hifandîmarîhündî.
 Nga Bogorî, ro-amboanî hoafî ranahamboane
 anihondümborîhe hehea hifandarîhandî. Nga
 ranahandî nîmîndîhündîyo Suda ai wambo
 papîmaründîrî. ⁸ Nîmboe bidîfirî se ngîrî
 ro-ana God ai yîfîyeimbî nendî botareandürî
 ranahambo anihondümborîndîhündî aseia? God
 ai aboedi-aboedi-ndemünühi yîfîhündî botînde-
 amunîmbui.

⁹ Horombo ro wandîhoarî rarîhe
 hohoanîmoyahühi sahiya awi ro Sisas
 Nasaretîhündî ahandî ndürî hîfînambofimbo
 afîndî ratüpurî ratüpurînda masahiyoî.
¹⁰ Raniyo asu rani-moatükunî ra Serusarem
 ngoafîhü ramarîheandî. Raniyahî ro Godimbo
 sîhou-rundeimbî bogorî-yomondî ngînîndî
 sahamîndî hehea asu Godîndî nendî aheimbo
 karabusî-marîheandürî. Raniyahî asu ro
 nindou bidîfirî-babîdiyahe hehea aheimbo
 hîfokoefendürîmbo sahehea refemboane
 masahi. ¹¹ Asu ro aheimbo afîndîmbo Suda-
 yafe rotu worî munguambo ranambe tîngîrîfo
 afîndî sahandürî marîhandî. Ro aheimbo
 ramarîheandürî ra Adükarîmbo moaruwai-
 moaruwaimbofe hoafî, hoafîmbeyahündowa
 saheheamboyahî ramarîheandürî. Ro
 ngusüfoambe ngînîndî-rîhandürühi aheimbo
 ngoafî adükarî angunî manango ranîhü amboanî

ha kokofoa-rîheandüri marîhandî.”

Por ai Sisasîmbo anîhondümbö-marîrî rana-hambo hoafîmayu

¹² “Ranîyo Godîmbo sîhou-rundeimbi bogorî ai wambo yîni yahomo houmbo ngîniîndî masaundîra Damaskus adükarî ngoafînambo mahahî.

¹³ Nindou Bogorî Adükarî, ro hüfînimbo nafî mbusümo hahühî si mamî sünambeahîndî makosowa hoeimarîheandî. Si ranai ana hüfîhamîndî siayu ranahambo ngasünde-andeimbîyo. Ranîyo asu si ranai nindou ro-babîdî nafîsüngu mahefî yîhoefîmbo kosî boakîma-foareamunî.

¹⁴ Ranîyefî asu ro muŋguambo hîfîni pütapîyefî korîyefîmbo ro hîmborîyahane, hoafî mamî ai yare hoafîyowohü Hibru-yafe hoafînambo yahoya, ‘Sor! Sor! Nîmboe se wambo moaruwai-mboarowandîra? Se ana yihîmîndî moatükunîmbo yitarowandî ranîmboane asu sîhafîhoarî asübusîmboayafî,’ mehoamboyahî.

¹⁵ Asu ro duduyaheandühi sahiya, ‘Adükarî, se didîyafa?’ masahamboyu. Asu sîmborî Adükarî ai hoafîyundîrühî yahuya, ‘Ro Sisas-anahî, nga asu se-ana wamboane moaruwaimbo-arowandîri.

¹⁶ Se botîyafo nîmbafî. Ro tükümeheandî nda sîhambo wandî ratüpurî-mbohünda kaföfe hîniŋgîfenînanî wandî ratüpurî semîndîmboyahî. Ro sîhambo nîne-moatükunî haponda nafuimehanîni, asu süŋgunambo nafuinda-hanînimboyahî ranî-moatükunî ranahambo nindou bîdîfîrambo anîhond-ane mbîsafî.

¹⁷ Ro ngîrî hîniŋgîndîheanînanî, sîhafî nendî Suda anei asu ahei

ndifo anei ranai moaruwaimbo-ndihinini. Nga ro aheimbo sowanamboanahi koarari-heheanini. ¹⁸ Rananimbo se ahei himboari biridihawandüra nimbî ra hininjirîhi hehi si rani-sowana mbeyahindamboane. Asu Satanindi nginindi ra hininjirîhi hehi God sowana mbeyahindamboane. Rananimbo asu wambo anihondumbo-ndihindiranî ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbisahanî asu nindou God ai wand-anei mehundurî rani-babidimbo nîmandeimboyei,' Adükari ai ramehundirî," mehu.

Por ai ahandî ratüpurîmbo hoafi mayu

¹⁹ Por ai asükai hoafiyuhü yahuya, "Bogori Agripa, ro sünambeahindi moatükunî tüküme feyo ra hoeirihe heheambowambo asu ro ngirî hoafi himborinda hininjî-ndiheandi. ²⁰ Nga Damaskus ngoafihü boatei hoafiyahandürî heheamboyahî asu Serusarem ngoafihü, Sudia-yafe hifambe, Suda-yafe ndifo aheimbo amboanî hoafimehandürî. Ro sahiya, 'Se sihei moaruwai hohoanimo hininjîndihî hehi God sowana ngei. Asu se sihei moaruwai hohoanimo hininjîfembo nafuimbohünda aboedi hohoanimo süngundihindi,' masahi. ²¹ Ranimböhündamboyo Suda ai wambo Godindi worambe kikihiründümondîri mburu hifokoe-fendîrimbo mehomo. ²² Nga God ai mafarîhendîra aboedi nimboambo nindou moanind-anei asu bogorimbo-yafundeimb-anemo mamamî siheimbo hoafi nda hoafehandürî. Ro ngorüpoanimo hoafirîhandîpoanî hoafayahî, nga Godindi hoafi, hoafiyomo-rundeimbî asu

Moses ai hoafimemo ranahanda-mbohünd-ane hoafayahî. ²³ Ai yaru hoafiyomondühî yahomoya, 'Krais ranai yifîndu mbunda asu munġuambo nindou ai botifekoate-yeiambe ai-boatei botîndüfimbuj. Rananîmbo Suda anei asu ahei ndîfo ran-anei aheimbo aboedî hoafî ra wataporîmbo-ndandürümbui,' mehomu," mehu.

Por ai Agripambo anihondümbu-ndowandî mehu

²⁴ Por ai ranî hoafî ra ahandî fimbo güre-gürerandühî hoafîmayu huwamboyu asu Festus ai ahambo hoafiyundühî yahuya, "Por, se-ana mamîkarî hohoanîmoayafî. Se sîhafî fifîrîfe afîndî yamundîmara hafî, ranînamboane sîhambo mamîkarî hohoanîmoaranîni," mehuamboyu. ²⁵ Asu Por ai sîmborî hoafiyundühî yahuya, "Adükarî Festus, ro-ana moai mamîkarî hohoanîmoyahî. Ro wudîpoaporîhe fifîrîhe heheamboanahî anihondümbu hoafayahî. ²⁶ Bogorî Adükarî Agripa ai ndanî-moatükunî ra munġu fifîreamboani, ŋga ahambo yîhîmbokoate-nîmboambo hoafayahando. Ro fifîrîheandî ai moai ranî-moatükunî ra mamamboanî bodîfoareandî, ŋga nîni-moatükunî Sisasîmbo tükümeŋeyo ra moai dîbo tüküŋeyo. ²⁷ Bogorî Adükarî Agripa, se Godîndî hoafî, hoafiyomorundeimbi yomondî hoafî anihondümbu-rowandai? Awi ro fifîrîheamboanahî, se-ana rambefoandî!" mehuamboyu.

²⁸ Asu Agripa ai Porîmbo hoafiyundühî yahuya, "E, nîmboea, hapondanî yangîrî hamîndî se wambo rando hoafîndafîndîra

Sisasimbo anihondumbo-riheandeimbi tükümandaheyo?” mehu. ²⁹ Raniyu asu Por ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Bodifohüyo asu hoandarühüyo ranambo aboed-ane. Nga ro yarthe Godimbo didibafehandi. Se-anafi asu nindou munḡu düdi ai haponda wandi hoafi hihimborayei munḡumbo se ro nahurai tükündahindi samboanahi. Nga asu siheimbo seninambo nahurai himondi-hefendüra se karabusambe nimarimbo ro moei asahi,” mehuamboemo.

³⁰⁻³¹ Asu raniyomo bogori adükari Agripa, gafmani-yomondi bogori Festus, Bernaisi asu nindou bidifiri ai-babidi mamarei ranai bobotiyahi hehimbo ḡgorü-goanini heihü ai rarihi hoafiyehi seiya, “Nindou ndanai ana moai nini moaruwai ratüpurî mamambo rareandi, ḡga ranimboane ai ḡgiri yifindu asu karabusindüfiyu,” masei. ³² Raniyu asu Agripa ai Festusimbo hoafiyundühü yahuya, “Nindou ndanai Sisarimbo hoafiyowani ahandi papi-hoafi himborikoate-yumbonana se ahambo moani koarhawuranü hu,” mehu.

27

Porimbo Rominambo hombohünda sipambe hinḡgimarüwuri

¹ Ro Itari hifinambo sipambe hombo hoafi ra fimarindümo. Raniyo Romihündi amiyomondi bogori Sürius ai Por asu karabus nindou bidifiri ahamumbo Itarinambo hifandimarapurü hu. Sürius ai Romiyomondi

bogorî adükarîndî ami bîdîfir-ambeahîndani. ² Ro sip mamî Adramitium ngoafîhündî mayo ranai ndeara Esia hîfambe hîmbomayo ranambe kefohu hohu mahefî. Nindou mamî ahandî ndürî Aristarkus Tesaronaikahündî Masedonia hîfambeahîndî ranai-amboanî ro-babîdîmbo mahu. ³ Siambe hefî Saidon ngoafîhü tükümehündî. Ranîyo asu ranîhü Surlus ai Porîmbo aboedî ndore hohoanîmo-yundowohü yahuya, “Se ngoafî sîhafî ngoîndî sîhambo fehefenînimbo hoeindowapurî,” mehundo. ⁴ Asu ranîhünda botîyahu hohu sipambe hefane werînambo semîndîmunî koamarîhemuna Saiprus airanîkîmî mahefî. ⁵ Asu ro Sirisia hîfî asu Pamfîria hîfîkîmî sîrîwara hangîfo süngu hefî Risia hîfambe Maira ngoafîhü tükümehündî. ⁶ Ranîhü ami-yomondî bogorî ranai ngoî sipî Areksandriahündî Itari hîfînambo hîmbomayo ra fîfîre hayamboyo asu ai yîhoefîmbo sip ranambe koamarîhemunî. ⁷ Asu sip ranai werî afîndîwambo moanî hîngîrou mahowa ranambe yahunümbî siyefî hohu, moanî afîndî tîngîrîfombü hîngîrou safî Nidus ngoafîkîmî tükümehündî. Nga ranafî hombo werî ranai gümareamunambo tîngîrîfoyefühî asu Krit airan Sarmone bîdîfiranî raguani hundünî wakîmehündî. ⁸ Asu ro sîrîwara hîmborî süngu moanî hürütümbo hefî hohoe mamî ahandî ndürî Hohoe Aboedî sei arîhündî Rasea ngoafîkîmî ranîhü tükümehündî.

⁹ Ro moanî gedühî nîmarefî hefî hefîmbo asu Suda ai sesî wehîmbo si ranai ho hayambo wambo sîrîwara ranai afîndî-

afîndî mayowambo sipambe hombomayo ra moaruwai hamîndîyo. Ranîmboyu asu Por ai ahamumbo ahîni hoafîmayupurî. ¹⁰ Ai yahuya, “Wai, ro rarîhe fifîrîheandî sîhîrî moanî haponda botîyahu ahefî ana, moaruwai hamîndî tükündîfemboe asu ngîrî napo sip yangîrîndo, nga sîhîr-amboa kapeihü anîmbondemboyefî,” mehu. ¹¹ Nga asu ami-yomondî bogorî ranai moai Porîndî hoafî ranahambo anîhondümbö-reandî, nga sip semündü-hurandeimbi nindou-mayu asu sip aharambürî ranahafandî hohoanîmo süngumareandî. ¹² Aboedî hohoe ranana ai werî afîndîyowambe ra aboedîyopoanî sip ho paiarî rambo. Ranîyomo asu nindou afîndî sipambe mamarîmo ranai ranîhünda botîfe hefe sîrîwara süngu ho Finiks hohoeambe nîmarîmbo hohoanîmo-memo. Finiks hohoe Krit airanîhane apuiaro. Ranîhü anîmbo ai werî afîndambe aboedî nîmandeimboyei.

Sîrîwara ambe hoewerî afîndî tüküme Feyo

¹³ Refe hayamboyowane, süngunambo werî akîdou ranai hoarînafînpöedî werîmayo. Ranîyomo asu nindou ranai yaru hoafîyomondühîya awi ndandîfeyowanî ana, aboedî safî ngemboyefî mehomo. Ranîyomo ai sipîmbo kîkîhîyimîndî nîngombo moatükunî ahandî ndürî anga ra hüründümo foaru houmbo ai Krit airanî hîmborîkîmî mahomo. ¹⁴ Nga asu homondane, moai amitata ngînîndî hamîndî werî ahandî ndürî ‘Ndîhoanîpöedî Werî’ ranai Krit airan ranafîpöedî masîno.

15 Ranîyo asu werambe sip semîndî hîmbomayo ra ngîrîndîmo. Nga ro moanî rarîhu hîningîrîhundane, werî ai sip ra semîndî maho. 16 Ranîyefî asu ro rebanafî airanî akîdou mamî ahandî ndürî Kauda hundünî werîkoate-yowanî wakîmehundî. Ranîhü ro sapo bot akîdou sipambeahîndî makiaro ranahambo hürütümbo tîngîrîfoyefühî kiahu hühîmarîhundî. 17 Ranîyomo asu bot akîdou ranahambo sipambe hüründümo nandu hüputüpumaründümo. Asu wofî ngînîndî bîdîfirî sip hoarehî safoaru hanîmo mburu hühîru hîningîmarundî. Sip ranai Ribia-yafe hîfikîmî gudi karîhoeimbî ranî süngu ngomboe yahomo houmbo yîhîmbo-yomondühî ser sipîfîhî makiaro ra hîfînamaru hanîmo. Sip ra werînambo yangîrî funamîndî mbîho yahomo houmbo. 18 Moanî afîndî hamîndî hoewerî ranai yare matiyaro-wamboemo, asu ngorü sinambo bîdîfirî napo sip ranambeahîndî hîmonî fufumafoarundî. 19 Asükai ngorü sina ai sip ranahandî napo ra masaföarundî. 20 Afîndî si maho ra moai ro akîdou-amboanî hüfîhamîndî mupui hoeirîhundî. Nga werî ranai moanî afîndî ngînîndî hamîndî tümero ho. Ranîyefî asu ro ngîrî aboedambo-ndahundî sefî hohu hohoanîmomefî.

21 Nîndou sipambe mamarîmo ranai sesi, sesiakoate-moanî gedühî heimbo süngunambo Por ai botîfi hangîfoanî nüngumbo hoafîyuhü yahuya, “Awi se wandî hoafî ra hîmborîmbeimbonana ngîrî Krit airan ra hîningîrîhi hei. Asu ranîmbe-mbonana ngîrî munguambo

napo ra yare yahurai moaruwaimbo reandühi yeimbi+rihundi, nga wani. ²² Nga asu ro haponda siheimbo nda hoafehandürî, awi hapoana ngusüfoambe afur+ndihi kündihindi! Nindou se-ana ngiri+ mamî ai-amboani yifindu, nga sip ranai yangiri+ animbo awar+ndihoemboe. ²³ Ro God+ndî nindouya hehea asu ahambo hohoan+moya rihandaimbi mayahambo nimbokoani ahandî sünambeah+ndî nendî wambo-so tüküme fiyu. ²⁴ Ai wambo hoafiyuhü yahuya, ‘Por, awi se yihimbo-ndamboyafi! Nga se Romi-yomondi bogori hondü Sisar+ndî himboahü mbini+mbafamboane. God ai sihambo aboedi hohoan+mo-yun+nühi nindou se-babidimbo sipambe ahei ranai ngiri+ moaruwaimbo-ndahindi,’ mehu. ²⁵ Ranimbo-hündambo animbo awi nindou nda se ngusüfoambe afur+ndihi kündihindi! Ro God+mba an+hondümba-r+hini+mboanahi, nga rani-moatükunî ra sünambeah+ndî nendî hoafimayund+rî yahurai ham+ndî animbo tükündifemboe. ²⁶ Nga awi sihiri+ hoe mbusümondühi ngorü airani amaro rani himbor+kimi+ ngefi tir+mondi-humboyefi,” mehu.

²⁷ Ndeara 14 nimbiiyefi hohu hoewer-ambeah+ndî Edriak S+riwara ambe mahefi. Nimbî mbusümondühi nindou sip sowandümo homondeimbi-memo ranai yaru hohoan+mo-yomondühüya, ndeara gudiani tüküyahundühanefi mehomo. ²⁸ Raniyomo asu ai wofi hoandari rani+fihi nimboreimbi moatükunî paru himondi-marundümo ra himoni simonjgoru

hoeirundane, asu hoe hohoe ranai 40 mita s̄imon̄gorifih̄i han̄i kaimayo. Asūkaiyomo ak̄idou s̄uh̄iyafu homo mburumbo safoaru s̄imon̄gorundane, 30 mita s̄imon̄gorüh̄ü han̄i kaimayo. ²⁹ Sip ranai n̄imoei yahafi h̄imon̄i n̄inouayo ran̄ifih̄i ŋgo pandar̄imboe yahomo houmbo ȳih̄imbo-yomondüh̄i-yomo, asu ai sip k̄ik̄ih̄iȳim̄ind̄i moatükun̄i an̄ga yimbuyimbu ra sipambeah̄ind̄i daboadan̄ipoed̄i safoarundüh̄i simbeyowa yahomo houmbo d̄id̄ibaf̄imemo. ³⁰ Ran̄iyomo asu nindou b̄id̄if̄ir̄i sip sowandümo homo-rundeimbi-memo ranai sipambeah̄ind̄i fefoefe hefe aboedambofembo yahomo houmbo naf̄i kokomarund̄i. Ran̄iyomo ai bot̄i ak̄idou sipambe mafoero ra sowandümo houmbo sip han̄ḡifoan̄i an̄ga safoefe t̄itan̄imemo. ³¹ Ŋga asu Por ai ami-yomond̄i bogori-mayu asu ami b̄id̄if̄ir̄i ranahamumbo hoaf̄iyupurüh̄i yahuya, “Asu nindou ndanai sipambe refe n̄imar̄ikoate-ayomo ana, asu se ŋḡir̄i aboeda gudian̄i ŋgomo tükündafund̄i,” mehupur̄i. ³² Ran̄iyomo asu ami ai wof̄i bot̄ifih̄i makiaro ra k̄ik̄imarunda bot ranai h̄imon̄i p̄imayo.

³³ Ndeara simbo yan̄ḡir̄imayo-wamboyu Por ai aheimbo sesi sahüsi yahuhaya hoaf̄imendür̄i. Ai yare hoaf̄iyundürüh̄i yahuya, “Se 14 n̄imbi ra af̄ind̄i hohoan̄imoyeih̄i h̄ifand̄imar̄ih̄ü hei-ane. Asu ranambe se moai n̄in̄i sesi ak̄idou-amboan̄i k̄ik̄ifoar̄hind̄i. ³⁴ Haponda ro s̄heimbo h̄üti hoafehandür̄i, ŋga se yan̄ḡir̄i n̄iŋgomböhünda sesi b̄id̄if̄ir̄i dagüdi. Asu ŋḡir̄i s̄hei ak̄idou moatükun̄-amboa moaruwaindo, ŋga se moan̄i aboed̄i n̄iboadeimboyei.” ³⁵ Por

ai rani hoafi ra hoafiyu mbura sünguna bret bidifiri fufuramündü haya ahei himboahü Godimbo hihifirüri mbura karamündi haya masesu. ³⁶ Raniyei asu munḡuambo nindou-mayei ranai aheimbo ḡgusüfoambe aboedi ndore küreandürühi asu ai-amboani sesi ra sahümündi hehi masahüsi. ³⁷ Nindou munḡuambo ro sip ranambe mamarefi ra 276 nindou-yefi. ³⁸ Ndeara munḡuambo nindou ai sesi, sesi simogodühi sahüsi nafirihümündih niboadeimbo sip ranai nimborkoate yimoembireandi yahomo houmbo wit bidifiri ra siriwara ambe fufumafoarundi.

Sip ra ho gudifih pareandühi butakimarihoayo

³⁹ Ndeara sifoai peyoane, asu ai moai hifi gudikimi ra ndoru hoeirundühi fifirundi. Nga asu ai wafoeho kare sihendani gudi aboedi pimaramindo rani yangiri hoeiru houmbo awi sihiri ranambe animbo sip semindi homboane yahomo houmbo hohoanimomemo. ⁴⁰ Raniyomo asu ai anga ranahandi wofi ra kibodiru mburu siriwara ambe fufumafoarundi. Rarundühi niḡgomomboemo asu ai maru wofi sapo sip nimindi kikihemindi horambomayo ranifihi himondimemindo ra fufurimarihoemo. Raniyomo asu ai seri hanḡifoani botimaru hafomo sipimbo semindi mbihowa yahomo houmbo. Raniyefi asu ro gudiani mahefi. ⁴¹ Nga asu sip ranai gudiani hifo himoni gudiambe kikihiyoya haya mamaro. Raniyo sip hanḡifoyowan ranai kikihiyowohü asu daboadan ranai

weriyafuinambo butakimarïhoayo. ⁴² Ranïyomo asu ami ai karabus nindou ranahamumboya, hïfokoandïhupuranï anïmbo mamï ai-amboanï boborïyo aboedambofekoate-mbeyomonda yahomo houmbo, hoafi fïfirïmarundï. ⁴³ Nga asu ami-yomondï bogorï ranai Porïmbo aboedambofimbo yahuhaya hohoanïmo-mayundo. Ranïyu asu ai ami ranahamumbo refe hohoanïmo ana yowanï yahuhaya refepoanï mehupurï. Ai ahamumbo hoafi-yupurühïya, nindou munguambo düdi ai boborïyurandeimbi ranai boatei sipambeahïndï himonï horïpïndohoi pündu haya gudianï boborïndu ngu tükündüfiyu,” mehupurï. ⁴⁴ Rananïmbo asu amurï ai nïmï goesürï asu sip butakïrïhoeimbi-mayo ranïfihï kïkïhï-ndündümo houmbo funï-funïndu ngomo mehupurï. Ai rawoyafu houmboemo boborïyomo homo gudianï mungua aboedï tükümefundï.

28

Por ai Marta airanïhü manüngu

¹ Asu ro aboeda gudianï tüküyahu hoeirïhundühïyefï awi nda Marta airanï sei arïhündane, masefï. ² Nindou ranïhündambo mayei ranai yïhoefïmbo aboedï-boedïmarïhimunï. Hoeyowohumbo ngïsihari-mayowamboyei, asu ai hai püpirïhundühï yïhoefïmbo munguambo se mborai sühüsi haihehüyei, masei. ³ Por ai hai didarï fufuramündü hai-mayo ranïwamï daburïfiyuwane, amoasïrï ai ranambeahïndï hai hüfïnambo tüküme Feyo. Ranïyo ai Porïndï

warifihī ṅgamondamīndī haya makiaro. ⁴ Nindou ranihūndambo-mayei ranai hoeirihindane, amoasiri ranai Porīndī warihū ṅgamondamīndī haya makiaro-wamboyei, ai aheihoari simbori ndūwuri-yahindūhi seiya, “Awi nindou ndanai nindou hifokoare randeimb-ani. Ai siriwara ambe moai yifiyu, ṅga asu mbumundī hohoanimo ranai moai ahambo yangiri niṅgombo hohoanimo,” masei. ⁵ ṅga asu Por ai amoasiri ranahambo kikimarahoayuwa haiambe kikefoai pīmayo, ṅga Porimbo moai nini-moatūkuni akidou-amboani tūkūfeyo. ⁶ Ai ahambo watinari fimandiyō asu moani nīmai yifi pīmandūyo sei hehi hifandīmarīhorī. Ai ahambo gedūhi hifandūhi heimboyeianī ahambo nini-moatūkuni moaruwai tūkūfendokoate-mayowa, asu sūṅgana ṅgorū sūṅgurihi hohoanimo yeihī seiya, “Awi ai-ana god-ani,” masahūndo.

⁷ Asu nindou mamī hifi ranihūnda bogori ahandī ndūri Pubrius ahandī hifi ra ṅgoafikimī manīṅgo. Ranīyu nindou ranai yihoefimbo aboedī hamīndī mborai-mboraiḥi semūdūmunī ahandī worinī-mareamuna asu ro ahambo-so ṅgimī si manimboefi. ⁸ Ranīyo asu ranihū Pubriusīndī afīndī ranai furimboyuhū aṅgūnūmbo fondihū mapu. Ahandī fi ranai hūfi afīndī tūkūfe asu furimboyuhū ahandī fondanī mapu. Ranīyo asu Por ai kefuai hūfu warī ahandīwamī nande mbura didibafifihī aṅgūnū ra aboedīmariri. ⁹ Por ai ranī-moatūkuni ra ramareandamboyo asu muṅguambo aṅgūnūmbī nindou hifi ranihūndambo-mayei ranai masīneia

ahei anğünü ra aboedimareandürî. ¹⁰ Ranıyei ro sipambe hombo masefa ai yihoefimbo bîdifiri moatükunî ro mbonimbo-marihumîndefî ra fufumasehümünî.

Por ai Romınambo mahu

¹¹ Asu ro nğimî amoamo ranihü nımboefimbo süngunambo sip mamî airanî ranihü hoewerî afîndîmayowa mamaro ranambe kamefoehundî. Sip ranana Areksandria-yafe sipıyo. Asu sip hanğıfoyowamî Mboafı god sısamî ra mapaiaro. Ranıyefî ro sipambe kefoehu hohu ranî hifî ra hınıngırıthu hohu mahefî. ¹² Ranıyo asu hefî hefımbı Sirakyus nğıafıhü tüküyahu ranihü nğimî si mamarefî. ¹³ Asükai ranihünda botıyahu hohu hefî hefımbı Regium nğıafıhü tükümehundî. Mamî nğorü si ranambo werî ranai hoarinıpoedî werımayo asu yımbı sıyefî mburıthu hefî Puteori nğıafıhü tükümehundî. ¹⁴ Ranihü ro anıhondümbı-rıhindeımbı manımbıoeıa hoeımarıhundürî. Ranıyei ai yihoefimbo ai-babıdımbı ranihü mamî wıkw nıngombı hoafımayeıa manımbıoefı. Nımboefı mburıthu asu sünguna Rom nğıafıhü hefî tükümehundî. ¹⁵ Romıhündî anıhondümbı-rıhindeımbı ai ro ranı nğıafıhü tüküyahumboanefı hoafı ra hımborıyeı hehimbo, asu ai Apıusındı Maket sowahı nındou aporambo worı nğimî fondarühı sınei mbumarıhimunî. Ranıyu Por ai aheımbı hoeıreandürî haya, Godımbı hıhıfırürühı nğusüfoambe afure kımareandı.

Por ai Romıhü Godındı hoafı bokamarıhendı

16 Hifî Rom ŋgoafambe tüküyahundane, ranîhünda gafman nindou ranai Porîmboya se sîhaf-amboanî worî mamî ranambe nîmbafanî ami mamî ai sîhambo hîfandi-mbîranînamboane mehomondo. ¹⁷ Ngîmî si ra howane, asu Por ai Suda-yei bogorî-memo ranahamumbo wataporîmbohünda mborai yahupurî haya hümarîhepurî. Ai muŋgu mafandunda, hoafîyupurühi yahuya, “Wandafî mamî. Ro moai nîni akîdou-amboanî rarîheandî sîhefî nindou asu sîhefî amoaο mamî-yomondî ahînümbî hohoanîmo ranahambo hîfînambo-fembohünda. Nga Suda ai moanî wambo Serusaremîhü kîkîhîründümondîrî mburu Romî-yomondî warîhümarundîrî. ¹⁸ Ranîyomo Rom ai wandî papî-hoafî hîmborî-yomonda ro moai nîni-moatükunî rarîheanda hoeirundî wambo hîfokoe-fe-ndîrîmbohünda. Ranîyo ai wambo aboedambo koarîhefe-ndîrîmbo mehomo. ¹⁹ Nga asu Suda ai ranî hoafî ra hîmborîkoate-memonda asu ro hoafîmbo moai ŋgorü nafî yaŋgoro. Ranîyahî ro Rom adûkarî bogorî Sisar ai wandî hoafî ra awi hîmborîmbiyu masahî. Ranî-moatükunî rameheandî ra ro moai akîdou-amboanî nindou ro-mayeî ranaheimbo papî-hoafîrîhandürî, ŋga moanî hamîndîyo rameheandî. ²⁰ Ranî hoafî ranîmboyahî ro sîhamumbo mborai-sa hümarîheheapurî hoeifepurühi wataporîmbo-yopurîmbo sambo. Ro anîhondümborîhe heheamboanahî hîmboayahî sapo nîne-moatükunî Israer muŋguambo hîmboayeî ranahambo. Ranî-moatükunî ranahandî nîmîndîhünd-ane sen haponda wambo hüputüpu-rîhendîrîmboayo,”

mehupurî. ²¹ Ranîyomo asu ai ahambo sîmborî hoafîyomo-ndowohü yahomoya, “Ro moai Sudia-yafe-mayo pasi sîhamböhünda akîdou-amboanî sahumîndefî. Asu moai yîhoefî wandafî mamî Suda ai ranîhündambo sîhambo hoafîmbo hündî hoafî sowandümo sîfomo. Asu moai sîhambo moaruwai hoafîyoweimbî hündî hoafî ra tüküfe raraorandî, nga wanî. ²² Nga awi ro sîhafî hohoanîmo ra hoafîyafanî hîmborîmbo sefomboanefî. Ranî-moatükunî ra nîmboe sapo ro fîfîrîhundî munquambo nindou Sisas ai Godîndî nîmor-ani seimbî aipoanîmbo-mehindî ranai se nîmbafambeahîndî ranahambo moaruwaimbofe hoafîmayei,” mehomondo.

²³ Ranîyomo asu ranî-sîmboanî fandîhumboane yahomo houmbo, nindou afîndî ranai Por nîmarühî mafandundî. Ranîyu Por ai God nga nîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marandî. Ranîyo nindou ranai Sisasîmbo anîhondümbö-mbîrûwuramboane yahu haya Mosesîndî-mayo ahînümbî hohoanîmo asu Godîndî hoafî hoafîyomorundeimbî yomondi-mayo hoafî sürü pefe masîhefeyo ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-marandî. Ranî-moatükunî ra moanî hapoadümbö siambe piyu haya wataporîmbora hu-hu-humbo nîmbokoanî kîkîmaramüdu. ²⁴ Ranîyomo asu nindou-memo ranai bîdîfîrî ahandî hoafî ra anîhondümbörunî, nga asu bîdîfîrî ai awi moai ranahambo anîhondümbörunî. ²⁵ Por ai mamî hoafî ra hoafîyu hayamboyuwane, asu süngunambo ai bobotîyafu houmbo ahamundîhoarî hoafî ranahambo sîmborî hoafîyomo houmbo bukürüme fundî. Sapo

Por ai yare hoafiyuhü yahuya, “Yifiafi Aboedi ranai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Aisaia ranahandi yafambe süngure haya asu sihamundi amoao mamí ranahamumbo anihondü hoafimayu! ²⁶ Aisaia ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Se ngafi nindou ndanaheimbo hoafindafinduri. Se himbori yangiri hihimboripo-ndeimboyei, nga asu ngiri fifirindihhi türüboadihindi. Se himboapondei ngeimboyei, nga asu ngiri hoeindihindi.

²⁷ Nimboe sapo nindou ndanahei hohoanimo ranai tapihani-yondürühi ahei himboambe ra güre papireandüri asu ahei himboari ra dikireandüri raraora hayambo wambo.

Refekoate-ndeiani, nindou rani-maye ranai awi ahei himboarinambo hoeirihhi, ahei himboambe ranambo himboriyei asu ahei hohoanimo ranai korifoareandürühi ai wambo sowana hehüpo ro aheimbo aboedi-aboedi fendürimbo-hünda,’ *Aisaia 6:9-10* mehu,” mehu.

²⁸⁻²⁹ Raniyu asu Por ai ndeara bidifirana hoafiyuhü yahuya, “Awi se rani-moatükuni ranahambo hohoanimo türüboadühi fifirindihindi. Sapo God ai nindou aboedambofembo hoafi ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo-so maho-ane, nga asu ai-amboani hoafi ranahambo himbori-ndeimboyeisi!” mehu. ³⁰ Por ai wori mamí ahandi pemiyu haya ranambe yimbu himbani manüngu. Raniyu asu ai nindou didiyei ahambo-so tüküyahindani mborai-mborafi semündündüri

didiboado-reandürî marandî. ³¹ Ai rarearühî
God ŋgîndî hîfandarandî ranahambo aheimbo
yîhîmbokoate-wataporîmbo-randürühî Sisas
Krais Adükari-mayu ranahambo yamundeandürî
marandî, ŋga nindou mamambo moai yowanî
yahundo.

Godꞏndꞏ Hoafi
The New Testament in the Angor language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini

Copyright © 2001 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angor

Contributor: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

c500d379-d0cf-5c22-9613-91d7bcc63af3